

Fakultet for helse- og sosialvitenskap
Institutt for sosialfag og veiledning
Lillehammer

Masteroppgave

Oppfølging av foreldre med barn plassert i fosterhjem – På
hvilken måte kan oppfølgingen komme barnet til gode?

En kvalitativ studie av barnevernsarbeideres refleksjoner over
egen praksis

Working with Parents of Children in Foster care – In What Way Could the
Work Benefit the Child?

A qualitative study of Child Protection Practice

Heidi Loddengaard Lofthus

Master i sosialfaglig arbeid med barn, unge og deres familier

2018

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

Sammendrag

Dette er en studie som fokuserer på barneverntjenestens oppfølging av foreldre med barn plassert i fosterhjem. Studiens hovedproblemstilling er på hvilken måte oppfølging av foreldre kan komme det plasserte barnet til gode. I studien har jeg vært opptatt av barnas plass i det oppfølgingsarbeidet som barnevernsarbeidere gjør overfor barnas foreldre. Empirien som ligger til grunn, er fokusgruppeintervju av til sammen ti barnevernsarbeidere i to fokusgrupper.

En finner sparsomt med forskning knyttet til på hvilken måte barnevernets oppfølging kan komme barnet til gode. Studien er dermed ment som ett bidrag til å øke innsikten i det arbeidet barnevernsarbeiderne gjør, når de følger opp foreldre med barn i fosterhjem.

Studien er hermeneutisk orientert. Jeg tar sikte på å utforske meningsinnholdet i de refleksjoner barnevernsarbeiderne gjør omkring oppfølging av foreldre. Jeg gjør en tolkning og diskusjon av det barnevernsarbeiderne deler bla. ved å utgangspunkt et teoretisk perspektiv om *et sammenhengende barneliv* for barnet i fosterhjem. I denne studien dreier det seg blant annet om hvordan barnevernet i sitt oppfølgingsarbeid gjør en innsats for å binde sammen de ulike delene av barnas liv. Barnevernet kan altså, i sin oppfølging av foreldre bidra til å skape en sammenheng for barnet, mellom det livet barnet har med foreldre, det livet som barnet har i fosterhjemmet, og videre i livet til barnet sett i et lengre perspektiv.

Flere funn i denne studien viser at barnevernsarbeidernes oppfølging av foreldre fremstår som komplekst og mangesidig. Barnevernsarbeiderne har til hensikt å gi foreldre støtte og veiledning, når barna plasseres i fosterhjem. De strekker seg langt for å få til et samarbeid med foreldrene. Et særlig fremtredende funn, er at barnevernsarbeiderne i sitt oppfølgingsarbeid har som fokus å ivareta forbindelsen mellom barnet og foreldrene. Dette gjør de blant annet ut i fra en tanke om at kontakt med foreldre og kjennskap til foreldrenes liv på ulike måter kan ha betydning for barnet både under selve plasseringen, videre i den tiden barnet bor i fosterhjem og senere for barnets historie om sitt liv.

Forord:

Da er dagen kommet for å avslutte denne studien. Jeg vil først og fremst takke min veileder, høgskolelektor Marit Godeseth. Takk for alle gode veiledninger i møterom, på hotellrom, via Skype, telefon og ikke minst de tallrike e-poster. Du har ledet meg gjennom en krevende prosess. Jeg setter virkelig pris på det arbeidet du har gjort for meg.

Jeg vil så takke informantene for at dere tok så godt imot meg i deres travle hverdag. Tusen takk for deres åpenhet og interessante refleksjoner omkring det viktige og utfordrende arbeidet dere gjør overfor foreldre med barn i fosterhjem.

En særlig takk til familien min, som har latt meg okkupere halvparten av stuebordet i nærmere et år. Nå skal det ryddes. Jeg ønsker å takke mann og barn for at dere har hjulpet meg med små og store data-tekniske katastrofer. Ikke minst vil jeg takke venner og familie, som har vist interesse for mitt arbeid med studien og oppgaveskrivingen. Uten dere hadde ikke dette latt seg gjøre.

Vinje 03.09.2018.

Heidi Loddengaard Lofthus

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
1.1. Studiens tema og problemstilling	1
1.2. Studiens formål	1
1.3. Studiens faglige og teoretiske tilnærming	2
1.3.1. Studiens faglige tilnærming	2
1.3.2. Studiens teoretiske tilnærming	3
1.4. Studiens utforming og opplegg	4
1.5. Oppgavens oppbygging	5
2. Oppfølging av foreldre når barn bor i fosterhjem - rammer, kunnskapsstatus og teoretiske perspektiver	7
2.1. Barnevern - rammer - prinsipper - juridisk grunnlag	7
2.1.1. Barn som er plassert i fosterhjem	7
2.1.2. Barnets beste i barnevernet.....	7
2.1.3. Det biologiske prinsipp i barnevernet.....	8
2.1.4. Det juridiske grunnlaget for barneverntjenestens oppfølging av foreldre	10
2.2. Kunnskap om barn i fosterhjem, deres foreldre og oppfølging av foreldre.....	11
2.2.1. Kunnskap om barn i fosterhjem og deres foreldre	11
2.2.2. Kunnskap om oppfølging av foreldre med barn plassert i fosterhjem.....	15
2.2.3. Barrierer i praktisk barnevernsarbeid.....	17
2.2.4. Noen refleksjoner knyttet til kunnskapsgrunnlag for studien.....	21
2.3. Teoretiske perspektiver	22
2.3.1. Å se det plasserte barnets liv i en sammenheng	22
2.3.2. "Sense of coherence"- opplevelse av sammenheng i livet	22
2.3.3. " <i>Et sammenhengende barneliv</i> "	23
2.3.4. En sammenhengende livshistorie	24
2.3.5. Minnenes betydning i våre liv	25
2.3.6. Identitet og utvikling – en sosialkonstruktivistisk plattform.....	26
2.3.7. Identitet og mening i livet til sårbare unge mennesker	27
2.3.8. Refleksjon omkring oppgavens teoretiske rammer	29
3. Om metodiske valg og utfordringer	31
3.1. Oppgavens vitenskapsteoretiske utgangspunkt.....	31
3.1.1. Hermeneutikken og forskeren	31
3.2. Metodevalg og metodiske utfordringer	32
3.2.1. Et kvalitativ forskningsdesign og metode.....	32
3.2.2. Valg av informanter	33
3.2.3. Metode for innsamling av data - fokusgruppeintervju.....	34
3.2.4. Rekruttering av informanter	36
3.3. Datainnsamling og gjennomføring	37
3.3.1. Hvordan legge til rette for å dele?	37
3.3.2. Refleksjoner knyttet til erfaringer ved bruk av fokusgruppe som metode.....	38
3.4. Om å analysere, tolke og presentere.....	41
3.4.1. En temasentrert tilnærming i analyse av empiri	41
3.5. Etske hensyn og refleksjoner	43
3.5.1. Kontakt med NSD – Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste.....	43
3.5.2. Krav om informert samtykke og konfidensialitet	44
3.5.3. Nødvendigheten av anonymiseringstiltak.....	45
3.5.4. Å forske på eget felt – noen refleksjoner	45

3.6.	Forskningens kvalitet	47
3.6.1.	Forskningens reliabilitet og validitet.....	47
3.6.2.	Generalisering eller overføring	48
4.	Presentasjon av studiens funn.....	50
4.1.	Et felt som er etterlengtet å snakke om og som gir dårlig samvittighet	51
4.2.	Oppfølging av foreldre er vanskelig og det mangler klare retningslinjer	53
4.3.	Foreldrene er viktige når barn plasseres i fosterhjem.....	57
4.4.	Oppfølging av foreldre som kommer barnet til gode	59
4.5.	En vurderingskomponent, som kommer barnet til gode.....	69
4.6.	Oppfølging av foreldre – en kort refleksjon	70
5.	Diskusjon av studiens funn	71
5.1.	Oppfølging av foreldre – etterlengtet å snakke om.....	71
5.2.	Oppfølgingen kommer barnet til gode	74
5.2.1.	Samarbeid – en forutsetning for oppfølging	74
5.2.2.	Oppfølging av foreldre – med barnefokus	76
5.2.3.	Barnevernets oppfølging - betydning for barnets utvikling og identitet	78
5.2.4.	Oppfølging – en innsats for et sammenhengende barneliv	80
5.2.5.	Oppfølgingen hjelper barnet med å håndtere belastninger	81
5.2.6.	Oppfølging som demper barns bekymring.....	82
5.2.7.	Oppfølging av foreldre - "buffer" mellom barna og foreldre	83
5.2.8.	Den langsiktige verdien av oppfølging av foreldre	83
6.	Oppsummering og konklusjon.....	88
6.1.	Oppsummering av en studie om oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem	88
6.2.	En oppsummering av studiens funn.....	88
6.2.1.	Oppfølging av foreldre - et arbeid som utfordrer	88
6.2.2.	Både barna og foreldre er med	88
6.2.3.	Oppfølging av foreldre har en vurderingskomponent.....	88
6.2.4.	Oppfølging av foreldre kommer barna til gode	89
6.3.	Konklusjon.....	90
7.	Litteratur.....	92

Vedlegg nr. 1. - Notat fra kontakt med NSD

Vedlegg nr. 2 - Brev til barneverntjenesten

Vedlegg nr. 3 - Informasjon og samtykke-erklæring

Vedlegg nr. 4 - Opplegg til bruk i fokusgruppeintervju

1. Innledning

1.1. Studiens tema og problemstilling

Denne studien dreier seg om barneverntjenestens oppfølging av foreldre med barn plassert i fosterhjem.

Studios hovedproblemstilling:

På hvilken måte kan barneverntjenestens oppfølging av foreldre med barn plassert i fosterhjem komme det plasserte barnet til gode?

1.2. Studiens formål

Studien er rettet mot feltet barnevern og barnevernsarbeidernes arbeid med å følge opp foreldre med barn i fosterhjem. Målsetningen er å finne ut mer om barnevernets praksis og hvilke vurderinger og refleksjoner, som ligger til grunn for det oppfølgingsarbeidet barneverntjenesten gjør. Særlig er det et mål å få innblikk i på hvilken måte det fosterhjemsplasserte barnet er tatt med i betraktning når barnevernsarbeiderne følger opp deres foreldre. Jeg ønsker å finne ut på hvilke ulike måter den hjelpen som gis til foreldrene og det samarbeidet som barnevernsarbeiderne har med foreldrene kan komme barnet til gode.

Bakgrunnen for denne fokus på barnets plass i barnevernets oppfølging av foreldre er en tankegang om at god hjelp til foreldre på flere ulike måter kan være til hjelp for barnet og kan gjøre selve flyttingen og livet i fosterhjemmet enklere (Bunkholdt, 2017, s. 142). Forskning viser at uansett plasseringsgrunn er barnas foreldre langt fremme i bevisstheten hos de barna som er plassert i utenfor hjemmet (Backe-Hansen, Egelund & Havik, 2010, s. 41-42). Slettebø (2009) understreker i sin rapport at det er behov for mer forskning blant annet når det gjelder hvilken form for oppfølging som synes å fungere best for de ulike foreldrene. Dessuten er det behov for mer forskning om hvordan oppfølgingen av foreldrene kan komme barna til gode (Slettebø, 2009, s. 7-8). Denne studien dreier seg altså om oppfølging av foreldre med barn plassert i fosterhjem.

En slik avgrensning i gjennomføringen av studien ble gjort på bakgrunn av forskning fra feltet barnevern og oppfølging av foreldre, som har vist at det kan være en forskjell på oppfølging av foreldre med barn i institusjon og barn i fosterhjem. Foreldre med barn i fosterhjem får mindre oppfølging enn foreldre med barn plassert i institusjon. Institusjoner har også i større grad utarbeidet retningslinjer for oppfølgingsarbeidet (Slettebø, 2009, s. 65). På den ene siden ble valget om å avgrense studien tatt for å snevre inn fokusområdet. På den andre siden ble valget tatt fordi jeg er særlig interessert i barnevernets innsats overfor foreldre til barn i fosterhjem, som kan komme det plasserte barnet til gode. Fosterhjem er den klart hyppigste plasseringsformen for barn utenfor hjemmet. Det bor pr. 31.12.16. mellom elleve og tolv tusen barn i fosterhjem i Norge (Barne-, ungdoms og familiedirektoratet [Bufdir], 2018). Mitt ønske er at studien skal kunne gi noen nyttige bidrag, som kan ha betydning for de barna som plasseres i fosterhjem, og som barneverntjenesten gjør en betydelig innsats for å hjelpe.

1.3. Studiens faglige og teoretiske tilnærming

1.3.1. Studiens faglige tilnærming

Studien har fokus på barneverntjenestens arbeid med å følge opp foreldre med barn i fosterhjem. Jeg har valgt å trekke inn et utvalg av forskning og litteratur fra Norge, Sverige, Danmark og England. Bidrag om temaer knyttet til barnevern og barn i fosterhjem er studier gjort av Moldestad (2007) og Moldestad og Skilbred (2009). I 2010 ble det også gjort en større gjennomgang av forskningsresultater fra Norden og flere land om barn som er plassert i fosterhjem fra tiden før 2003, og videre fra 2003 til og med år 2009. Dette arbeidet ble gjort av Elisabeth Backe-Hansen (2010), ved Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring [Velferdsforskningsinstituttet NOVA], Tine Egelund, ved Det Nationale Forskningscenter for Velfærd i Danmark og Toril Havik ved Barnevernets Utviklingssenter på Vestlandet. Jeg har dessuten valgt ut en britisk studie av Schofield og Ward fra 2011 om barneverntjenestens arbeid med foreldre til barn i fosterhjem. Her i landet er det særlig studier av Tor Slettebø (2008) (2009), som har gitt et sentralt bidrag til kunnskap knyttet til feltet oppfølging av foreldre med barn plassert utenfor hjemmet. Som en del av hans doktoravhandling (2008) ble det gjennomført studier av foreldre med barn plassert utenfor hjemmet. Det ble bla. sett nærmere på foreldrenes opplevelser knyttet til at deres barn plasseres utenfor hjemmet. Det ble også undersøkt i hvilken grad foreldre opplever å bli trukket

med og får medvirke i barnets liv i prosessen rundt plasseringen og i den tiden barnet bor i fosterhjem. I studiene så Slettebø (2008) (2009) nærmere på den forskningen, som til da var gjort i dette feltet og fant lite forskning knyttet til oppfølging av foreldre generelt og spesielt på hvilken måte det arbeidet barneverntjenesten legger ned i oppfølgingen av foreldrene, kan komme de plasserte barna til gode. Her i studien benytter jeg også kunnskap og betraktninger fra Vigdis Bunkholdt (2017). Hun har de siste 20 årene gitt ut flere bøker om praktisk fosterhjemsarbeid der målgruppene er barneverntjenesten og andre aktuelle tjenester, som har oppgaver knyttet til barn som plasseres i fosterhjem. For å forstå studiens funn når det gjelder barnevernsarbeidernes innsats for å få til et samarbeid med barnas foreldre, har jeg bla. valgt ut en studie fra England av Wilkins og Whittaker (2017) som handler om hvilke barrierer som kan stå i veien for samarbeidet mellom barnevernsarbeidere og foreldre med tiltak i barnevernet.

1.3.2. **Studiens teoretiske tilnærming**

For å undersøke og forstå fenomenet oppfølging og særlig de funn som knyttes til på hvilken måte barneverntjenestens oppfølging av foreldre kan komme barnet til gode, har jeg valgt et perspektiv som Backe-Hansen et. al., (2010, s. 40 og 73) trekker frem i sin rapport om barn og unge i fosterhjem. De påpeker at det er et behov for at profesjonelle voksne rundt barnet, tar på seg ansvar for å skape meningsfulle bindeledd mellom de livsverdenene som barna pendler imellom. Det kommer ikke frem i deres materiale hvilken forståelse, som legges til grunn ved bruk av begrepet livsverden. Den tyske filosofen og professoren Edmund Husserl (1995), som regnes som grunnleggeren av fenomenologien (analysen om bevisstheten), brukte begrepet livsverden om den konkrete virkeligheten vi erfarer og lever i. I denne oppgaven legges denne forståelsen til grunn, når begrepet livsverden benyttes.

Ett utgangspunkt i denne studien er at barnevernsarbeiderne er de profesjonelle voksne, som kan skape bindeledd mellom det plasserte barnets ulike livsverdener. Barnevernsarbeideren kan gjennom sin innsats med å følge opp barnas foreldre, bidra til å binde barnets liv (livsverden) med foreldrene, sammen med barnets liv (livsverden) i fosterhjemmet. Videre kan barnevernet med sin innsats med å følge opp barnas foreldre, kunne bidra til å binde hele livet til barnet sammen også i den betydning at barnet har en sammenhengende livshistorie å se tilbake på.

Jeg ønsker i denne studien å undersøke barnevernsarbeiderne innsats for *et sammenhengende barneliv* for barn i fosterhjem. Backe-Hansen et al. (2010, s. 73) bruker i sin forskningsoversikt et sammenhengende barneliv, som en forutsetning for at plasseringsløpet ansees som godt, sett ut fra barnets perspektiv. Ved å forstå barnevernsarbeidernes oppfølging av foreldre, som en innsats for *et sammenhengende barneliv for barnet*, ønsker jeg å finne ut om oppfølgingsarbeidet på denne måten kan komme det plasserte barnet til gode. Bakgrunnen for valget av perspektiv, er en forståelse av det er viktig for barna å se livet med foreldre og det livet de har i fosterhjemmet i en sammenheng, for å kunne håndtere de belastninger som det er for barnet å flytte i fosterhjem. Jeg trekker derfor med Antonovskys begrep "sence of coherence", en opplevelse av sammenheng, for å belyse dette. Valget av perspektiv i denne studien, er også gjort ut fra en tankegang om at barnas foreldre, og de erfaringer som barna har fra tiden med foreldre, er viktige for de plasserte barnas utvikling, deres identitet og for livet som voksen. Dette kommer jeg nærmere inn på, når jeg redegjør for en australsk studie av Noble-Carr, Barker og McArthur (2013), om identitet og mening i livet til sårbare unge mennesker.

1.4. Studiens utforming og opplegg

Jeg har et ønske om å utforske den dypere meningen bak det oppfølgingsarbeidet barnevernsarbeidere gjør overfor foreldre. Jeg tar utgangspunkt i en hermeneutisk tilnærming, for å utvikle en forståelse av barnevernets oppfølging av foreldre med barn plassert i fosterhjem og på hvilken måte oppfølgingen kan komme barna til gode. Dette utdypes nærmere i kapittel 3, bla. under punkt 3.1.

Jeg har valgt å intervju til sammen ti barnevernsarbeidere som er ansatt i kommunale barneverntjenester. Intervjuene ble gjennomført i to forskjellige fokusgrupper. Informantene har til felles at de har erfaring med oppfølging av foreldre, med barn plassert i fosterhjem. Barnevernsarbeiderne er rekruttert fra små og mellomstore kommuner. Intervjuene er tatt opp på lydfiler og transkribert i sin helhet. Det er utskriftene fra intervjuene som er empirien i denne studien.

Jeg har valgt en temasentrert tilnærming i analysen av funnene i studien. De tema som er valgt ut og er gjenstand for nærmere presentasjon og analyse, tar utgangspunkt i refleksjoner og diskusjoner gjort av informantene i fokusgruppene. Temaene kan på ulikt vis bidra til å belyse på hvilken måte oppfølging av foreldrene, kan komme barnet til gode. I analysene av funnene danner jeg meg først en oversikt over sentrale tema, for deretter å kunne gå i dybden av de enkelte tema. Til sist vil jeg vise hvordan en kan forstå funnene i en større sammenheng, ved å se funnene i lys av den forskning, litteratur og de teoretiske perspektiv, som jeg har redegjort for over.

1.5. Oppgavens oppbygging

I neste kapittel, kapittel 2, vil jeg i første del legge frem den faglige og teoretiske tilnærmingen jeg har valgt til feltet barneverntjenestens oppfølging av foreldre med barn plassert i fosterhjem. Jeg presenterer utdrag fra noe av den forskning og litteratur, som er tilgjengelig om barneverntjenestens oppfølging av foreldre, feltet barn plassert i fosterhjem og om foreldre til barn plassert i fosterhjem. Deretter vil jeg presentere en ny stor engelsk studie, om hvilke barrierer som kan stå i veien for barnevernets samarbeid med foreldre med hjelpetiltak i barnevernet.

I kapittel 2, andre del, vil jeg presentere de teoretiske perspektiver, som jeg legger til grunn, når jeg skal analysere og diskutere de funn som er gjort i studien. Særlig sentralt her i oppgaven er perspektivet om *et sammenhengene barneliv* for barn i fosterhjem (Backe-Hansen et al., 2010), samt Antonovskys (1987) teori om opplevelse av *en sammenheng i livet* (Sense of Coherence), her i oppgaven for barn som er plassert i fosterhjem. Jeg trekker også frem begrepet kontinuitet for det plasserte barnet, i den betydning av å ha en *sammenhengende livshistorie* for barn i fosterhjem. En hensikt med å ta med disse perspektivene, er å vise på hvilke ulike måter *et sammenhengende barneliv* kan ha betydning for det plasserte barnets identitet, utvikling og historie om eget liv. I dette kapitlet vil jeg også ta for meg sosiolog Carol Smarts (2007) betraktninger rundt minnenes betydning i våre liv og for vår identitetsutvikling. Jeg vil også trekke frem en sosialkonstruktivistisk plattform (Vygotskij, 1935) for utvikling og skapelsen av identitet. Til slutt i kapitlet vil jeg vise til en australsk undersøkelse om identitet og mening i livet til sårbare unge mennesker. Ved å betrakte disse teoretiske

perspektivene sammen, ønsker jeg å vise at barnevernets oppfølging av foreldre, på forskjellige måter kan ha betydning for barna og kan komme de plasserte barna til gode.

I kapittel 3, vil jeg gjøre rede for de valg jeg har stått over for i denne studien, som bringer meg fra tema, problemstilling og videre til valg av design og metode for studien. Jeg vil beskrive mine valg og rekruttering av informanter, gjennomføring av datainnsamlingen. Jeg vil videre dele de erfaringer jeg gjorde meg ved bruk av fokusgruppe som metode. Videre vil jeg gjøre rede for den temasentrerte tilnærmingen, som er grunnlaget for videre presentasjon, analyse og tolkning av studiens funn. Deretter vil jeg beskrive de etiske avveininger jeg har gjort i studien. Til sist i kapittel 3, vil jeg dele noen refleksjoner omkring forskningens kvalitet i studien.

I kapittel 4 presenterer og tolker jeg studiens funn. I kapittel 5 diskuterer jeg funnene, sett i sammenheng med det kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn i denne oppgaven og de teoretiske perspektivene som jeg har valgt å forstå funnene i lys av. Jeg har særlig fokus på sider ved barnevernets oppfølging, som kan komme det plasserte barnet til gode. I kapittel 6, vil jeg oppsummere, før jeg redegjør for mine konklusjoner. Jeg vil også gjøre noen refleksjoner omkring mitt bidrag til kunnskap om feltet oppfølging av foreldre. I kapittel 7, har jeg satt opp en fullstendig liste over de kildene jeg har benyttet i denne studien. Helt til slutt i oppgaven har jeg tatt inn aktuelle vedlegg.

2. Oppfølging av foreldre når barn bor i fosterhjem - rammer, kunnskapsstatus og teoretiske perspektiver

Dette kapittelet har jeg valgt å dele i to deler. I den første delen vil jeg først trekke frem noen formelle og prinsipielle rammer for barneverntjenestens oppfølgingsarbeid. Deretter vil jeg redegjøre for den kunnskapen, som jeg vektlegger og som danner grunnlaget for min videre studie av oppfølging av foreldre med barn plassert i fosterhjem. I kapittelets andre del, vil jeg gjøre rede for de teoretiske perspektiver som jeg trekker med meg i gjennomføringen av studien og i forståelsen, tolkningen og diskusjonen av studiens sentrale funn.

2.1. Barnevern – rammer – prinsipper – juridisk grunnlag

2.1.1. Barn som er plassert i fosterhjem

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets statistikker fra Statistisk sentralbyrå, som var tilgjengelige i juni 2018, viser at i pr. 31.12.16 mottar 4% av alle barn i Norge mellom 0 og 22 år, tiltak fra barneverntjenesten. 40% av disse barna er plassert utenfor hjemmet (Bufdir, 2018). Man regner med at i dag vil hvert tiende barn i Norge motta minst ett tiltak fra barnevernet i løpet av oppveksten. Hoveddelen av disse barna mottar frivillige hjelpetiltak (Christiansen et al., 2015). I 2016 er i alt 15820 barn i Norge plassert utenfor hjemmet av barneverntjenesten. Av disse barna bor 74% i fosterhjem. Det har de siste 20 år vært en jevn økning av antall barn plassert utenfor hjemmet. Flesteparten av barna som er plassert utenfor hjemmet, er under omsorg av barneverntjenesten. De øvrige er akutt plasserte, plassert etter atferdsparagrafer eller frivillig plassert, etter avtale mellom foreldre og barneverntjenesten (Bufdir, 2018).

2.1.2. Barnets beste i barnevernet

Et av hovedbegrepene i alt barnevernsarbeid er ifølge Bunkholdt, barnets beste (Bunkholdt, 2017, s. 43). Dette er et overordnet prinsipp og henviser til, at den praksis og de beslutninger som tas i barnevernet, skal være med utgangspunkt i det som er til det beste for barnet. I juridisk litteratur understrekes at det skal legges avgjørende vekt på barnets beste ved valg av tiltak etter barnevernloven (Lindboe, 2012, s. 24) (Ofstad & Skar, 2015, s. 65-66). Prinsippet om barnets beste er formulert i barnekonvensjonens artikkel 3: "I alle handlinger som berører barn, og som foretas av offentlige eller private

velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal det først og fremst tas hensyn til hva som gagnar barnets best". Strandbu (2011) viser til Haugli (2008, s. 46) som påpeker" at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle vedtak som gjelder barn". En begrunnelse for prinsippet om barnets beste, er at barns oppfattes som sårbare og i utvikling, og at de ikke er i stand til å beskytte seg på lik linje som en voksen (Strandbu, 2011 s. 29). Strandbu gir uttrykk for at det hviler et særlig ansvar hos voksne når det gjelder å være barnets "advokat" i vektingen mellom de interesser barnet har og andres interesser (Strandbu, 2011, s. 29-30. Bunkholdt (2017), reiser spørsmål om barnets beste fungerer som et redskap i det praktiske arbeidet som gjøres i barnevernet. Hun påpeker at det foreligger en betydelig grad av faglig skjønn-utøvelse når barnevernet skal vurdere hva som er barnets beste og i vurderingen av hva som er god og for dårlig omsorg (Bunkholdt, 2017 s. 43).

Gording Stang (2017) tar i sin artikkel utgangspunkt i NOU 2016:16, "Ny barnevernlov", og diskuterer rettighetsfesting av barneverntjenester og grunnprinsipper i barnevernsarbeidet. Hun understreker at de viktigste endringene i loven, er forslaget om lovfesting av barns rett til hjelp fra barnevernet, ved å gi barn rett til forsvarlig omsorg og beskyttelse. Hun viser til NOU: 2016:16, § 3, og trekker frem syv momenter, som tar utgangspunkt i FNs barnekomité kommentar om prinsippet om barnets beste. I vurderingen om barnets beste, skal det legges vekt på barnets egen identitet, barnets og forelderens etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Det skal legges vekt på barnets synspunkter (medvirkning) og barnet sitt behov for å bevare familiemiljøet og opprettholde viktige relasjoner. Videre er barnets behov for omsorgs og beskyttelse, barnets sårbarhet og barnets helse, utdanning og utvikling sentralt i hva som bør ha fokus i vektleggingen av prinsippet om barnets beste. Gording Stang (2017) påpeker at barnets tilknytning til sine omsorgspersoner ikke er nevnt spesielt, men legger til grunn at denne tilknytning kan vurderes under flere av momentene over, for eksempel under "oppretholde viktige relasjoner" (Gording Stang, 2017)(NOU 2016:16, s. 247-249).

2.1.3. Det biologiske prinsipp i barnevernet

Det biologiske prinsipp hviler på den samfunnsordningen at barn i utgangspunktet skal vokse opp hos sine foreldre. Når barnet allikevel må bo sammen med andre enn

foreldrene, har det offentlige et ansvar for å sørge for å opprettholde kontakten mellom barnet og foreldrene. I beslutninger om tiltak i barneverntjenesten, skal det vektlegges som en egenverdi for barnet, å vokse opp hos sine biologiske foreldre (Lindboe, 2012, s. 46) (Bunkholdt, 2017, s. 44-45) (NOU 2012:15, kap. 2), selv når det er visse mangler ved omsorgen i hjemmet (Lindboe, 2012, s. 46). Prinsippet kan fravikes, når det er til det beste for barnet (NOU 2012:15, kap. 2). Flytting av et barn ut av hjemmet, er en sterk inngripen i barnets og foreldrenes familieliv. I norsk barnevernslovgivning kommer det biologiske prinsipp, bla. til uttrykk ved at omsorgsovertakelse kun iverksettes når det er nødvendig ut fra den situasjon barnet befinner seg i. Det stilles strenge vilkår til og beviskrav, for at fylkesnemnda skal kunne fatte vedtak om omsorgsovertakelse av et barn (Lindboe, 2012 s. 46) og plassere barn utenfor hjemmet. I det biologiske prinsippet ligger også at barnas foreldre anses som viktige, selv når de ikke er i stand til å ha omsorgen for sine barn.

Det ansees som en viktig verdi for barnet at det er en kontakt og tilknytning mellom foreldre og barn etter at barnet er plassert utenfor hjemmet av barnverntjenesten (NOU 2012:15, kap. 2). Dette vises gjennom hovedregelen om at foreldre og barn har krav på samvær med hverandre (Lindboe, 2012 s. 50). Det biologiske prinsipp kommer ifølge Bunkholdt (2017) til uttrykk ved at barnevernet lenge hjelper familiene, ved å sette i verk hjelpetiltak i hjemmet. Dette sikrer at familien holdes samlet, og at barnet ikke må flytte. Bunkholdt gir uttrykk for at barnevernet kan prøve hjelpetiltak for lenge, dersom man tar barnets behov i betraktning. Det biologiske prinsippet kan ifølge Bunkholdt, vektlegges for sterkt i barnevernets praksis, på bekostning av barnets omsorgsbehov, med den konsekvens at terskelen for å plassere et barn utenfor hjemmet blir for høy (Bunkholdt, 2017 s. 45-46).

I jurist Carsten Brynhildsruds (2016) artikkel "Trenger vi et biologisk prinsipp i barnevernloven? *Noen betraktninger i kjølvannet av NOU 2012:5 og Prop. 106 L (2012-2013)*, fremgår bla. at det biologiske prinsipp peker mot at de biologiske eller genetiske båndene mellom barn og foreldrene har krav på beskyttelse (Brynhildsrud, 2016, s. 270). Flere sentrale forskere på feltet barnevern i Norge, har også reist debatt rundt betydningen av prinsippet om barnets beste, sett opp mot det biologiske prinsippet i barnevernet (Bunkholdt, 2002) (Slettebø, 2009, s.15). I det biologiske prinsippet ligger

også at en omsorgsovertakelse i utgangspunktet skal være midlertidig (Lindboe, 2012, s. 50).

2.1.4. Det juridiske grunnlaget for barneverntjenestens oppfølging av foreldre

Barneverntjenestens generelle ansvar for å følge opp barnet og deres foreldre når det iverksettes tiltak, er hjemlet i barnevernloven (1992). Både i selve loven (1992, § 4-5) og i forarbeidene, fremgår barnevernets ansvar for å følge opp barn og foreldre både når det iverksettes hjelpetiltak i hjemmet og når barn plasseres utenfor hjemmet (Ot.prp. nr. 44, 1991-1992, s. 108.) Dette fremgår i barnevernlovens § 4-5:

Når hjelpetiltak vedtas, skal barneverntjenesten utarbeide en tidsavgrenset tiltaksplan. Barneverntjenesten skal følge nøye med på hvordan det går med barnet og foreldrene og vurdere om hjelpen er tjenlig, eventuelt om det er nødvendig med nye tiltak, eller om det er grunnlag for omsorgsovertakelse. Tiltaksplanen skal evalueres regelmessig.

Under forarbeidene til den nye barnevernloven i 1991 og 1992, understreket Storkomiteen hvor viktig det er at vedtak om omsorgsovertakelse blir fulgt opp av barneverntjenesten. Oppfølgingen skulle rettes mot foreldrene og deres utvikling, for å hjelpe dem til igjen å bli i stand til å kunne ivareta omsorgen for barnet sitt. En plassering utenfor hjemmet skulle i utgangspunktet ha som mål at barnet skal tilbakeføres til foreldrene (Innst.O.nr 80 (1991-1992), punkt 3.4.). Allerede i rundskriv fra Barne- og familiedepartementet (1995), som gjelder saksbehandling i barneverntjenesten, tydeliggjøres barneverntjenestens kontinuerlige oppfølgingsansvar.

Barnevernlovens § 4-16, omhandler oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse, og lyder:

Barneverntjenesten skal nøye følge utviklingen til de barn som det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse for, og likeledes utviklingen til deres foreldre. Barneverntjenesten skal kort tid etter en omsorgsovertakelse kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

I 2005 det ble gjort en endring i barnevernloven der barneverntjenesten ble pålagt å kontakte foreldrene kort tid etter omsorgsovertakelsen, med tilbud om veiledning og oppfølging.

De offentlige utredninger på barnevernsfeltet de siste 20 årene konkluderer med forslag om lovendringer og konkrete tiltak som skal sikre barna og deres foreldre bedre hjelp og støtte (NOU 2000:12) (NOU 2016:16) (NOU 2012:5). I NOU 2000:12 "Barnevernet i Norge", understrekes barneverntjenestes selvstendige ansvar for å sikre at foreldre får nødvendig hjelp og bistand til å bedre sin livssituasjon. I den aller siste offentlige utredning på barnevernsområdet, NOU 2016:16, ligger et forslag om å lovfeste en plikt for barneverntjenesten til å følge opp foreldre, når barneverntiltak iverksettes. Plikten skal også gjelde oppfølging av foreldre, når barn plasseres i fosterhjem (NOU 2016:16, s. 195-197).

I følge Bunkholdt (2017) gis betingelsene for et godt fosterhjemsarbeid i St.meld. nr. 17 (2015-2016), "*Trygghet og omsorg. Fosterhjem til barnets beste*", (Bunkholdt, 2017, s.16). Her understrekes viktigheten av barneverntjenestens oppfølging av barnet, fosterforeldre og barnets biologiske foreldre når barn er plassert i fosterhjem (St. Meld. Nr. 17 (2015-2016), s. 75). Barneverntjenesten skal altså jevnlig følge med på barnets situasjon, gi fosterforeldrene nødvendige råd og veiledning, og gi barnet muligheter til medvirkning og legge til rette for samtale med barnet. Barneverntjenesten skal også følge opp fosterbarnets foreldre (Barne- og likestillingsdepartementet 2015-2016, s. 71).

2.2. Kunnskap om barn i fosterhjem, deres foreldre og oppfølging av foreldre.

2.2.1. Kunnskap om barn i fosterhjem og deres foreldre

Bache-Hansen, Egelund og Havik (2010) har publisert en rapport som oppsummerer den forskning som er gjort i Norden og Storbritannia, om barn som er plassert utenfor hjemmet. Dette er en del av et større nordisk forskningsprosjekt: *Fosterhjem for barn behov*, som ble ledet av forsker Elisabeth-Bache Hansen ved Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Med grunnlag i en større gjennomgang av forskningsresultater fra før år 2003, og fra 2003 til og med 2009, konkluderte de i hovedsak med at det er betydelige kunnskapshull og behov for mer forskning på de

fleste områder, knyttet til barn plassert utenfor hjemmet (Backe-Hansen et al., 2010, s.18, 44, 55 og 76).

Det som er gjennomgående og som kan regnes som et fremtredende funn i flere av studiene, er den store betydning det har for barnet, den relasjon barnet har til sine foreldre og søsken etter plasseringen. Barnas kontakt med foreldre og søsken, har særlig betydning for hvordan de opplever det å være plassert. Flesteparten av barna ønsker mer kontakt med foreldre og søsken. Det som også kommer tydelig frem, er at til tross for at relasjonene mellom barnet og foreldrene, ofte innebærer vanskeligheter for barna, har foreldrene stor plass i bevisstheten til de barn og unge som er plassert utenfor hjemmet uavhengig av aldersgruppe og plasseringsform (Egelund et al., 2008). Studiene viser også barnas spør etter omsorg, tilstedeværelse, interesse og kjærlighet, noe som oppleves som en mangelvarer. Dette gjaldt særlig barn og unge som er plassert i institusjon (Backe-Hansen et al., 2010, s. 46-47) (Egelund et al., 2008) (Lundstöm & Sallnäs, 2009).

Det er gjort enkelte kvalitative studier som gir verdifull kunnskap om foreldres opplevelser knyttet til at barnevernet plasserer deres barn utenfor hjemmet, etter en omsorgsovertakelse (Höjer, 2009) (Slettebø, 2009) (Moldestad & Skilbred, 2009) (Schofield & Ward, 2011) (Moldestad, 2007). Et tema i deler av denne forskningen og litteratur om foreldre til plasserte barn, er i hvilken grad barnets foreldre blir involvert og får mulighet til å delta inn i prosessen mot plasseringen av barnet, og videre i den tiden barnet bor i fosterhjem (Schofield & Ward, 2011) (Moldestad & Skilbred, 2009) (Slettebø, 2008) (Slettebø, 2009) (Höjer, 2009). De fleste foreldre ønsker å bli involvert i de vurderinger og beslutninger som knyttes til plasseringen av barnet deres. De ønsker å bli regnet med og respektert i den rest de har i foreldreansvaret for barnet sitt (Slettebø, 2009:34) (Schofield & Ward, 2011) (Bunkholdt, 2017) (Höjer, 2009).

Professor Tor Slettebø (2009) sin studie av brukermedvirkning i norsk barneverntjeneste, er sentral for det arbeidet som er gjort i Norge, på feltet oppfølging av foreldre, når barn plasseres utenfor hjemmet. Som en del av hans doktoravhandling ble det gjennomført tre gruppeintervjuer av i alt 11 mødre og 2 fedre, som var en del av et foreldrestøtteprogram etter omsorgsovertakelse i regi av Kirkens Bymisjon i Oslo

(Slettebø, 2009 s. 11-12). I studien ble det spurt om hvordan foreldrene opplevde omsorgsovertakelsen, hva som kunne vært gjort annerledes, og hva som er en god oppfølging av foreldre etter en omsorgsovertakelse. Et sentralt funn, var at foreldre ofte føler seg maktesløse i sin kontakt med barnevernet. I følge Slettebø (2009) føler foreldre seg usikre på foreldrerollen og at selvfølelsen svekkes, i kontakt med barnevernet. Han understreker at det blir vanskelig for foreldrene å samarbeide med barnevernet og andre instanser, før de har fått bearbeidet de følelsene de har knyttet til det at barnet blir plassert utenfor hjemmet. Foreldre som mister omsorgen for barna sine, er utsatt for et svært smertefullt inngrep i deres liv og kan dermed være ekstra sårbare både grunn av sin livssituasjon og erfaringer med svært sammensatte problemer. Foreldrene som er fratatt omsorgen for et barn, opplever at de er utsatt for stigmatisering, og de føler seg ekskludert, både av sitt offentlige og private nettverk. For mange foreldre utløser plasseringen av barnet en psykisk krise, som de opplever at de ikke får tilstrekkelig hjelp til å håndtere (Slettebø, 2009, s. 61-65).

I flere av intervjuene etterlyser foreldrene en økt tilgjengelighet og kontinuitet i den kontakt de har med saksbehandler i barnevernet. Dessuten ønsker foreldrene hjelp til å bearbeide sine følelsesmessige reaksjoner, som knyttet til det å få sitt barn flyttet ut av hjemmet (Slettebø, 2009, s. 81-83). Det kom også frem at mange av foreldrene ikke klarer å samarbeide med den saksbehandleren fra barneverntjenesten, som stod for plasseringen av barnet. Foreldrene opplevde likevel at det var forventet at de skulle opptre som fornuftige samarbeidspartnere med barneverntjenesten og fosterforeldrene. Det som også kom frem i intervjuene med foreldrene, var at deres videre kontakt med barnet etter plasseringen, ofte kunne være avhengig av om de mestret å samarbeide.

Funn viste også at foreldrenes synspunkter på barneverntjenesten, ofte kunne være påvirket av om de var enig eller uenige i plasseringen av barnet, og om de har fått tilbud om en god oppfølging. I studien kom det frem at foreldrenes opplevelse av stress, traume, sorg og skam, påvirket deres mulighet for å foreholde seg til barna sine, i den tiden barna er plassert utenfor hjemmet, og at deres opplevelser også kan hindre foreldrene fra å samarbeide med barneverntjenesten og fosterforeldrene. Dermed vil det å gi foreldre hjelp med deres egne psykologiske og emosjonelle vanskeligheter, ofte være en forutsetning for at foreldre skal kunne utvikle foreldrekompetanse og ha

relasjoner til sine barn, og kunne samarbeide om omsorgen, når barna plassert utenfor hjemmet (Slettebø, 2009, s. 81-83). Dette er funn som langt på vei kan bekreftes i flere andre studier (Höjer, 2009) (Moldestad & Skilbred, 2009) (Schofield & Ward, 2011).

Schofield og Ward (2011) sin bok "Understanding and Working with parents of children in Long -Term Foster Care", baseres på studier gjort i "Centre for Research on the Child and family" i England, parallelle studier i Bergen og studier ved universitetet i Gøteborg, Sverige (Moldestad & Skilbred, 2009). Her fremkommer det at til tross for forskjellige barnevernssystem og kulturer i Norge, Sverige og England, reflekteres det lang på vei over de samme dilemmaene, knyttet til å det å være foreldre til barn som er langtidsplasserte i fosterhjem, og da særlig over forelderens opplevelse av tap og det å føle seg stigmatisert (Schofield & Ward, 2011, s. 19)

Det ble utført en studie på grunnlag av 230 familier/foreldre med barn, som har bodd i lengre tid i fosterhjem. Foreldre ble intervjuet i sitt hjem og det ble holdt fokusgruppe med 32 foreldre, som hadde 120 barn og med sosialarbeidere i barnevernet (Schofield & Ward, 2011 s.19). Schofield og Ward (2011) har sett nærmere på foreldrenes kontinuerlige involvering i barnas liv og hva som kommer ut av det. Det er særlig to hovedområder der foreldre involverer seg. Det ene området er i barneverntjenestens undersøkelsesfase og når beslutninger skal tas. Det andre området dreier seg om involvering i barnets liv og kontakt med barnet etter en plassering. Det å ha kontakt med barnet, er ofte det tema som både påvirker og er påvirket av forelderens rolle i et fosterbarns liv (Schofield & Ward, 2011, s. 11). De understreker at det er flere sider ved foreldres involvering. I den positive enden, kan foreldre ved sin involvering vise at de aksepterer at barnet er i fosterhjemmet. Foreldre kan bidra til å støtte opp om barnets behov for stabilitet og trivsel i fosterhjemmet. Motsatt, kan foreldre med sin involvering, gjøre det vanskelig for barnet til å slå seg til ro i det nye hjemmet, å gjøre det vanskelig for fosterforeldrene å gi omsorg. I følge Schofield og Ward (2011) vil uansett foreldrenes grad av involvering, deres holdninger og atferd, påvirke hvorvidt fosterhjemsplasseringen kan møte barnets behov. Det betyr at det arbeidet som sosialarbeiderne gjør overfor foreldre er svært viktig, for å ivareta barnets trivsel i fosterhjemmet.

Det er gjort undersøkelser omkring barn og foreldres syn på egen deltakelse i og innflytelse over plasseringsprosessen (Slettebø, 2008) (Backe-Hansen et al., 2010) (Moldestad & Skilbred, 2009) (Höjer, 2009) (Warming, 2005) (Lundström & Sallnäs, 2009). I noen undersøkelser ble det formidlet at særlig de eldre barna opplevde å bli lyttet til og ha innflytelse på valg av plasseringsted. I andre undersøkelser formidlet barna og foreldrene at de opplevde det motsatte. Mange hadde en følelse av avmakt, at de manglet informasjon, samt at de manglet deltakelse i beslutningsprosesser og følte seg tilsidesatt. Sett med barnas og foreldrenes øyne, ble det altså tatt beslutninger med stor innflytelse for deres liv, uten at de selv ble involvert i noen særlig grad.

I 2009 ble det publisert to artikler om foreldres holdninger, erfaringer og synspunkter når det gjelder å ha barnet sitt plassert i fosterhjem. I Norge intervjuet Moldestad og Skilbred (2009) tjue foreldre. I Sverige benyttet Höjer (2009), fire fokusgruppeintervju av til sammen tretten foreldre. Et funn som i stor grad samsvarte i de to undersøkelsene, var foreldrenes sterke ønsker om fortsatt å få være foreldre for barna sine. De ønsket mest mulig kontakt og samvær. Særlig ønsket de samvær hjemme, slik at de kunne få en opplevelse av å være en familie (Höjer, 2009) (Moldestad & Skilbred, 2009).

2.2.2. Kunnskap om oppfølging av foreldre med barn plassert i fosterhjem

Det er skrevet lite litteratur om oppfølging av foreldre med barn plassert utenfor hjemmet. Jeg kan trekke frem Slettebø (2009) (2008) sin studie og rapport, samt veileder fra Barne- og Likestillingsdepartementet (2009) om oppfølging av foreldre med barn og ungdom plassert i fosterhjem og institusjon. Veilederen er hovedsakelig rettet mot den kommunale barneverntjenesten. Sundt (2017), Bunkholdt (2017) og Moldestad og Skilbred (2009), har også noen vesentlige bidrag til feltet. Forfatterne av litteraturen er samstemte når det gjelder å gi uttrykk for et behov for tettere oppfølging av foreldre, når barn bor i fosterhjem (Slettebø, 2009) (Moldestad & Skilbred, 2009) (Bunkholdt, 2017). Undersøkelser viser at foreldre med barn i fosterhjem, får mindre oppfølging enn foreldre med barn plassert i institusjon. Flere kommuner mangler også rutiner for det arbeidet som skal gjøres overfor foreldre som har barn plassert i fosterhjem, mens institusjoner har i større grad utarbeidet retningslinjer for arbeidet med oppfølging av foreldrene (Slettebø, 2009, s. 7-8).

Barneverntjenesten har altså et ansvar for oppfølging av foreldre, når barn plasseres i fosterhjem og på institusjon (Slettebø, 2009) (Bunkholdt, 2017) (Sundt, 2017). Målet med barnevernets innsats, er å gi bedre hjelp til barnet, samtidig som det skal arbeides for å imøtekomme foreldres behov for hjelp. Oppfølgingen kan rettes mot å gi foreldre støtte og tiltak, slik at de igjen kan ha omsorg for barna sine. I andre tilfeller kan oppfølgingen være rettet mot å hjelpe foreldrene til å forsones seg med at barnet skal bli boende i fosterhjem eller i institusjon (Slettebø, 2009) (Bunkholdt, 2017) (Sundt, 2017). I følge Slettebø (2009), er det klart dokumentert at god omsorg og oppfølging av barnas foreldre representerer en lettelse for fosterhjemsplasserte barn og unge. Dette understrekes i en svensk kunnskapsstatus utarbeidet av Andersson (2008) i en svensk offentlig utredning fra 2009, Barnskyddsutredningen (SOU 2009:68, s. 262).

Av norsk litteratur som omhandler barneverntjenestens arbeid ved plassering av barn utenfor hjemmet, kan jeg vise til Vigdis Bunkholdt (2017) sin bok *"Fosterhjemsarbeid – Fra rekruttering til tilbakeføring"*, som kom ut første gang i 1999. Boken har vært revidert både i 2004, 2010 og nå sist i 2017. Dette er en bok som bla. tar for seg de ulike rammene for fosterhjemsarbeid, utfordringer knyttet til plassering av barn utenfor hjemmet og kunnskapsoppdatering og forskning på relevante områder for dette arbeidet. Boken kommer også inn på temaet oppfølging av foreldre når barn plasseres utenfor hjemmet. Bunkholdt (2017) redegjør bla. for viktigheten av å trekke foreldrene inn i den prosessen det er å plassere et barn i fosterhjem. Hun fremhever at brukermedvirkning i barnevernet handler om at de som blir berørt av en beslutning, skal være med å påvirke. Hun viser bla. til Slettebø (2009) og myndiggjøring som metode for barnevernet. Grunnlaget her er en tro på menneskets ressurser og evner til å delta og vurdere forhold som gjelder deres liv. Barnet som skal flyttes, foreldrene og fosterforeldrene, er alle parter som praktisk og psykologisk har noe å tilføre prosessen, og som kan gjøre selve flyttingen og livet i fosterhjemmet enklere for barnet. De kan alle påvirke at det blir et akseptabelt klima for samarbeid i tiden før barnet flytter i fosterhjem, mens barnet bor i fosterhjemmet og videre bidra til at oppholdet blir stabilt for barnet (Bunkholdt, 2017, s. 141) (Se også Sundt, 2017).

Barneverntjenesten har altså en viktig rolle i det å legge til rette for at foreldre skal kunne bli aktive deltakere i arbeidet rundt plassering av barnet. Når

barnevernsarbeiderne lytter til foreldrene, møter dem med respekt, viser interesse for og anerkjenner foreldrenes kunnskaper og erfaringer fra sitt liv med barnet, involverer de foreldre i prosessen rundt plassering. Det å involvere foreldre i endringer av samværsrutiner og spørre foreldrene om de trenger mer informasjon rundt plasseringen, kan være et bidrag for å styrke foreldres deltakelse og medvirkning i plasseringen av barnet. Det samme gjelder hvis barnevernsarbeideren spør foreldrene hvilke ønsker de har når det gjelder innflytelse etter plasseringen, og ved å bidra til å opprettholde dialog mellom foreldre og fosterforeldre, eller invitere foreldrene på møter og i beslutningsprosesser der det er mulig (Slettebø, 2009, s. 92-94). At foreldre trekkes med på denne måten, kan også gi viktige signaler til barnet om at deres foreldre til en viss grad aksepterer flyttingen, noe som kan gjøre det lettere for barnet i den nye omsorgssituasjonen. Når foreldre trekkes med i prosessen, hilser på fosterforeldrene og lignende, skaper partene et realistisk bilde av hverandre. Dette kan legge grunnlaget for det videre samarbeidet mellom barnets foreldre og fosterforeldrene (Bunkholdt, 2017, s. 142-143).

I følge Christiansen (2012) er det flere forhold som gjør foreldrene til en sentral samhandlingspart for saksbehandlerne i barnevernet. Særlig i saker hvor det er yngre barn, er det ofte foreldrenes problemer som er utgangspunktet for kontakt med barneverntjenesten. Foreldrenes grad av involvering og innflytelse vil være av betydning for hva barnevernsarbeideren kan iverksette av tiltak i familien. Foreldrenes ønske og ikke ønske om hjelp eller motstand mot hjelp, kan i stor grad være styrende for hva barnevernet kan sette i verk av tiltak i familien, og for hvilken hjelp barnet får (Christiansen, 2012, s. 25). Foreldre har ofte behov for mye hjelp fra barneverntjenesten for å makte å stå i den prosessen det er, når et barn flytter i fosterhjem. Hvorvidt foreldrene kan være i stand til å samarbeide med barneverntjenesten og fosterforeldrene, vil kunne være avhengig av om barneverntjenesten eller andre instanser, kommer hurtig til, med tilbud om hjelp og støtte i den svært vanskelige situasjonen de står i (Bunkholdt, 2017, s. 143).

2.2.3. Barrierer i praktisk barnevernsarbeid

Forskning viser at det kan være ulike barrierer som barnevernsarbeidere står over for, som kan hindre dem i å få til et samarbeid med foreldre, la foreldre medvirke og involvere foreldrene generelt i barnevernets arbeid (Christiansen, 2012). Dette gjelder

også i de prosesser som kan knyttes til å plassere barn i fosterhjem (Moldestad, 2007) (Slettebø, 2008) (Slettebø, 2009) (Wilkins & Whittaker, 2017). Blant annet kan det dreie seg om forhold ved barnevernsarbeideren, som for eksempel manglende ferdigheter i det å få til et samarbeid. Det kan videre dreie seg om forhold ved foreldrene, som gjør samarbeid vanskelig. Dette gjelder særlig om foreldrene har stor motstand mot barnevernets tiltak (Wilkins & Whittaker, 2017:7-8) (Christiansen, 2012, s. 25) i artikkelen: *Doing Child-Protection Social Work with Parents: What Are the Barriers in Practice*, reflekterer forfatterne Wilkins og Whittaker (2017) over spørsmål knyttet til hvordan sosialarbeidere best kan hjelpe familier. Det pekes på de begrensninger og forhold, som hindrer foreldres medvirkning og deltakelse, i de mest alvorlige barnevernssakene. Selv om denne artikkelen har tatt utgangspunkt i studier av foreldre til barn som bor hjemme, er det forhold som her trekkes frem, som kan bidra til å forstå hva som kan stå i veien for samarbeid mellom barnevernsarbeiderne og foreldre med barn plassert i fosterhjem.

I studien legges bla. vekt på at en reell medvirkning fra foreldrene, forutsetter bedre opplæring av barnevernsarbeideren i hvordan dette kan gjøres. Det drøftes også behovet at medvirkning fra foreldre, må ansees som en egenverdi og et grunnlag i alt barnevernsarbeid (Wilkins & Whittaker, 2017, s. 1). Artikkelen er basert på et prosjekt fra perioden 2015-2017, hvor fokuset har vært rettet mot samarbeid mellom barnevernsarbeidere og foreldre i et område i London. Forfatterne har deltatt i et aksjonsforskningsprosjekt med forskere og sosialarbeidere i barnevernet. Formålet har vært utvikling av en praktisk modell for barnevernsarbeid, kalt Motivational Social Work (MSW).

Utgangspunktet for studien har vært behovet for å utvikle en tilnærming som vektlegger samarbeid med og medvirkning av familier, som trenger hjelp fra barneverntjenesten. Det ble gjort ett hundre og ti observasjoner av samarbeidssituasjoner mellom foreldre og barnevernsarbeidere, etterfulgt av over åtti opplæringsamtaler med barnevernsarbeidere. Det ble satt fokus på praktiske ferdigheter hos barnevernsarbeiderne i deres arbeid, samt sentrale ferdigheter hos de som skal veilede barnevernets ansatte i deres arbeid (Wilkins & Whittaker, 2017, s. 1-3).

Wilkins og Whittaker (2017) tar utgangspunkt i at samarbeid med barn og foreldre sees som sentralt i alt sosialt arbeid, og er i tråd med prinsippet om brukermedvirkning. Samtidig viser det seg at medvirkning ofte ikke er realiteten, i det praktiske møtet mellom barnevernsarbeideren, barn og foreldrene. I likhet med Norge, er det også i England en økning av barn og familier, som er i kontakt med barneverntjenesten med bekymring for overgrep og omsorgssvikt (Bufdir, 2018) (Wilkins & Whittaker, 2017, s. 2) (Bunkholdt, 2017, s. 16). Mange foreldre erfarer at det å være i kontakt med barneverntjenesten, forbindes med vanskeligheter, stress og bekymringer. Barnevernsarbeideren er i en situasjon der de skal forsøke å støtte familier, samtidig som de skal gjøre en vurdering av barnets omsorgssituasjon (Wilkins & Whittaker, 2017, s. 2). De viser til bruk av MSW-modellen som har som målsetning å arbeide med foreldrenes autonomi, medvirkning og samarbeid i det praktiske arbeidet. Det legges vekt på å jobbe målrettet, med et tydelig fokus på barnet (Wilkins & Whittaker, 2017, s. 2-4).

Et viktig spørsmål er hva det vil si å arbeide på en måte som stimulerer til samarbeid og medvirkning, hos foreldre som er i kontakt med barnevernet? I følge Wilkins og Whittaker (2017), kan et genuint ønske om samarbeid hos sosialarbeideren i barnevernet, bidra til å bryte ned motstanden mot barnevernet og påvirke til positiv endring. Sosialarbeiderne arbeider i en kontekst hvor de ofte føler seg overarbeidet. De opplever mangel på ressurser, og har store forpliktelser overfor barna og deres familier. Disse rammene kan stå i veien for at sosialarbeidere bruker de ferdighetene de har. Resultatet blir at foreldre ikke får mulighet medvirke i planleggingen og gjennomføringen av tiltakene i familien, slik målet er.

Det Wilkins og Whittaker (2017) fant, var at flere sosialarbeidere i barnevernet antydte at samarbeidstilnærmingen i sosialt arbeid generelt sett ikke egnet seg overfor visse type mennesker. Dette dreier seg om foreldre med lærevansker, lavt utdanningsnivå, foreldre som hadde blitt vurdert å mangle innsikt i deres barns atferd eller sin egen atferd, foreldre med "kaotisk" livstil (narkotika/alkoholmisbruk) og foreldre som ikke kan fungere uten intensiv profesjonell støtte. Wilkins og Whittaker (2017) understreker at dette kan inkludere nesten samtlige familier som barnevernet arbeider med. Sosialarbeiderne gav uttrykk for at det fungerte bedre å fortelle foreldrene konkret hva

de skulle gjøre, enn å velge en tilnærming som vektlegger deltakelse og medvirkning fra foreldrenes side. Dette gjaldt særlig i kontakt med foreldrene med manglende foreldreferdigheter, og manglende evne til å håndtere hverdagen generelt.

Sosialarbeiderne mente at de måtte gi klar informasjon til foreldrene om risikoen i den omsorgen de gir barna sine, og konkrete råd til foreldrene, når forholdene er slik at neste steg er å plassere barna utenfor hjemmet (Wilkins & Whittaker, 2017, s. 7-9).

I studien var det flere sosialarbeidere som mente at deres fokus på barnet, kunne være ett hinder for å ha en tilnærming som vektlegger deltakelse fra foreldrene. I samtaler med sosialarbeiderne om deres praktiske arbeid, gav flere uttrykk for en forestilling om hvor mer du søker deltakelse fra foreldre, desto mindre blir fokuset rettet mot barnet og omvendt. Noen sosialarbeidere forklarte at en deltakertilnærming fra foreldrene, var særlig vanskelig og direkte motsetningsfylt i høy-risikosituasjoner. De fikk råd om å fokusere mer på barnet, i de mest alvorlige sakene, pga. kritikk de har fått i situasjoner der barnet har vært drept pga. overgrep og svikt. Deres fokus synes styrt av en den generelle kritikken mot barnevernet om at det har vært for stort fokus på foreldre, på bekostning av barnet. Funn i studien viste også at det ikke bare var et ensidig fokus på barnet som lå til grunn, men også aktiv mistenksomhet rettet mot foreldrene. Det som var en forståelig ambivalens fra foreldrene mot at barnevernet involverte seg, ble for noen sosialarbeidere tolket som en motstand mot at de profesjonelle involverte seg i familien. Det var flere sosialarbeidere som gjentatte ganger uttrykte at "I'am only here for the child". I følge Wilkins og Whittaker (2017) vil en slik tilnærming med kun barnefokus og mistenksomhet mot foreldre, langt på vei utelukke det å la foreldre medvirke og delta (Wilkins & Whittaker, 2017, s. 9).

I prosjektet fant de at manglende ferdigheter hos den enkelte sosialarbeideren, er en svært viktig barriere mot en samarbeids- og medvirkningstilnærming overfor foreldrene. Særlig viktig er det at sosialarbeideren i barnevernet har en tro på og en forståelse for denne måten å arbeide på. De fant at i praksis kunne sosialarbeideren ha vanskeligheter med å anerkjenne foreldres følelser, respektere deres valg, og til å vektlegge foreldrene ekspertise. Det ble påpekt at en viktig utfordring i sosialt arbeid, er å overføre prinsippene om medvirkning til praktisk arbeid, og at særlig den enkeltes ferdigheter kan være et betydelig hinder for en slik tilnærming i barnevernsarbeid.

Mange sosialarbeidere i prosjektet trodde de etterlevde viktige prinsipper i sosialt arbeid, slik som medvirkning og empati, men hadde utfordringer med å beskrive hvordan dette vises i praktisk barnevernsarbeid (Wilkins & Whittaker, 2017, s. 9-10).

2.2.4. Noen refleksjoner knyttet til kunnskapsgrunnlag for studien

Det bor i underkant av 12 000 barn i fosterhjem i Norge. Det oppfølgingsarbeidet barnevernstjenesten gjør overfor deres foreldre, kan bety mye for barna i fosterhjem. Jeg trekker inn kunnskap og forskning om barna og om foreldrene, for å få en forståelse av hva som er viktig for barna og deres foreldre når barn plasseres i fosterhjem. Det som er fremtredende i forskningen og kunnskapen, er den sentrale plass og betydning foreldrene har for barna som bor i fosterhjem. Jeg har lagt vekt på kunnskap om foreldres erfaringer og opplevelser knyttet til å ha barn plassert i fosterhjem, fordi det er vesentlig for å forstå hvilken ekstremt vanskelig situasjon foreldre ofte er i, når barn flyttes ut av hjemmet. Kunnskapen har betydning for å forstå barnevernsarbeiderne arbeid med å følge opp foreldrene, til det beste for barna.

Studien har fokus på oppfølging av foreldre, som kommer barnet til gode. Denne studien gir mulighet til å finne ut mer om barnevernsarbeidernes tanker om egen praksis. Særlig vil det være mulig å få mer kunnskap om hvordan barnevernsarbeiderne vektlegger foreldrene i fosterhjemsplasserte barns liv. En sentral plattform for barneverntjenestens arbeid, er prinsippet om barnets beste. Hvordan kommer dette til uttrykk i det oppfølgingsarbeidet som gjøres? Legges det vekt på hva som er barnets beste, i oppfølgingen? Gjøres det oppfølgingsarbeid, som kommer barnet til gode? Dette er noen av de spørsmål jeg ønsker å få svar på i denne studien.

Jeg velger å gi studien til Wilkins og Whittaker (2017) en betydelig plass i oppgaven. Begrunnelsen for det, er at funn i den engelske studien sannsynligvis kan overføres til norsk barnevernspraksis. De samme barrierer som kan hindre sosialarbeiderne i studien, i å samarbeide med og ha en medvirkningspraksis overfor foreldre, kan også gjelde norske barnevernsarbeidere, når de følger opp foreldre med barn i fosterhjem. Studien er gjort i familier, med alvorlige bekymringer for foreldrenes omsorgspraksis, såkalte "high risk families" (Wilkins & Whittaker, 2017). Jeg legger til grunn, at barnevernsarbeidere følger opp foreldre, med liknende type utfordringer.

2.3. Teoretiske perspektiver

2.3.1. Å se det plasserte barnets liv i en sammenheng

I denne delen redegjør jeg for de teoretiske perspektiver, som jeg mener kan bidra til å belyse og forstå sentrale sider ved oppfølging av foreldre til barn i fosterhjem. Jeg har valgt perspektiver i denne studien ut fra en forståelse om at barn i fosterhjem har et behov for å ha en opplevelse av sammenheng i livet, for å kunne håndtere livet sitt og ha en positiv utvikling i fosterhjemmet. Jeg trekker derfor inn Antonovskys (2005) teori om "sence of coherence", en opplevelse av en sammenheng i livet, som i denne teorien blir regnet en viktig forutsetning for å håndtere belastninger på en måte som fremmer videre utvikling for barnet. Jeg velger så å knytte denne teorien sammen med et perspektiv om *et sammenhengende barneliv*. Backe-Hansen et al., (2010) trekker frem et sammenhengende barneliv, som en forutsetning for at en plassering i fosterhjemmet skal anses som godt for barnet. Det innebærer her bla. at barn i fosterhjem får hjelp til å holde fast på de forbindelser som er mellom barnet og foreldrene, bla. gjennom samværsordninger (Backe-Hansen et al., 2010). Å sørge for et sammenhengende barneliv for barn i fosterhjem, kan også handle om å legge vekt på at barnet får en sammenhengende livshistorie å fortelle. Det å ta vare på barnets minner blir her sentralt. Barnets minner, historie og opplevelse av en sammenheng i livet, vil videre ha betydning for barnets identitetsutvikling og opplevelse av mening i livet senere mot voksenlivet.

2.3.2. "Sence of coherence"- opplevelse av sammenheng i livet

Antonovsky (1987) (2005) knyttet menneskets evne til å ha opplevelse av sammenheng i livet opp til mestring av tungt stress og alvorlige livskriser. Han er i sin teori opptatt av hvilke faktorer som bidrar til god helse. Særlig sentralt er hvordan mennesket kan mestre de belastninger det møter i livet, på en måte som bringer helse. Begrepet "sence of coherence" eller "opplevelse av sammenheng", trekkes frem som en avgjørende faktor. Ifølge Antonovsky (2005) (1987) handler "sence of coherence" at verden fremstår som begripelig for oss, altså om de stimuli som vi utsettes for, er forståelig for oss. Videre handler det om at verden må oppleves som håndterbar, ved at vi har de

ressursene som trengs for å mestre de krav og belastninger vi utsettes for. Til sist er innholdet i begrepet "sence of coherence", at verden må fremstå som meningsfull. I dette ligger at de utfordringer vi utsettes for, oppleves som meningsfulle for oss. I følge Antonovsky (2005) er hvorvidt verden oppleves som begripelig, håndterbar og meningsfull for oss, de grunnleggende forutsetninger for at vi skal kunne føle oss trygge selv i en vanskelig og lite forutsigbar verden. Menneskers evne til å mestre alvorlige og uventede livshendelser, avhenger i dette perspektivet av om individet opplever hendelsen som noe forståelig, om det kan håndtere dette og at det er mulig å forstå det som skjer (Antonovsky, 2005)(Antonovsky, 1987).

I boken "Hvorfor spurte ingen meg – kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner" henviser Ruud (2011) til Antonovsky og til "sence of coherence". Hun fremhever barnets behov for å forstå mest mulig av sin egen livssituasjon, når de står over for utfordrende situasjoner (Ruud, 2011, s. 65). I arbeid med å hjelpe barn og unge til å oppleve en sammenheng i livet og for at de skal kunne mestre belastende livssituasjoner, er det ifølge Ruud (2011, s.82) alltid et mål at barna skal oppleve at det er en meningsfull kommunikasjon med voksne. Den voksne må hjelpe barnet til å finne mening i de erfaringer og opplevelser barnet har. Da vil barnet få hjelp til å knytte mening til sine erfaringer og hendelser. Den voksne vil dermed kunne påvirke hvordan barnet forstår sin egen situasjon. Dette vil videre få betydning for hvordan barnet mestrer de belastninger det står over for (Ruud, 2011).

2.3.3. "Et sammenhengende barneliv"

Med grunnlag i kunnskapsstatusen om barn og unge i fosterhjem trekker Backe-Hansen et al. (2010) frem *et sammenhengende barneliv*, som en viktig forutsetning for at et plasseringsløp ansees som godt sett ut fra barnas perspektiv. Det henvises til at barna har behov for at de profesjonelle voksne rundt barna tar på seg ansvaret for å skape "meningsfulle bindeledd" mellom de livsverdenene som barna pendler imellom. Dette dreier seg om at voksne bidrar til å holde fast på de forbindelsene som er mellom barnet og deres biologiske familie. Videre kan det dreie seg om at det arbeides for å etablere relasjoner mellom det stedet barna er plassert og barnas foreldre, og at det gjøres en innsats for å utvikle et nytt nettverk for barnet. Det understrekes at dette må vektlegges til tross for det eksistensielle bruddet mellom barnet og foreldrene, som en plassering innebærer (Backe-Hansen et al., 2010, s. 47).

2.3.4. En sammenhengende livshistorie

I den norske litteraturen som er skrevet om barn i fosterhjem er kontinuitet et sentralt begrep (Sundt, 2017, s. 428) (Bunkholdt, 2017, s. 47). Ett innhold i begrepet kontinuitet, er det å ha en sammenhengende livshistorie. Det at vi stort sett er omgitt av de samme mennesker gjennom livet, som også kjente er oss da vi var små, har betydning for vår identitetsutvikling og for hvordan vi fungerer. Viktige kilder til en sammenhengende livshistorie kan være bilder og minner (Bunkholdt, 2017, s. 47 og 154).

Stabilitet er et begrep som også benyttes i faglitteratur om barn i fosterhjem (Bunkholdt, 2017, s. 179). I rapporten "Barn og unge i fosterhjem – en kunnskapsstatus" (Backe-Hansen et al., 2010), om stabilitet og ustabilitet i plasseringer, drøftes det omkring begrepet stabilitet. Det fremkommer at dette ikke er et entydig begrep. Det legges vekt på at barn har behov for stabilitet og kontinuitet på flere områder, for å ha gode utviklingsmuligheter. Dette gjelder blant annet at barnet stadig har kontakt med sine primære omsorgsgivere, som oftest er foreldrene. Dette gjelder også kontakt med andre nære personer i barnets liv. Når det er snakk om stabilitet for plasserte barn, fokuseres det vanligvis kun på stabilitet i selve plasseringskarrieren. Det innebærer et fokus på hvor mange omsorgsmiljøer barnet opplever etter at en omsorgskarriere har startet (Backe-Hansen et al., 2010, s. 48).

I Danmark har Dencik, Jørgensen og Sommer (2008) samlet forskning knyttet til familiens betydning i vårt moderne samfunn. De har satt fokus på at barns mange familiekARRIERER kan føre til en økt risiko for å utvikle problemer på ulike utviklingsområder. I denne sammenhengen dreier familiekARRIERER seg om at barnets familie endrer form og struktur hver gang det er brudd mellom foreldre, foreldrene er alene igjen, får en nye partner, eller nye brudd mellom foreldre og nye partnere osv. (Dencik et al., 2011, s. 176-177). De viser til at en av fire barn, kan oppleve et brudd som innebærer store endringer for barnet. Det er særlig når det snakkes om turbulente familiekARRIERER med flere brudd, at det er en økt risiko for barna. Dette dreier seg om de barna som har opplevd separasjon og skifte i familien mer en 5,2 ganger i løpet av sine første 18 leveår. I følge Dencik et al., (2011), kan dette dreie seg om så mange som én av åtte barn, som har hatt det de kaller turbulente familiekARRIERER (Dencik et al., 2009, s. 178-184). Om en har de plasserte barna i tankene, kan det bety at barn som

plasseres i fosterhjem, også kan ha erfart flere og turbulente familiekarrierer før de plasseres. Plasseringen i fosterhjem vil dermed være enda en "familiekarriere" for barnet, som kan gi barna en økt risiko for å utvikle problemer. Barnevernets innsats for å sørge for kontinuitet og stabilitet for barna i den tiden barnet er plassert, vil dermed ha stor betydning for barnas videre utvikling og trivsel.

Når barn plasseres i fosterhjem kan dette føre til brudd på en av de viktigste kildene til kontinuitet i barnets liv. Barnet er ikke lenger omgitt av de menneskene, som til nå har vært holdepunktene i barnets liv. At barnet flyttes, skal sikre barnet en bedre omsorgssituasjon. For å kompensere for brudd på kontinuiteten i barnets liv, er samværsordningene mellom barnet og foreldre eller andre viktige i barnets liv, svært sentralt (Bunkholdt, 2017, s. 46-48). Et funn i denne studien er at en stor del av oppfølgingsarbeidet innebærer vurdering og tilrettelegging av samvær mellom foreldre og barn, som skal være best mulig for barnet. Dette kommer jeg tilbake til i presentasjon og diskusjon av funn i kapittel 4 og 5 i oppgaven.

Bunkholdt (2017) bruker begrepet stabilitet i omsorgen i den betydning at personene rundt barna gir omsorg på måter som gjør de voksne forutsigbare og til å stole på. Dette handler om at omsorgsgiverne møter barnets behov med varme og engasjement, gir barnet adekvate og forutsigbare reaksjoner samt setter forståelige og forutsigbare grenser. På denne måten bidrar de voksne til at barnet får en opplevelse av stabilitet, pålitelighet og trygghet (Bunkholdt, 2017, s. 47). I følge Schofield og Ward (2011), vil stabiliteten og trivsel hos fosterbarn avhenge av mange faktorer hos barnet, fosterhjemmet, barnevernet og andre rundt barnet. De trekker frem barnas forhold til biologiske foreldre og annen nær familie, som særlig viktig for barnet (Schofield & Ward, 2011, s. 8).

2.3.5. Minnenes betydning i våre liv

I sin bok "Personal Life", trekker sosiolog Carol Smart (2007) frem minnenes betydning i en persons liv. Hun understreker sosiologiens rolle i det å undersøke de forskjellige måtene mennesker gir verden mening på, og at vår hukommelse og våre minner gir oss muligheter til å finne mening i tidligere hendelser i livet. Hun viser til Misztal (2003) om den kapasitet vi har til å minne. Da det er bortimot umulig for noen å huske alt, kreves det en utvelgelsesprosess der noen minner fremstår som mer fremtredende enn andre.

Det vi husker er de hendelser og situasjoner som kan knyttes til emosjoner. Vi husker veldig lykkelige eller veldig triste hendelser i livet, fordi vi har investert emosjonell kapital i dem. De samme emosjonene kan bli "trigget" i nye situasjoner. Minner fra tidligere hendelser kan i sin tur identifiseres av våre følelser. Så på den ene siden knyttes våre minner til følelser eller emosjonene. Emosjonene kan påvirke hva vi husker og hva vi glemmer. På den andre siden har individuell hukommelse eller minner en sosial side. Minnene må knyttes til en kontekst for å være meningsfulle. De emosjonelle reaksjonene som knyttes til minnene fra vår fortid, gjør at familien får en spesiell plass og blir særlig viktig for oss personlig. Smart legger frem en påstand om at jo mer vi i vestlige kulturer verdsetter våre familie-minner, ved å lete etter våre røtter, ved å ta vare på familiefotografier osv., desto mer legger vi vekt på den ikoniske statusen familien har i vår kulturelle bevissthet (Smart, 2007, s. 39).

Ved å ha fokus på menneskes forhold til minner, vil en kunne forstå den betydning familien har for oss. Våre tidligste og muligens mest intense minner er formet i konteksten til familien, med foreldre eller andre primære omsorgspersoner. Disse sosiale relasjonene er altså rammene for noen av de mest intense emosjonelle erfaringer vi har, slik som en følelse av kjærlighet eller avvisning, varme, sjalusi, redsel eller trygghet (Smart, 2007, s. 39). De minner vi har fra tidligere, kan skifte fra fine, dyrebare øyeblikk, for så å overflømmes av svik og overgrep. Dermed fungerer minner på en ustabil måte for oss. Samtidig har våre minner status som noe av det mest autentiske for oss, og har en viktig innflytelse for skapning av vår identitet (Smart, 2007, s. 41).

2.3.6. Identitet og utvikling – en sosialkonstruktivistisk plattform

Det finnes ulike teorier om hva identitet er. Grovt sett er det to motsatte teori-tradisjoner. Vi har i den ene enden en essensialistisk identitetsforståelse. Identitet blir her sett på noe som nærmest er medfødt og nokså uforanderlig. Den lar seg i liten grad påvirke av ytre forhold. I den andre enden finner vi den konstruktivistiske forståelsen av hvordan identitet utvikles og skapes hos individet. Denne tilnærmingen går ut på at identiteten er dynamisk og formes i samhandling med andre. Identiteten kan dermed endres og utvikles over tid (Eriksen, 2004). I følge Eriksen (2004) som tematiserer migrasjon i Norge, er det i vårt senmoderne samfunn, hevdet at flytting vil føre til skifte av identitet.

Jeg viser videre til Lev Vygotskij (1898-1934) og det sosialkonstruktivistiske syn på barns utvikling. Han vektlegger de kognitive aspektene ved utvikling, og at barna er avhengig av menneskene rundt seg i sin utvikling. Barns utvikling blir her sett på som en kontinuerlig konstruksjon av ny innsikt og erkjennelse (Tetzchner, 2001, s. 31). Konstruksjonen av virkeligheten er dermed ikke noe et barn gjør alene, med i samhandling med andre. Grunnlaget for menneskelig bevissthet og handling ligger ikke kun i hjernen og sinnet, men i de ytre livsbetingelsene slik som sosiale, historiske og kulturelle uttrykk for menneskelig eksistens. Barna er avhengig av mennesker, som gjør nødvendige mentale redskaper og kunnskap tilgjengelige og hjelper barna til å anvende dem. Et hovedelement i sosialkonstruktivistisk utviklingsteori, er at utviklingen skjer på to plan. Først den sosiale og så den psykologiske. Barns mestring kan sees på to måter, hva de klarer alene og hva de får hjelp av en voksen til å klare. Området mellom det som mestres alene og det som mestres i samhandling med voksen, kalles *den nære utviklingssonen* – det er her utvikling finner sted. Den voksne må tilpasse utfordringene og forventningene barnets nivå innenfor barnets nære utviklingszone (Tetzchner, 2001, s. 31-32).

2.3.7. Identitet og mening i livet til sårbare unge mennesker

Oppveksten kan ses på som en kritisk periode for utvikling av identitet og mening, og særlig for unge som lever med vedvarende utfordringer eller perioder med usikkerhet, gjennom sin oppvekst. Ved Australian Catholic University, Institute of Child Protection Studies, undersøkte Noble-Carr, Barker og McArthur (2013) hvilken rolle identitet og mening har i særlig sårbare unges menneskers liv. Videre undersøkte de hvordan sårbare unge kan støttes på ulike vis. Fokuset var rettet mot hvordan de unges identitet og mening utvikles, gjennom deres erfaringer og relasjoner som de har hatt gjennom sin oppvekst og tidlig voksen alder. I boken *"Me, myself and I, - Identity and meaning in the lives of vulnerable young people"*, redegjør de for denne studien. 24 unge mennesker ble intervjuet individuelt om deres liv.

Informantene i studien har en oppvekst med og erfaringer knyttet til traumer, tap og en ustabil livssituasjon med store mangler i den daglige omsorgen. De unge uttalte at det var disse erfaringene som hjalp dem til å formulere ideer om hvem de er, hvem de ønsker å være, hvordan de føler om verden rundt dem, og som har betydning for å finne

en plass i denne verdenen. Uansett, i livet uten en trygg familiebase kjempet de unge ofte for å håndtere sin tilværelse og med å finne mening i deres ofte traumatiske livserfaringer. Deres identitet og mening ble konstruert rundt det de manglet i deres eget liv og det de lengtet etter. De vektla særlig verdier som respekt, viktigheten av familien og personlige egenskaper som å være målbevisst og omsorgsfull. Deres traumatiske fortid og erfaringer ble omgjort til en identitet av å være en "stolt overlever". Mening i livet ble knyttet til et inderlig ønske om selv å hjelpe andre med liknede vanskeligheter og til at de selv skulle få til et godt familieliv. Dette førte til at de satte store krav til seg selv om hva de skulle oppnå i livet. Forhold rundt som de ikke hadde kontroll over, gjorde det ofte vanskelig for dem å leve opp til det idealet de konstruert, og resultere ofte til tilbaketrekking, isolasjon og en følelse av skam (Noble-Carr et al., 2013, s. 5).

Sentralt i unge menneskers utvikling av en positiv selvoppfattelse og hensikt eller mening med livet, er positive omsorgsforhold til andre mennesker og mulighet til å delta i meningsfulle aktiviteter sammen med andre, som for eksempel skole, arbeid og fritidsaktiviteter. Det å oppleve å være god til noe, det å oppleve å høre til, vil kunne bidra til å utvikle et håp når det gjelder egen fremtid. Spørsmålet i studien var hvordan de som arbeidet med disse unge menneskene, kan gi støtte i de unges utvikling av identitet og søken etter mening, og hvordan de kan bidra til å bygge en trygg base i livet til disse sårbare unge menneskene? Funn i studien viste at uten en trygg base og tilhørighet til verden omkring dem, kjempet disse unge menneskene isolert fra andre med å skape sin identitet og finne mening i livet. I sin isolasjon og selvstendighet, manglet de mot til å søke hjelp til å håndtere og forstå deres forhold til andre (Noble-Carr et al., 2013, s. 16-21).

I studien kom det frem at det de ønsket mest, var at de som var støttepersonene rundt dem, var noen som lyttet, viste genuin omsorg og som sto i en relasjon med dem som var basert på respekt. De sa ikke spesifikt at de ønsket at støttepersonene rundt dem skulle diskutere tema knyttet identitet og mening, direkte med dem. De ønsket at støttepersonene skulle lytte og forstå dem som mennesker. Videre ønsket de hjelp med ting som har betydning for deres syn på dem selv, hvordan de har det, deres mål for fremtiden og ambisjoner. Funnene i denne studien kan gi en dypere forståelse hvordan

de som arbeider med barn og unge, bedre kan vektlegge temaer knyttet til identitet og mening i livet, fordi det er grunnleggende for unge mennesker følelser om seg selv, og hvordan de føler om verden og deres plass i den (Noble-Carr et al., 2013, s. 5-7).

2.3.8. Refleksjon omkring oppgavens teoretiske rammer

Jeg har i denne oppgaven valgt perspektiv om *et sammenhengene barneliv* for barn i fosterhjem (Backe-Hansen et al., 2010), samt Antonovskys teori om opplevelse av *en sammenheng i livet* (Sense of Coherence), sett i lys av den betydning det kan ha for barn plassert i fosterhjem. Jeg trekker også frem begrepet kontinuitet, for det plasserte barnet, i den betydning av å ha *en sammenhengende livshistorie* for barnet i fosterhjem. Jeg tar for meg minnenes betydning i våre liv. Videre har jeg valgt å ta utgangspunkt i det sosialkonstruktivistiske perspektivet, for barns utvikling og hvordan identitet skapes, og det syn at identiteten konstrueres og skapes, i samhandling med våre omgivelser.

Bakgrunnen for valg av perspektiver, er at jeg ønsker å vise hvordan barns erfaringer i livet med sine foreldre, de opplevelser de har av ulike former for svik, deres flytting i fosterhjem, kan ha betydning for deres identitet og identitetsutvikling. Om det her er snakk om et skifte av identitet, i den forstand Eriksen (2004) hevder over, vil jeg ikke gå inn på. Jeg ønsker å fokusere på det at barn samlede erfaringer både fra tiden før og etter plassering i fosterhjem, kan være av betydning for deres utvikling og identitet.

Jeg har valgt å trekke frem en studie om *identitet og mening i sårbare unge mennesker liv*, fordi jeg mener dette kan bidra til en forståelse av den kompleksiteten i barnevernsarbeiderne møter i arbeid med barn i fosterhjem, og i det oppfølgingsarbeidet som gjøres overfor deres foreldre. Barnevernsarbeiderne gjør vurderinger og tar beslutninger vedrørende kontakt og samvær mellom foreldre og barn. De tar på ulike måter vare på barnets historie om seg, ved bla. å være den som binder barnas liv sammen, fra den tiden barnet bodde hos foreldene og videre inn i fosterhjemmet. Studien viser at barns og unges erfaringer med traumer, tap og omsorgssvikt, er utgangspunkt for deres utvikling av identitet og mening i eget liv. Ved å trekke inn denne studien, vil jeg vise at det arbeidet barnevernsarbeiderne og andre gjør overfor barn i fosterhjem og deres foreldre, kan ha betydning for barnas syn på seg selv, deres utvikling av identitet, opplevelse mening i deres liv og av håp for fremtiden.

Barnevernsarbeiderne kan ved å gi støtte, gjennom sine vurderinger og beslutninger blant annet rundt samvær og kontakt med foreldre, gi barnet verdifullt bidrag i identitetsutviklingen og mening med livet. Dette vil jeg drøfte nærmere i lys av funn som ble gjort, da jeg intervjuet barnevernsarbeiderne om det arbeidet det gjør overfor de foreldre til barn i fosterhjem, og på hvilken måte dette arbeidet kan komme det barnet til gode.

3. Om metodiske valg og utfordringer

Jeg ønsker å utforske på hvilken måte oppfølging av foreldre med barn plassert i fosterhjem, kan komme det plasserte barnet til gode. I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for forskingsprosessen fra valg av tema og problemstilling, og videre til valg av design og metode for innsamling av data. Jeg vil først ta for meg studiens vitenskapsteoretiske utgangspunkt og valg av design. Deretter vil jeg redegjøre for valg av informanter og metode for datainnsamling og analyse. Mot slutten av kapitlet reflekterer jeg nærmere over noen etiske sider ved mitt forskningsopplegg. Jeg avslutter med noen betraktninger omkring kvalitet i forskningen.

3.1. Oppgavens vitenskapsteoretiske utgangspunkt

3.1.1. Hermeneutikken og forskeren

Jeg tar utgangspunkt i en hermeneutisk tilnærming i denne studien.

I moderne samfunnsforskning har en slik tilnærming betydelig plass. Fokuset i den moderne hermeneutikken er å fortolke menneskers handlinger for på denne måten utforske den dypere meningen som ligger bak det mennesker sier og gjør. I hermeneutikken legges det vekt på at det ikke finnes noen egentlig sannhet og at tolkningen og forståelse av mening bak det mennesker gjør, kun er mulig om man tolker handlingen i lys av den sammenheng eller helhet som handlingen er en del av (Thagaard, 2013, s. 41). Jeg velger å trekke frem informantens refleksjoner omkring det arbeidet de gjør når de følger opp foreldre. Jeg lar dette være utgangspunkt for min videre analyse og fortolkning. Jeg utforsker den dypere mening som kan ligge i det informantene forteller og reflekterer over i intervjuene.

Thagaard (2013) viser til Alvesson og Skjöldberg (2008) som argumenterer for at kritisk teori kan ses på som en trippel hermeneutikk. Enkel hermeneutikk referer da til at mennesket gjør en tolkning av seg og sin egen virkelighet. Dobbel hermeneutikk refererer til forskerens fortolkning av denne virkeligheten. I trippel hermeneutikk er det samtidig et blikk på forhold som påvirker både mennesker som er gjenstand for tolkning og forskeren selv (Thagaard, 2013, s. 41-42). I denne studien tar jeg utgangspunkt i en trippel hermeneutikk. Enkel hermeneutikk referer her til et mål om å oppnå en dypere kunnskap om fenomenet oppfølging av foreldre, ved å ta utgangspunkt informantene

egne beskrivelser og refleksjoner. En dobbel hermeneutikk refererer til at jeg som forsker gjør mine tolkninger av informantenes beskrivelser og refleksjoner i lys av valgte teorier og perspektiver. Videre vil jeg sette informantens beskrivelser og refleksjoner i en større sammenheng, når jeg reflekterer over forhold til påvirker informantene og meg som forsker. Jeg henviser til trippel hermeneutikk.

I moderne hermeneutisk teori og metode med henvisning til den tyske filosofen Hans-Georg Gadamer (2012) og hans verk "Sannhet og metode", legges det vekt på hva vi som forskere har med oss inn i våre iakttagelser og forståelse av verden og av andre mennesker. Det rettes fokus på den sammenhengen eller konteksten vi mennesker til enhver tid er en del av, som en betingelse for at vi skal kunne erverve en forståelse. Gadamer syn er at all forståelse beror på og har grunnlag i en ubevisst forforståelse eller fordommer, som vi alle har med oss inn i enhver situasjon der vi søker forståelse. Gadamer hevder at det han kaller fordommer eller forforståelse, utgjør vår forståelseshorisont og gjør det mulig å forstå noe (Thomassen, 2006, s. 111).

I det hermeneutiske perspektivet vektlegges altså betydningen av den forståelse jeg som forsker har på forhånd og som jeg tar med meg inn i forskningen. Det er sentralt å være innforstått med hvordan denne forforståelsen har innvirkning på den kunnskapen som blir til, og hva slags kunnskap jeg trekker ut av denne studien. Jeg har arbeidet om lag to tiår i kommunal barneverntjeneste, med plassering av barn i fosterhjem og oppfølging av deres foreldre. Det innebærer at jeg har kunnskap om og kjennskap til feltet fra "innsiden". Dette vil ha betydning for min forforståelse og kan på ulikt vis få betydning for hva som kommer ut av denne studien. For det første har det hatt betydning for valg av tema. For det andre har det hatt betydning for valg teoretiske perspektiver. Dette kommer jeg tilbake til i mine refleksjoner over det å forske i eget felt, senere i kapittelet under punkt 3.5.4.

3.2. Metodevalg og metodiske utfordringer

3.2.1. Et kvalitativ forskningsdesign og metode

I følge sosiologen Vilhelm Auberts (1972, s. 196), er definisjonen på metode en fremgangsmåte og et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Den

epistemologiske diskusjonen om forskningsmetoder dreier seg om å argumentere for hvordan noen forskningsmetoder er å foretrekke fremfor andre, i ulike undersøkelser. Diskusjonen har bla. dreid seg om hva som er den "riktige" eller "beste" måte å undersøke sosiale fenomener på. I utgangspunktet er det ikke noen metoder som er mer "riktige" eller "bedre" enn andre (Jakobsen, 2010, s. 23). Vurderingene med hensyn til metodevalg dreier seg heller om hvilke metoder som kan være godt egnet til å undersøke fenomenet oppfølging. Jakobsen (2010) gir uttrykk for at det bør det være problemstillingen og ikke hva slags metode vi er tilhengere av, som styrer valget av metode (Jakobsen, 2010, s. 23-24). Da jeg skulle velge metode for innsamling av data i denne studien, var spørsmålet hvilken forskningsmetode som er godt egnet for å samle inn data om oppfølging av foreldre med barn plassert i fosterhjem, og hvordan oppfølgingen kan komme det plasserte barnet til gode.

Jeg har lagt vekt på at jeg søker en dypere innsikt i og en forståelse av det oppfølgingsarbeidet barnevernsarbeiderne gjør. Det kvalitative forskningsdesignet gir mulighet til å gå i dybden. Å gå i dybden kan bety å søke en så helhetlig forståelse som mulig, av forholdet mellom personen og den situasjonen vedkommende befinner seg i (Jakobsen, 2010, s. 55). I denne studien ønsker jeg nettopp å søke en så helhetlig forståelse som mulig av det arbeidet barnevernet gjør når de følger opp foreldrene. Et kvalitativt design med få enheter er godt egnet når en ønsker å få frem detaljerte og nyanserte beskrivelser av et felt eller tema (Jakobsen, 2010, s. 78). Valget falt på et kvalitativt forskningsdesign, fordi jeg har et mål om å få frem nyanser og detaljer rundt gjeldene praksis i oppfølgingen av foreldre.

3.2.2. Valg av informanter

I kunnskapsstatusrapporten om oppfølging av foreldre med barn plassert i fosterhjem utarbeidet av Slettebø (2009), som viser til tidligere, ble det gjennomført gruppeintervju av foreldre med barn plassert i fosterhjem, telefonintervjuer av ansatte i Fylkesmannsembetene og ansatte i fagteamene i Barne-, ungdoms-familieetaten (Bufetat). Valget av informanter i denne studien om oppfølging av foreldre falt derfor på barnevernsarbeidere ved kommunale barnevernstjenester. For det første har dette utvalget et særlig ansvar for at foreldre får tilbud om oppfølging, og er ofte de som utfører selve oppfølgingsarbeidet. For det andre er denne gruppen ikke i utvalget i Slettebøs studie. Ved å velge informanter fra barnevernstjenesten, var tanken at studien

kunne gi enda et kunnskapsbidrag om det oppfølgingsarbeidet som gjøres overfor foreldre.

Min fremgangsmåte for utvelgelse av informanter, kan sies å basere seg på et strategisk utvalg (Thagaard, 2013, s. 60). Utvalget består jo av informanter med egenskaper og kvalifikasjoner, som er strategiske i forhold til studiens problemstillinger og perspektiver. Informantene i studien er valgt ut fra et kriterium om at de har erfaring fra oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem. På dette viset kan de være i en særstilling til å kunne bidra til å belyse det oppfølgingsarbeidet som gjøres overfor foreldre med barn i fosterhjem.

3.2.3. Metode for innsamling av data - fokusgruppeintervju

Da jeg skulle velge metode for innsamling av data i denne studien, var spørsmålet hvilken forskningsmetode som kan benyttes for å få kunnskap om oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem. Jeg valgte altså en kvalitativ tilnærming i studien, fordi en slik tilnærming vil egne seg godt til å undersøke fenomenet oppfølging av foreldre, erfart av de som jobber med oppfølging.

Jeg stilte jeg meg spørsmål om hvordan jeg kunne skape en setting, som legger til rette for å stimulere fagfolk til å dele sine egne erfaringer og refleksjoner rundt egen praksis. Individuelle intervjuer var én mulighet. I følge Jacobsen (2010), har det individuelle intervjuet vært den dominerende intervjuformen i empiriske undersøkelser og egner seg godt for å få frem enkeltpersoners oppfatninger og meninger. En begrensning ved bruk av individuelle intervju er at det kan blir for individualistisk, dvs. at det kun får frem enkeltpersoners syn. Det kan også være lite egnet til å få frem hvordan oppfatninger og meninger endres i samhandling med andre, og hvordan synspunkter kan være et resultat av gruppeprosesser. I det individuelle intervjuet trenger informantene derimot ikke å ta hensyn til andre og kan dele sine syn relativt fritt. Dessuten kan det å møtes en-til-en legge til rette for å skape tillitt mellom intervjuer og informant, bidra til stor åpenhet å bidra til å få frem individuelle oppfatninger om de ulike temaene i intervjuet (Jacobsen, 2010, s. 89). Slik jeg vurderte det, vil både individuelle intervjuer og intervjuer i gruppe kunne fungere godt i denne studien, fordi det i begge tilfeller er mulig å skape en setting som stimulerer til deling av kunnskap og erfaring.

Jeg bestemte meg for å benytte fokusgruppeintervjuer som metode for innsamling av data. Richard A. Krueger og Mary Anne Casey (2015) har skrevet boken; *"Focus Groups – A Practical Guide for Applied Research, 5. Edition"*. En fokusgruppe er en liten gruppe med mennesker som har noe spesielt felles, hvor kvalitative data fremskaffes.

Diskusjonen i gruppa fokuseres rundt utvalgte tema og skal bidra til en økt forståelse av de tema som forskeren er interessert i. Fokusgruppe en spesiell type gruppe når det gjelder størrelse, sammensetning og prosedyrer. Hensikten er å oppnå en bedre forståelse av hvordan mennesker føler og tenker om et tema (Krueger & Casey, 2015 s. 2-4).

I et fokusgruppeintervju legges det opp til at medlemmene i gruppen ikke kun svarer på spørsmål fra intervjueren. De deltar også selv ved å stille spørsmål til de andre i gruppa (Jacobsen, 2010) (Krueger & Casey 2015). Krueger og Casey (2015) hevder at fokusgruppeintervjuer fungerer godt når deltakerne føler seg komfortable, respektert og frie til å dele sine erfaringer. Forskeren legger til rette for å skape et miljø som stimulerer deltakerne til dele sine tanker og synspunkt. Idealet er at forskeren kan benytte seg av flere fokusgrupper med liknende type deltakere, slik at det kan være mulig å identifisere eventuelle likheter og samsvar i meninger og oppfatninger i de ulike gruppene. Det blir så gjort en grundig og systematisk analyse av diskusjonene, for å få innsikt i hvordan en idé eller en tjeneste blir sett på og opplevd av medlemmene av gruppen.

I fokusgrupper kan det derimot være en tendens til at de mest dominerende informantene i for stor grad får komme med sine refleksjoner, på bekostning av resten av gruppen. Dette kan påvirke resultatet av studien på den måten at den empirien man har samlet inn, baseres på informanter som har dominert samtalene i gruppen (Krueger & Casey, 2015, s. 121). Når man som forsker er bevisst på dette, kan man gjøre noen grep slik at alle får mulighet til å dele og reflektere i gruppen. Jeg viser til mine refleksjoner i punkt 3.3.2.

Jeg valgte fokusgruppeintervju som metode for innsamling av data, fordi metoden virker spennende og interessant å benytte i studien, og fordi dette er en metode som kan

stimulere fagfolk til å dele sine refleksjoner og kunnskap om egen praksis. Det informantene deler og de refleksjoner de gjør seg relatert til oppfølging av foreldre, vil gjøre det mulig å oppnå en økt kunnskap og forståelse av barnets plass i barnevernsarbeidernes oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem.

3.2.4. Rekruttering av informanter

For at ikke datamaterialet skulle bli for omfangsrikt og omfattende, valgte jeg å invitere barnevernsarbeidere ved tre forskjellige barneverntjenester. En skriftlig invitasjon med e-post gikk til barnevernsledere i relativt små og mellomstore kommuner, om en legger innbyggertallet til grunn. Dette er kommuner med flere små bygder og tettsteder. Planen var å holde en fokusgruppe ved hvert kontor. Jeg overlot til barnevernslederne å velge ut de barnevernsarbeiderne som skulle delta, etter et kriterium om de skal ha erfaring med arbeid med plassering av barn i fosterhjem og oppfølging av foreldre. I invitasjon til deltakelse i studien gav jeg en redegjørelse for studien og nærmere informasjon om hva en fokusgruppe er og hvordan intervjuet foregår. Vedlagt lå samtykke-erklæring med informasjon. Jeg viser til vedlegg nummer 2.

Jeg fikk svar fra alle tre barneverntjenestene. Et sted fikk jeg raskt respons og lagde avtale om intervju. De to andre stedene fikk jeg respons, etter flere henvendelser fra meg. Felles for alle tre barneverntjenestene, var at barnevernlederne gav uttrykk for at de vurderte temaet som interessant og svært aktuelt. I telefonsamtale med en av barnevernlederne, ble det uttrykt usikkerhet om hvor omfattende denne undersøkelsen var for de som var invitert. Jeg gjorde da en justering av innholdet i de epostene jeg senere sendte, der jeg presiserte at dette dreide seg om ett intervju som skal vare i maksimalt to timer. Justeringen gjorde jeg med tanke på at det kunne være lettere å rekruttere informanter i barneverntjenestens travle hverdag, når det kommer tydelig frem at det dreier seg om ett eneste intervju.

Jeg inviterte mellom fem til åtte informanter til deltakelse i hver gruppe. Krueger og Casey (2015) mener at dette det ideelle antall deltakere i et fokusgruppeintervju. Om deltakerne kjenner temaet godt eller har stor grad av ekspertise, kan tale for lavere antall (Krueger & Casey, 2015, s. 82). I følge Jacobsen (2010) er det nødvendig å avgrense antall informanter, dersom man har et ønske om å gå i dybden sine undersøkelser. Han understreker det ikke er realistisk at å få dybdeforståelse av mange

mennesker eller situasjoner (Jacobsen, 2010, s. 57). Dette er en studie der jeg ønsker å gå i dybden av fenomenet oppfølging av foreldre. Derfor avgrenset jeg studiens informanter til å dreie seg fem til åtte personer, i tre forskjellige fokusgrupper. Da det ikke var mulig få til avtale om intervju ved en av barneverntjenestene, er det data fra intervju i to fokusgrupper som er det empiriske grunnlaget i studien.

3.3. Datainnsamling og gjennomføring

3.3.1. Hvordan legge til rette for å dele?

Det som er sentralt i fokusgruppeintervju som metode, er bruk av åpne spørsmål. Ved å lage noen få enkle, åpne spørsmål legger forskeren til rette for at deltakerne deler sine erfaringer og stimulerer deltagerne til diskusjon (Krueger & Casey, 2015, s. 66). Jeg ønsker med min tilstedeværelse, mine spørsmål og tema stimulere informantene til å bringe frem det de legger vekt på i sin praksis. Målet er at jeg som forsker, på denne måten kan få innblikk i og kunnskap om deltakernes egne vurderinger, tanker og følelser knyttet til tema oppfølging av foreldre og hvordan det arbeidet de gjør kan komme barnet til gode. Jeg lagde et oppsett med 4-5 nøkkelspørsmål, som skulle være utgangspunktet for refleksjonene i gruppa. Dette er typisk ved bruk av fokusgrupper (Krueger & Casey, 2015, s. 45). Dette kan karakteriseres som en delvis strukturert tilnærming. I følge Thagaard (2013), er dette den formen for intervju som særpreger kvalitativ intervjuing (Thagaard, 2013, s. 98). Fokusgruppe som metode for innsamling av data, har noen spesielle prosedyrer (Krueger & Casey, 2015, s. 117- 119). Jeg utarbeidet et opplegg for gjennomføring av intervjuene, som tar utgangspunkt i disse prosedyrene. Se vedlegg nummer 4.

Jeg starter begge intervjuene med nøkkelspørsmålet; Når jeg sier oppfølging av foreldre, hva tenker dere da? Videre stilles det spørsmål om hva er oppfølging, om hva de gjør, om de kan komme med eksempler på vellykket oppfølging og spørsmålet hvorfor oppfølging. Jeg stiller så studiens andre nøkkelspørsmål; Hvordan kan oppfølging av foreldre komme de plasserte barna til gode? Det er også hensiktsmessig å ha noen ekstra spørsmål med seg inn i gruppa, om diskusjonen går trått (Krueger & Casey, 2015, s. 48). Disse ekstraspørsmålene var det derimot ikke behov for å stille under intervjuene, fordi samtalen gikk forholdsvis lett i begge fokusgruppene.

3.3.2. Refleksjoner knyttet til erfaringer ved bruk av fokusgruppe som metode

Jeg ønsker å få frem informantens egne perspektiver og beskrivelser av oppfølging, ved å stimulere til deling av tanker, vurderinger og refleksjoner rundt egen praksis. Min vurdering er at bruk av fokusgruppe som metode for innsamling av data, gir informantene mulighet til å dele det de selv legger vekt på og hvordan de tenker uten at jeg som forsker legger for tydelige føringer. På denne måten kan metoden fungere godt for å bringe frem ny kunnskap om feltet, og kan være et grunnlag for å belyse hvordan oppfølgingen kan komme barna til gode. Erfaringen fra begge fokusgruppeintervjuene, var at refleksjonene og samtalene gikk relativt lett, og fokusgruppen "drev seg selv" på flere vis. Det var ikke nødvendig for meg å stille mange spørsmål, for at informantene skulle dele av sin kunnskap. Jeg erfarte at informantene både stilte spørsmål til hverandre og svarte på spørsmål fra andre. De gav uttrykk for at de var enige og uenige med hverandre. Flere av temaene som jeg var interessert i, ble trukket frem av informantene selv uten at jeg stilte konkrete spørsmål. Dette gjelder for eksempel tema knyttet til den langsiktige verdien av oppfølging av foreldre og den betydning oppfølgingen kan ha for barnets identitet. Når informantene selv trakk frem slike forhold, ble det naturlige overganger fra ett tema til et annet. Jeg benyttet da anledningen til å be informantene om å utdype temaene nærmere. Slik jeg vurderer det, kan den kunnskapen som ble delt uten at jeg stilte konkrete spørsmål, gi et bilde av hva de faktisk legger vekt på i sin praksis.

I begge gruppene var det noen informanter som dominerte samtalen mer enn andre. For enkelte av deltakerne tok det litt tid før de ble verbalt aktive. Dette er helt alminnelig under gruppeintervjuer og setter krav til den som utfører intervjuene, slik at alle får muligheten til å reflektere og komme med sitt syn. En utfordring med fokusgruppe som metode, er som jeg nevnte over at det kan være en tendens til at de mest dominerende deltakernes synspunkt er de som kommer frem i gruppesituasjonen. Derfor er det viktig at intervjueren styrer diskusjonen og oppmuntrer alle deltakerne til å komme med sitt syn (Thagaard, 2013) (Krueger & Casey, 2015).

Spørsmålet jeg stilte meg under begge fokusgruppeintervjuene, var om det kun er de mest aktive informantene sitt syn, som vil prege kunnskapen som kommer ut av denne studien? På den ene siden er fokusgruppeintervju en lite strukturert intervjuform.

Informantene selv gis betydelig rom til å komme opp med temaer og trekke frem faktorer. På den måten gir informantene et bilde av sin praksis. På den andre siden, kan gruppeintervju nettopp fordi det har liten grad av struktur, føre til at dominerende informanter oftest får komme frem med sine refleksjoner og tanker. En side ved bruk av fokusgruppe, er at dominerende informanters syn kan komme til å prege det som blir kunnskapsgrunnlaget i studien. Dette en sentral begrensing ved bruk av fokusgruppe som metode, som jeg som forsker har forsøkt å være bevisst på under fokusgruppeintervjuene, slik jeg reflekterer over. Jeg var under intervjuene svært bevisst på ulike kommunikasjonsferdigheter, som fremmer deltakelse fra informantene (Se Eide & Eide, 2017). Målet var at jeg som intervjuer viser informantene at jeg er genuint interessert i samtlige sine refleksjoner og syn, og at jeg ikke kun er interessert i refleksjoner hos de informanter som ofte tar ordet, avbryter de andre og raskt dominerer under intervjuet.

I følge Thagaard (2013) er formålet at både intervjuer og informant bidrar til å utvikle meningsinnholdet i samtalen. Forskeren kan velge å føre samtalen videre og bidra til å utdype personens svar. Å be om utdyping, kan også skape brudd i informantens fortelling (Thagaard, 2013, s. 106). Jeg forsøkte å være bevisst på dette under intervjuene. Ved å spørre informantene om utdyping var hensikten å få frem fylldig informasjon om et tema, samtidig som jeg ved å stille spørsmål, både kunne snevre inn informantens fokus og bidra til å stanse en refleksjonsrekke, hindre respons fra andre osv.

Det som jeg ser som en særlig styrke ved bruk av fokusgrupper til innsamling av data, er at informantene gir hverandre respons på de synspunkter som kommer frem under intervjuet. Diskusjoner innenfor fokusgruppen kan på denne måten bidra til å utdype de tema som er relevante for prosjektet (Thagaard, 2013, s. 99). Informantenes initiativ og engasjement til å bringe frem de tema de knytter til oppfølging av foreldre, og den respons de gav hverandre, gir mulighet for å få en dypere kunnskap og forståelse av oppfølging av foreldre.

Jeg har lang erfaring fra arbeid i kommunal barneverntjeneste. Dette var informantene kjent med. Jeg var derfor bekymret for at jeg skulle få en for sentral rolle under selve

intervjuet. Dersom informantene regner meg som "en av dem" var jeg bekymret for at dette komme til å legge for store føringer for hva som blir delt og reflektert over i gruppen. Dette kan få betydning for forskningens resultater. Trekker informantene frem det de tror jeg vil høre, eller gir deres refleksjoner et bilde av hva de faktisk legger vekt på i sin praksis? Jeg vurderer at det informantene sier om sin praksis, kan være en kombinasjon av begge deler. Min rolle som forsker inn i intervjusituasjonen vil uansett påvirke hva som deles. Dette er noe som må tas med i betraktning, når en skal tolke og diskutere de temaer som jeg har valgt ut i denne studien.

For å få frem barnevernsarbeidernes egne stemmer, er det viktig for meg å stille meg så åpen som mulig for det som informantene kommer med. Fordi jeg har arbeidet med oppfølging av foreldre og har egne erfaringer med dette arbeidet, har jeg under veis reflektert over hvordan min forforståelse styrer hva jeg spør om, hvordan jeg stiller de ulike spørsmålene under intervjuene osv. Jeg har reflektert over hvordan min forforståelse kan påvirke hva informantene deler. Videre har jeg reflektert over hvordan min forforståelse kan få betydning for hvordan jeg vil tolke og forstå det som kommer frem under intervjuene. Jeg viser her til det hermeneutiske perspektivet i synet på kunnskap, som jeg trekker frem over, at ny kunnskap oppnås i et samspill mellom forskeren og informantene. Dersom jeg låser meg for mye i de oppfatninger jeg selv har, kan konsekvensen være at jeg leter etter det jeg selv mener er viktig og det jeg synes er sentralt, noe som igjen kan styre datainnhenting og påvirke hva som kommer ut av studien. Derfor har jeg hatt som målsetning å identifisere det informantene mener er sentralt i sin praksis og innsats, i oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem.

Samspillet mellom meg som forsker og hver av informantene i intervjusituasjonen, påvirker delingen av kunnskap. Dermed får dette samspillet betydning for den kunnskap som kommer ut av studien. Det å samle inn studiens empiri i fokusgrupper, betyr i tillegg at informantene er i samspill med hverandre påvirker kunnskapsgrunnlaget i studien. En kan si at empirien i denne studien bla. ble til gjennom et samspill mellom forskeren og informantene, og gjennom et samspill informantene imellom.

En viktig side ved å benytte fokusgruppe som metode, er at informantene kan dra nytte av hverandres kunnskap når de i felleskap deler sine erfaringer gruppen. Dette kan altså

være en metode som kan gi noe tilbake til informantene. En av informantene sa etter at intervjuet var over, at deltakelse i studien opplevdes som faglig påfyll. Fokusgruppe kan dermed sies å være et godt redskap for å dele kunnskap mellom fagfolk, som fagfolkene selv kan oppleve som nyttige. Dette kan igjen bety at selve deltakelsen og bidragene hver og en av informantene har inn i gruppen, kan få betydning for deres videre praksis, i arbeidet med å følge opp foreldrene på en måte som kommer de plasserte barna til gode. Deltakelsen i studien kan føre til en økt bevissthet hos de barnevernsarbeidene som deltok i undersøkelsen, slik at temaet oppfølging av foreldre får en større plass i deres praktiske barnevernshverdag.

3.4. Om å analysere, tolke og presentere.

3.4.1. En temasentrert tilnærming i analyse av empiri

I denne studien har jeg valgt en temasentrert tilnærming i min analyse av materialet. Analysen av data fra fokusgruppeintervju har det til felles med andre kvalitative analyser, at den er systematisk og kan dokumenteres. Analysen kan lett beskrives og forstås (Krueger & Casey, 2015, s. 139-141). Jeg har valgt ut fem hovedtema, med en til fire undertema, som utgangspunkt for nærmere analyse og diskusjon. Jeg presenterer tema eller det jeg kaller studiens hovedfunn med mine tolkninger i kapittel 4. Deretter følger diskusjonen i kapittel 5.

For å kunne identifisere og velge ut tema, studerte jeg materialet nøye flere ganger. Min erfaring var at analysen startet allerede ved første kontakt med barnevernlederne. I telefonsamtaler med barnevernlederne forut for intervjuene og senere da jeg møtte informantene, var det flere som helt uoppfordret gav uttrykk for at de synes at temaet oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem, var et tema som var etterlengtet å snakke om. Dette valgte jeg å ta med meg, som et interessant funn i studien. Analysen fortsetter i det jeg hilser på informantene og gjennomfører intervjuene, og videre når jeg hører på lydfilene og senere transkriberer materialet. Analyseprosessen var altså en kontinuerlig prosess under gjennomføringen av studien. Det at analysene skjer underveis i forskningsprosessen, gav meg mulighet til å gjøre endringer, for å forbedre datagrunnlaget (Krueger & Casey, 2015, s. 141). På grunnlag av erfaringer jeg gjorde meg, valgte jeg å endre oppsummeringen avslutningsvis i intervjuet. Formålet med

endringen var å få tydeligere frem hva informantene legger vekt på i sin oppfølging av foreldre.

Under gjennomføring av intervjuene identifiserte jeg temaer, som jeg mente pekte seg ut. Dette var tema som kunne virke spesielt engasjerende for informantene. Indikatorer på at noe pekte seg ut som engasjerende for informantene, kunne være at de ble ivrige, avbrøt hverandre eller gav klart uttrykk for at de var uenige eller enige. Det kan dreie også seg om tema, som det kan knyttes følelser til. Et eksempel på dette er at flere av informantene bruker ordene "dårlig samvittighet". Dette er i tråd med noen av de analysefaktorer en kan benytte som utgangspunkt når en skal indentifisere tema for nærmere analyse (Krueger & Casey, 2015, s. 157).

En måte å ramme inn analysen på er å ta utgangspunkt i problemstillingene (Thagaard, 2013, s. 181). Da jeg skulle velge ut temaer, hadde jeg studiens problemstilling i tankene. Spørsmålene i intervjuguiden satte også en ramme for hvilke temaer jeg valgte ut. Se for øvrig intervjuguiden i vedlegg nummer 4. Samtidig var jeg åpen for tema, som informantene trekker inn og som de er opptatt av. Dette kan være tema som kanskje ikke ville gi noe direkte svar på problemstillingen, men som kunne gi kunnskap om barnevernsarbeiderens tanker om sin oppfølgingspraksis. Et eksempel her kan være informantenes refleksjoner om at det er noen foreldre de opplever som særlig utfordrende å samarbeide med og følge opp.

Jeg valgte å registrere data, ved bruk av opptaker under intervjuene. Jeg transkriberte begge intervjuene fullt ut. Både under selve intervjuet og under transkriberingen utarbeidet jeg en stikkordliste over mulige funn. Dette var temaer, uttalelser, begreper som fanget min interesse. Etter at datamaterialet var transkribert og skrevet ut, ble det etablert et system hvor ulike tema fikk bestemte fargekoder. Jeg identifisere hva som ble sagt om de ulike tema. Kodingen gjorde det mulig å systematisere funnene, og plassere de i ulike hovedtema (hovedfunn) og undertema. Under analysen er det viktig å ha formålet med studien i tankene (Krueger & Casey, 2015, s. 147). Inngangsspørsmålet i hver av fokusgruppene var: -Når jeg sier oppfølging av foreldre, hva tenker dere da? Det informantene svarte og deres refleksjoner rundt dette første spørsmålet, ble så valgt ut og kodet. Jeg gav de utvalgte temaene hver sin fargekode, med den samme koden i hver

av fokusgruppeintervjuene. Målet er kunne få et bilde av hva barnevernsarbeiderne gjør og tenker, når de følger opp foreldre med barn i fosterhjem. Dessuten er målet å få mer kunnskap om på hvilken måte oppfølgingen kan komme barnet til gode.

I analyse av kvalitative data veksles det mellom å analysere deler av det som fremkommer i materialet og se delene i en større sammenheng (Jacobsen, 2010, s. 125). Jeg viser til hermeneutisk tradisjonen i det å komme frem til ny kunnskap, som jeg redegjør for helt i starten av dette kapittelet. Jeg har tatt utgangspunkt i informantenes fortellinger om sin praksis i presentasjon i kapittel 4. I kapittel 5 knytter jeg kunnskap og begreper fra annen forskning og teori til det informantenes refleksjoner. Målet er å utvikle en ny og dypere forståelse av fenomenet oppfølging. Jeg tar altså utgangspunkt i både en induktiv og deduktiv prosess, i analysen av studiens empiri (Thagaard, 2013, s. 187).

3.5. Ethiske hensyn og refleksjoner

3.5.1. Kontakt med NSD – Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste

Et sentralt tema i denne undersøkelsen er vurdering av om prosjektet er meldepliktig til NSD Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste. I studier som innebærer behandling av personopplysninger, settes krav om særskilte etiske forholdsregler (Thagaard, 2013, s. 25). Jeg kontaktet NSD, for å få vurdert om prosjektet er meldepliktig. Dette var en rådgivende samtale og spørsmålene er knyttet til behandlingen av datamaterialet. Jeg viser til vedlegg nummer 1. Ut fra samtalen var det klart at dersom jeg skal behandle personopplysninger digitalt, må prosjektet meldes. Jeg vurderte mitt prosjekt som ikke meldepliktig, dersom jeg gjør ulike grep i planleggingen av undersøkelsen, slik at jeg ikke trenger å behandle personopplysninger digitalt. Det dukket opp et problem knyttet til behandling av personopplysninger, når informantene henvendte seg hverandre med navn under intervjuet. Jeg løste dette ved å gi informantene helt nye navn under transkriberingen. Opptaket oppbevares så i et låsbart skap adskilt fra resten av materialet, frem til opptaket kan slettes. I følge NSD, er prosjektet meldepliktig, om samtykke-erklæringer behandles digitalt. Jeg behandlet ikke erklæringene digitalt. De ble oppbevart adskilt fra det transkriberte materialet, slik at det ikke skal være mulig å identifisere informantene. Det skal ifølge NSD, under behandlingen av datamaterialet, ikke være mulig å koble opplysninger direkte eller indirekte til personer. Jeg vurderte at

mitt prosjekt ikke er meldepliktig til NSD, dersom jeg iverksetter disse ulike tiltakene i planleggingen, gjennomføringen og bearbeidelsen av materialet i undersøkelsen.

3.5.2. **Krav om informert samtykke og konfidensialitet**

I kvalitative undersøkelser som innebærer nær kontakt mellom forsker og de informantene, stilles det noen absolutte krav om informert samtykke og krav til å ivareta informantenes privatliv (Jakobsen, 2010, s. 31). Jeg viser til Jacobsen (2010), når det gjelder hva som legges til grunn i vurderingen om det er gitt et informert samtykke. Et viktig prinsipp er at informantene frivillig deltar i undersøkelsen. For å være sikker på at deltagelse i undersøkelsen baseres på frivillighet og informert samtykke, må deltagerne ha fullstendig informasjon om undersøkelsen (Jakobsen, 2010, s. 31-33). Jeg inviterte til deltakelse i fokusgruppeintervju ved å sende brev til deres leder, som valgte ut hvilke ansatte som kunne delta. Informasjonsbrev og samtykkeerklæring ble sendt ut på forhånd. For å sikre at informantene har fått nødvendig informasjon om studien, informerte jeg grundig om hensikt med undersøkelse, hvordan dataene blir behandlet, kravet om konfidensialitet og muligheten for å trekke seg uten at det får konsekvenser for den som trekker seg. Jeg bad også alle om å undertegne samtykkeerklæringen. I denne erklæringen, gjentas informasjonen. Jeg viser her til vedlegg nummer 3.

Å ivareta kravet konfidensialitet står sentralt i kvalitativ forskning. Et svært viktig element ved de etiske refleksjonene ved kvalitative undersøkelser, er å vurdere sensitiviteten i det materialet som informantene deler med forskeren. Et mål er å sikre privatlivet til dem som deler informasjon (Jakobsen, 2010, s. 31). I min undersøkelse er det ikke meningen at informantene skal dele privat informasjon. Formålet med intervjuet er at informantene deler informasjon og erfaringer fra et bestemt felt som de har et profesjonelt forhold til. Jeg har vært opptatt av at det ikke skal komme frem sensitiv informasjon om informantene selv eller andre. Det innebærer at jeg gjør alt som er mulig, for å ivareta informantenes krav om anonymitet. I min undersøkelse, er det en selvfølge at det ikke skal være mulig å identifisere enkeltpersoner i innsamlingen, i bearbeidelsen eller i publiseringen av materialet. Jeg har under min undersøkelse vært svært bevisst på at det ikke skal være mulig å identifisere hvem som har sagt hva, at det skal ikke være mulig å identifisere barn eller deres foreldre eller andre enkeltpersoner som inngår i det samarbeidet rundt foreldre med barn plassert i fosterhjem.

3.5.3. Nødvendigheten av anonymiseringstiltak

Jeg har vurdert nødvendigheten av anonymiseringstiltak. I følge Jacobsen (2010), kan aktuelle tiltak være for eksempel sletting eller å utelate data, som kan identifisere personer. En vei å gå kan også være å redusere detaljeringsgraden når en transkriberer materialet. Selv om det i utgangspunktet kan være av interesse for senere analyser av materiale, må man sikre informantene eller andre mot å la seg identifisere. Dersom ikke slike tiltak med sikkerhet hindrer at personer blir identifisert, er det også en mulig strategi å bevisst innføre feil data (Jacobsen, 2010, s. 28-29).

Før intervjuet starter og opptaker settes på, minner jeg informantene på deres lovpålagte taushetsplikt. Jeg viser til vedlegg nummer 4. Jeg understreket spesielt at det ikke skal være mulig å kjenne igjen barn, foreldre, samarbeidspartnere eller andre. Jeg understreker at jeg som forsker og de som informanter har et særlig ansvar for å ivareta konfidensialiteten, og at dersom de skulle komme i skade for å nevne navn på hverandre, så ville jeg uansett gi alle informantene nye navn under transkriberingen. Jeg valgte de mest populære jentenavn (Statistisk sentralbyrå [SSB]) i 1980 og 1990 da jeg transkriberte de to intervjuene. Et annet grep jeg gjorde for å ivareta konfidensialiteten, var at jeg ved en anledning valgte å avbryte intervjuet ved å foreslå pause. Jeg begrunnet avbrytelsen for informantene, i bekymring for konfidensialiteten knyttet til en sak med en svært detaljert fremstilling. Av konfidensialitetshensyn, utelot jeg deler av denne sekvensen, da jeg senere transkriberte intervjuet.

Et tiltak for å hindre gjenkjennelse av informantene i det bearbeidede materialet, var at jeg valgte å transkribere alt informantene sa på bokmål, selv om noen av informantene hadde andre dialekter og målform. Ulempen med en slik oversettelse kan være at det er enkelte av dialektiske uttrykk som er vanskelig å erstatte med bokmålsord. Noen nyanser av det som sies, kan stå i fare for å bli forringet. Jeg har derimot anstrengt meg for å gjengi det som informantene sier på en mest mulig korrekt måte.

3.5.4. Å forske på eget felt – noen refleksjoner

Jeg har selv arbeidet i barnevernfeltet. Dette kan ha betydning for hva jeg trekker med meg inn i alle fasene i forskningsprosessen. Det kan være til hinder for meg i å se viktige nyanser og utforske ulike temaer nærmere, fordi jeg legger til grunn at jeg allerede har

en forståelse. Jeg kan da gå glipp av verdifull kunnskap. På en annen side kan mine tidligere erfaringer i feltet også bidra positivt til å oppnå ny forståelse. Jeg kjenner feltet godt, kan fagsjargongen og kan dermed få med meg noen nyanser som en "utenforstående" lett kunne overse. Tatt i betraktning min egen forforståelse og egne erfaringer med arbeid i feltet, har jeg forsøkt å være bevisst på hvordan min tilstedeværelse vil kunne påvirke det som kommer frem i intervjusituasjonen.

Et viktig spørsmål er om det er trekk ved selve undersøkelsen, som har skapt de resultatene jeg har kommet frem til. Jeg viser her til Jacobsen (2010), som påpeker at er viktig å være klar over at undersøkelsesmåten, kan på påvirke resultatet av forskningen. Både i planleggingen, i selve intervjusituasjonen må jeg som forsker være sensitiv for hva slags effekt jeg som forsker, kan ha på de som er informanter. Slike forhold kan få betydning for hva som kommer ut av undersøkelsen. Dette kalles intervjuereffekt (Jacobsen, 2010, s. 155). Dette dreier om hvordan jeg og min opptreden, kan virke inn på hvor trygge informantene føler seg i selve intervjusituasjonen, hvor aktive de er, hvor åpne de er, hva de ønsker å dele osv.

Krueger og Casey (2015) legger vekt på forskerens jobb starter i det øyeblikket informantene kommer inn i rommet. Hvordan forskeren fremstår, kan være avgjørende for det som skjer under selve intervjuet (Krueger & Casey, 2015, s. 109). Jeg er bevisst på hvordan jeg tar imot informantene, både på håndtrykket, måten jeg møter blikket, småprater om trivielle ting, spørker litt med at kaffen er sterk osv. Jeg vet at dette øyeblikket kan være er avgjørende for å oppnå tillit, åpenhet og skape rom for deling. At informantene vet at jeg har arbeidet i barneverntjenesten, kan også ha betydning i denne fasen hvor kontakten etableres. I følge Jacobsen (2010, s. 21) kan det å oppfattes som en "insider" innby til tillit og større åpenhet. Jeg bevisst på mitt kroppsspråk og hva jeg sier og hvordan jeg sier ting. Jeg forsøker å fremstå som rolig, fordi jeg tenker at det er de som er usikre i denne situasjonen. Jeg tar utgangspunkt i at ingen av deltakerne har vært med på et fokusgruppeintervju tidligere. Da intervjuet skal til å starte, er jeg særlig opptatt av hva som skal til for å stimulere til deling, refleksjon og diskusjon i gruppen. Jacobsen (2010, s. 98) og Thagaard (2013, s. 108) understreker at en bør innta en aktiv lyttende posisjon under intervjuet. Jeg særlig opptatt av å vise at jeg er tilstede, å fremstå som en interessert lytter. Ved bla. å være bevisst på å søke blikk-kontakt,

nikke med hodet og bruke korte verbale ord, viser jeg at jeg er interessert og lyttende. Thagaard (2013, s. 109) påpeker at de mest vellykkede intervjuene, er de der intervjueren viser et ekte og oppriktig engasjement. Fordi undersøkelsen dreier seg om et fenomen i et felt som jeg er svært interessert i, håper jeg at mitt engasjement oppleves som genuint og ekte.

3.6. Forskningens kvalitet

3.6.1. Forskningens reliabilitet og validitet

For å vurdere kvaliteten på den informasjonen som er samlet inn ved hjelp av fokusgruppeintervjuer og de resultatene som bygger på informasjonen, rettes blikket mot de prosedyrer som benyttes i undersøkelsen. Man vurderer hvorvidt data er samlet inn på en måte, som gjør at resultatene er til å stole på og ikke inneholder feil og mangler (Krueger & Casey, 2015). Thagaard (2013) viser til Corbin og Strauss (2008) og til Silverman (2011) som mener at forskningens kvalitet kan vurderes på grunnlag av dens troverdighet. Sentrale sider ved å vurdere troverdigheten, er forskningens reliabilitet og validitet (Thagaard, 2013, s. 22-24). Dette dreier seg om hvorvidt studien er utført på en måte som vekker tillit. Reliabilitet handler her at om at jeg som forsker gjør rede for hvordan studiens empiri blir utviklet, og klarer å skille tydelig mellom hva som er kommet frem på grunnlag av det informantene har sagt, og mine egne vurderinger. Dessuten kan studiens reliabilitet vurderes, om jeg som forsker reflekterer om hvilken relasjon jeg har til informantene i studien.

Min egen erfaring i arbeid med oppfølging av foreldre og det at jeg har vært "en av dem", kan ha betydning for den positive måten jeg ble tatt imot av informantene. Min relasjon til informantene vil dermed kunne påvirke det materialet som er samlet inn i studien. Videre vil min kunnskap om feltet, kunne ha betydning for hvordan jeg vil tolke det materialet som kommer ut av intervjuene. Dette handler om vurdering av studiens validitet eller gyldighet. Den posisjon forskeren har til feltet, vil altså ha betydning for den tolkningen som gjøres av det empiriske materialet i studien (Thagaard, 2013). I vurderingen av forskningens troverdighet henviser Jacobsen (2010) til at forskeren benytter sin kunnskap og reflekterer over egen rolle i undersøkelsessituasjonen, og aktivt gjør sine vurderinger og valg synlig for andre. En har ifølge Thagaard (2013), muligheter for å styrke troverdigheten i kvalitativ forskning, ved å gjøre

forskningsprosessen så gjennomiktig og transparent som mulig. Når jeg i denne oppgaven gir en detaljert beskrivelse, forklaring og drøfting av min forskningsstrategi og den analysemetode jeg bruker, har jeg mulighet til å gi et inntrykk av hvorvidt forskningen er gjort på en måte som virker troverdig.

Forskningens gyldighet handler altså om hvorvidt de resultater forskeren kommer frem til, er å oppfatte som riktige. Viktige tema kan være hvordan funn vurderes, om de ulike fenomen beskrives riktig, og om det man har kommet frem til, er å anse som sant. Spørsmålet er om det er mulig å vurdere sannhet og riktighet, om kvalitative fenomener (Jacobsen, 2010). Jacobsen (2010, s. 144) trekker frem det sentrale begrepet, intersubjektivitet. I dette ligger at det nærmeste vi kommer sannheten om sosiale fenomener, er at flere er enige om at det gis en riktig beskrivelse av fenomenet. Den intersubjektive deling av en beskrivelse, kan da dreie seg om at dersom flere er enige i de beskrivelser jeg har av de ulike fenomen i min forskning, så er det et argument for at beskrivelsene er riktig. Det samme kan da gjelde for en studies konklusjon. Jo flere som kommer frem til samme konklusjon, desto sannere eller riktigere er konklusjonen, i dette perspektivet.

3.6.2. **Generalisering eller overføring**

I følge Krueger og Casey (2015, s. 243), er generalisering ikke et mål, i den kvalitative forskning som gjøres ved bruk av fokusgruppeintervjuer. Her samles inn relativt mye materiale fra et begrenset antall informanter som ikke er valgt ut tilfeldig. Man kan derfor ikke gi noen lovnader om at det som kommer ut av forskningen, er overførbart ut over den studien som her gjøres. Krueger og Casey (2015), gir uttrykk for at den som leser studiens fremstilling, kan vurdere om det som kommer frem av studien er overførbart, på det vis at leseren selv kjenner seg igjen i det som blir beskrevet. Thagaard (2013, s. 194 og 213) gir uttrykk for at i all kvalitativ forskning, i menneskers beskrivelser, inntrykk, tanker og erfaringer skal man være varsom med å trekke slutninger om overførbarhet.

Spørsmålet kan her dreie seg om hvorvidt resultatene i studien om oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem, og på hvilken måte oppfølgingen kan komme det plasserte barnet til gode, har en overførbarhet ut over den gruppen av informanter, man har intervjuet. Med et utvalg av enheter på til sammen ti informanter, som er intervjuet

en gang, vil studiens overførbarhet kunne dreie seg om hvorvidt den som leser fremstillingen, kjenner seg igjen og selv vurdere å kunne anvende studien i sitt arbeid. Jeg vurderer at om andre kjenner seg igjen i mine beskrivelser og drøftinger, så kan det være et argument for at studien vil kunne gi et bidrag til kunnskap om feltet oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem.

4. Presentasjon av studiens funn

I dette kapittelet vil jeg presentere studiens hovedfunn. Jeg har valgt et system for presentasjonen der jeg har delt studiens hovedfunn i fem forskjellige kategorier. Under hver hovedkategori, har jeg en eller flere underkategorier. I underkategoriene har jeg valgt å gjengi utdrag fra intervjuene, der informantens reflekterer over sin praksis. Med utgangspunkt i disse utdragene, gjør jeg en analyse og tolkning av funnene. Sist i kapittelet gjør jeg en kort refleksjon over og oppsummering av det jeg har presentert.

Jeg viser for øvrig til punkt 3.4.1. side 41, der jeg redegjør for den temasentrerte tilnærmingen jeg har valgt i analysen av studien empiri. Temaene er valgt ut i fra en tanke om at de skal kunne bidra til en dypere innsikt i og kunnskap om det oppfølgingsarbeidet som barnevernsarbeidere gjør overfor foreldre med barn i fosterhjem. Flere av temaene er dessuten valgt ut for å belyse hvordan barnevernsarbeidernes oppfølging av foreldre, kan komme de plasserte barna til gode. Dette er en oversikt over de sentrale hovedfunn studien, med tilhørende underkategorier:

4.1. Et felt som er etterlengt å snakke om og som gir dårlig samvittighet

- ❖ *Etterlengt å snakke om*
- ❖ *"jeg får dårlig samvittighet..."*

4.2. Oppfølging av foreldre er vanskelig og det mangler klare retningslinjer

- ❖ *"det er kjempevanskelig"*
- ❖ *"...vi må vite hva det skal inneholde"*

4.3. Foreldrene viktige når barn plasseres i fosterhjem

- ❖ *"Foreldre er viktige for oss som låner de barna".*
- ❖ *Oppfølging gir foreldre mulighet til å følge barna*

4.4. Oppfølging av foreldre som kommer barnet til gode

- ❖ *"Gode samvær, positive samvær for ungene."*
- ❖ *Oppfølging av foreldre for å beskytte barnet*
- ❖ *Oppfølging av foreldre hjelper barnet*
- ❖ *Oppfølging for å dempe barns bekymringer.*
- ❖ *Å sørge for at barna kjenner sin (livs)historie.*

4.5. En vurderingskomponent, som kommer barnet til gode.

4.1. Et felt som er etterlengtet å snakke om og som gir dårlig samvittighet

I barnevernsarbeidernes refleksjoner om oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem, kom det frem at dette er et felt som på ulike vis oppleves som utfordrende for dem. Informantene gav klart uttrykk for at dette er et tema de er opptatt av og som de gjerne vil snakke om. Samtidig var flere raskt ute med å si noe om at oppfølging av foreldre er et felt som kan gi dem dårlig samvittighet. Flere informanter gav også uttrykk for at de synes oppfølgingsarbeidet kan være vanskelig. Flere gav dessuten uttrykk for at de ikke helt visste hva som var forventet av dem.

Etterlengtet å snakke om

Hovedinntrykket etter å ha intervjuet til sammen ti barnevernsarbeiderne fordelt på to fokusgrupper, er at flere av informantene synes temaet oppfølging av foreldre er veldig interessant og aktuelt for dem. Dette inntrykket fikk jeg allerede under telefonsamtalene med barnevernlederne og da jeg hilste på informantene før intervjuet startet. Flere av informantene gav også uttrykk for at temaet både er etterlengtet og vanskelig å snakke om. Både før, under og etter intervjuene var det flere av informantene som å uttrykke at de opplevde å lære noe om oppfølging av foreldre fra de andre i gruppen. En av informantene sa også at det å snakke om oppfølging av foreldre, følte som faglig påfyll. Flesteparten av informantene gav uttrykk for at de synes det var spennende å bli intervjuet i fokusgrupper, noe som ingen av dem hadde erfaring med fra tidligere.

Det at informantene opplever temaet som interessant og aktuelt, og virker positive til å delta i studien, er et godt utgangspunkt for meg som forsker inn i intervjusituasjonen. Informantenes positive innstilling, kan i seg selv stimulere dem til å dele sin kunnskap og sine erfaringer, med oppfølging av foreldre og hvordan dette arbeidet kan komme barna til gode. Rammene for deling av kunnskap vil kunne oppleves positivt og trygge, og kan gjøre det lettere for dem å dele også det de synes er vanskelig og det de synes de ikke får til i sitt arbeid med oppfølging. Funn i studien kan bekrefte nettopp det siste.

” jeg får dårlig samvittighet...”

En av de første uttalelsene fra informantene, da intervjueren spurte om hva de tenkte om temaet oppfølging av foreldre, var at de følte dårlig samvittighet.

Starten av intervjuet i begge fokusgruppene er slik:

(H): *"Når jeg sier oppfølging, hva tenker dere da?"*

Den respons informantene gir er:

(I-1): *"... Det er litt sånn der jeg kjenner det litt i magen, for det er jo, det er en jobb. Kjempejobb..."*

(I-2) *"Jeg kjenner det litt i magen..."*.

(I-3) *"Jeg kjenner med en gang at jeg får dårlig samvittighet..."*

Flere av informantene snakker altså om sine følelser knyttet til oppfølging av foreldre. Dette kan tolkes som en bekreftelse på at de føler seg trygge nok i intervjusituasjonen, til å kunne dele sine følelser knyttet til det arbeidet de gjør. Samtidig kan det være et uttrykk for at temaet oppfølging av foreldre har en stor grad av relevans for informantene. Det å snakke om temaet, utløser noen følelser, noe som i og for seg kan tolkes som et engasjement for denne delen av deres barnevernspraksis. Dette kan også underbygge inntrykket jeg hadde om at temaet oppfølging av foreldre oppleves som etterlengtet å snakke om.

Når informanter sier at de har *dårlig samvittighet* og *kjenner det i magen*, så tidlig i intervjuet og raskt etter introduksjonen av temaet oppfølging av foreldre, kan det tolkes som at dette er følelser som er fremtredende, når de tenker på og skal snakke om oppfølging av foreldre. Det kan være uttrykk for at de ikke synes de gjør nok for foreldre med barn i fosterhjem. Dette kan det være flere grunner til, som jeg også kommer tilbake til senere i denne presentasjonen av studiens funn. Blant annet kan det handle om at barnevernsarbeiderne ikke har tilstrekkelig tid til rådighet. Det kan handle om at oppfølging av foreldre ikke blir prioritert eller kan prioriteres, blant alle de oppgavene skal løses i den travle hverdagen. Det er en kjent utfordring i kommunal barneverntjeneste, at det kan være et gap mellom arbeidsmengde og tid til rådighet for å løse de ulike oppgavene.

Det at informantene gir uttrykk følelser som *"dårlig samvittighet"* og *"kjenner det litt i magen"*, kan også tolkes som at hver og en av barnevernsarbeiderne selv bærer ansvaret for det de ikke klarer å få til i oppfølgingen av foreldre. Det at de gir uttrykk for slike

følelser, kan uansett tolkes som at oppfølging av foreldre, er et felt som på ulike vis er utfordrende for informantene. Neste funn kan gi støtte til en slik tolkning.

4.2. Oppfølging av foreldre er vanskelig og det mangler klare retningslinjer

"det er kjempevanskelig"

Under intervjuene i begge gruppene, gav informantene uttrykk for at det kunne være forhold ved foreldrene eller ved dem selv, som kunne gjøre det vanskelig å følge opp foreldrene. Flere av informantene i begge fokusgruppene formidler at det kan være store utfordringer for dem å følge opp foreldre der barna kan ha vært utsatt for vold og overgrep. Hvordan dette kan ha betydning for det oppfølgingsarbeidet som gjøres over for foreldrene, ble diskutert i begge fokusgruppene. Intervjueren spør om hvilke saker som er særlig utfordrende.

(I): "Det er klart sånne saker det er misbruk er jo kjempevanskelige å , du skal på en måte forholde deg til en overgriper. Det er jo kjempetøft".

Intervjuer følger opp ved å spørre på hvilken måte?

Da svarer informanten:

(I): "Nei, jeg synes. Nei det er jo, det handler om på en måte, empati det handler om. Det blir så mye følelser, det blir så mye sinne".

En informant sier dette:

"Det kan være vanskelig å følge dem opp senere en vet hva de har gjort mot ungene, hvis det er grove ting da."

Enda en av informantene sier dette;

(I): "sånne saker det er misbruk er jo kjempevanskelig".

Det informantene sier kan tolkes som at er noen foreldre som det er særlig utfordrende å samarbeide med og følge opp. Det virker som at det er en grad av enighet mellom de ulike informantene om at noen type foreldre er det særlig utfordrende å følge opp.

Dette dreier seg om foreldre som kan ha utsatt barna for overgrep og andre krenkelser. Det at en informant sier *"Det kan være vanskelig å følge dem opp senere en vet hva de har gjort mot ungene, hvis det er grove ting da"*, kan gi dette inntrykket.

En informant reflekterer også slik:

(I) "Så har du andre saker du på en måte syns det kjempevondt at de ikke har klart det og de ikke fikk det til på en måte. Ja..." En av de andre sier;

"Det er hele spekteret da, som vi jobber med mange ganger". Hvor en tredje informant reflekterer og svarer slik:

(I): "... i noen saker så synes jeg det er kjempevanskelig, men jeg synes også det er flere av de barna vi, og som jeg får være med å følge opp som jeg føler jeg fått en ganske ålreit greie med foreldrene. Også i den prosessen mot fylkesnemndssaken og etterpå. Og noen ganger så, så jeg vet ikke når skjærer den ene eller den andre veien. Hva som gjør det da. Om det har noe med oss å gjøre, eller om det bare har med foreldrene å gjøre og. Jeg tror det kanskje mest med foreldrene å gjøre da. For jeg tror vi prøver og være tilstede og forstå den smerten og den fortvilelsen de foreldrene opplever da, når de faktisk mister barna sine."

Det informanten sier her og i sekvensen over, kan vise noe av kompleksiteten i arbeidet med oppfølging av foreldre. Informanten sier *"...jeg vet ikke når skjærer den ene eller den andre veien"* og videre *"Om det har noe med oss å gjøre, eller om det bare har med foreldrene å gjøre..."*. På den ene siden arbeider barnevernsarbeiderne med enkelte foreldre som har utsatt barna for grove overgrep, og opplever det som vanskelig å ha en relasjon til disse foreldrene. Dette kan gjøre oppfølgingen vanskelig. På den andre siden får de til å følge opp foreldre, de viser medfølelse og møter foreldrenes fortvilelse og smerte. I følge informantens refleksjoner, kan det bero på forhold hos dem selv eller hos foreldrene, som har betydning for hvordan de får til å følge opp foreldrene.

En av informantene reflekterer også over forhold ved foreldre eller forhold hos dem selv som kan gjøre det vanskelig å forholde seg til foreldre;

(I): "Jeg tenker i svært få tilfeller så kan vi handle om en selv og hvor du kanskje møter foreldre som vi kjenner kanskje, ja....jeg har ikke noe eksempler for å sin noe mer. Det kunne være kanskje at en kjenner at disse foreldrene har gjort så store forbrytelser på en måte, mot det barnet som du faktisk jobber med å skal klare tilrettelegge, for å bygge opp, for å få et godt liv som voksen en gang i verden. At en kanskje kan komme til å kjenne på, ja... rett og slett at vi selvfølgelig kan bli vanskelig å akseptere deg som foreldre, fordi du gjort den store uretten ved å krenke det barnet så mye, at en kjenner at det blir vanskelig møte med foreldrene. Jeg tror er veldig gode på i utgangspunktet å legge ting til side, når det gjelder å

jobbe med foreldrene. Men jeg tenker det kan være at noen gang det kommer fram”.

En av de andre i fokusgruppen gir straks respons på denne refleksjonen ved å si:

(1-2): ”Ja, man kan kjenne på den følelsen. Men jeg tenker ikke det at jeg unnlater å sette opp møter dem eller noe, på grunn av det. Det hindrer meg ikke i samarbeidet. Men du kan kjenne litt på, den følelsen når du sitter og forbereder deg, eller etter fosterhjemsbesøk, eller du har snakket med fosterbarnet, og dette her kommer an på, så kan du kjenne på det. Det er ikke til noe hinder, mener jeg.

Disse refleksjonene viser at det kan være forhold både ved barnevernsarbeideren selv og ved foreldrene, som kan gjøre det utfordrende for barnevernsarbeideren å samarbeide med og følge opp foreldre med barn i fosterhjem. Hvorvidt dette er forhold som er til direkte hinder for dem i oppfølgingsarbeidet, er det delte meninger om. En informant gir uttrykk for at foreldres ”forbrytelser” kan stå i veien, samtidig som en annen informant gir uttrykk for at det kan være forhold som informantene kan ”kjenne på”, men mener at dette ikke er til hinder for å følge opp foreldrene. Informantenes refleksjoner kan tolkes som at de er bevisst på forhold som kan gjøre oppfølgingsarbeidet særlig utfordrende, men at de klarer langt på vei å ”legge ting til side”, slik informantene gir uttrykk for.

”...vi må vite hva det skal inneholde”

Flere av informantene gav uttrykk for at de etterlyser retningslinjer og system for det oppfølgingsarbeidet som de skal gjøre.

En informant sier dette:

(1):” ...vi vet litt om samvær og vi vet om kunnskaper rundt de tingene, og traumatisering og re- traumatisering og det er mye sånn som vi har med oss i dag, når vi skal tenke. Men det jeg lurer på er jo, har vi et, vi har ikke sånt veldig klart system for oppfølging av foreldre etter at barna er plassert. For det kan jeg kjenne litt på. Vi har liksom noen tanker om hva som er viktig og at de skal medvirke så mye som mulig. Vi må holde kontakten med dem. Vi kan oppfordre fosterforeldre der hvor det ikke er så tett samvær, skrive, skrive litt brev eller ta litt bilder, formidle ting tilbake til foreldrene. Altså, ja sånn at de får være en liten, en del da,

selv om ikke de har mye kontakt. At de får være en del av barnas liv og. Vi gjør en del sånne praktiske eller konkrete ting. Men vi har ikke et sånn system som sier at vi skal følge opp så og så ofte, eller det skal vi gjøre via samtale sånn”.

Det som her sies kan illustrere noe av kompleksiteten i barnevernets oppfølgingsarbeid. Informanten sier at de har tanker om at foreldre skal *”medvirke så mye som mulig”*, og trekker også frem barnas *”traumer og re-traumatisering”*. Dette kan tolkes som at barnevernsarbeideren opplever at det ligger en forventning om at de skal ha med seg både foreldrenes behov for å være en del av barnas liv, og barnas behov for på forskjellig vis å bli skånet for uheldig påvirkning fra foreldrene, inn i sitt arbeid. Når informanten trekker frem dette, kan det være uttrykk for at informantene opplever oppfølgingen av foreldrene som vanskelig. Informanten gir i denne refleksjonen to ganger uttrykk for at de mangler et system for hvordan arbeidet skal gjøres, og at dette kan informantene *”kjenne litt på”*. Dette taler for en slik tolkning.

Altså er det et viktig funn i studien, at barnevernsarbeideren har behov for et system, for hvordan de skal løse de komplekse oppgavene knyttet til oppfølging av foreldre. Dette kan bekreftes av dette utsagnet fra en informant.

(I):”Men det der å samarbeide, oppfølging og biologiske foreldre det er jo, hva skal ligge i det, hva mener vi med det, du dårlig samvittighet for at du ikke gjør nok, hva tenker vi ligger i det, hva skal være i det å samarbeide, oppfølge? Fordi at vi har jo også en til to ganger i året så skal en tenke på å ha de formelle treffene, og det tenker jeg, vi må vite hva det skal inneholde.

Igjen blir dårlige samvittighet nevnt av en informant. Denne gangs blir dette sagt i en sammenheng hvor informanten trekker inn *”hva skal det være i det å samarbeide, oppfølge”*. Dette kan tolkes som at informanten etterlyser noen retningslinjer for hva det er forventet at de skal gjøre. Når informanten knytter følelser til temaet oppfølging, kan også tolkes som at oppfølging foreldre er et viktig arbeid for informantene.

4.3. Foreldrene er viktige når barn plasseres i fosterhjem

Under intervjuene kom det tydelig frem at barnas foreldre er viktige hos barnevernsarbeiderne, når barn plasseres utenfor hjemmet. Barnevernsarbeiderne er bevisst på at gjennom kontakt og oppfølging, gis foreldrene en mulighet til å følge barnet i den tiden det bor i fosterhjem.

"Foreldre er viktige for oss som låner de barna"

Det kom frem under intervjuene at barnevernsarbeideren tenker på oppfølging av foreldre, som en selvfølgelig del av deres praksis når barn blir plassert i fosterhjem. Det er en sekvens et stykke ut i intervjuet, der intervjueren både spør om den langsiktige verdien av oppfølging av foreldre, og samtidig spør om hvorfor barneverntjenesten driver med oppfølging. Etter at informantene har snakket om minner og oppfølgingens betydning for barna på veien i voksenlivet, svarer en informantene på hvorfor oppfølging, og sier;

(I) *"...Jeg sitter og kjenner det er en selvfølge..."*.

Dette kan tolkes, slik informanten sier det, altså at det er en selvfølge for dem at de følger opp foreldre med barn i fosterhjem.

Videre så sier informanten dette;

(I): *"...Tenker jeg det ville vært grusomt arrogant..., det ville vært en veldig rar verden for meg, om ikke biologiske foreldre er viktige for oss, som låner de barna..."*.

Ordene "arrogant" "rar verden", kan tolkes som at det er utenkelig for barnevernsarbeideren å ikke følge opp foreldre. Men dette utsagnet, kan også tolkes som informantens behov å understreke at de er kjent med det faglige (og etiske) ansvaret de har, når det gjelder å følge opp foreldre. Informanten kan her ha et ønske å formidle de selvfølgelig gjør det de skal. Særlig interessant er det når informanten sier "oss som låner de barna". I dette kan det ligge at barnevernsarbeideren er bevisst på at ved å plassere barna i fosterhjem, har "lånt" barna fra foreldrene. En kan forstå barnevernsarbeiderens bruk av "låner", som at informanten viser til det inngrepet som gjøres i barnets og foreldrenes liv når barnet plasseres i fosterhjem. Dette kan være uttrykk for at informanten vil formidle at de er klar over at barnevernet overtar omsorgen for barn ofte i strid med foreldrenes ønsker. Foreldrene blir dermed viktige

for barnevernsarbeiderne, da det er foreldre som har blitt fratatt noe. Dette kan tolkes som at oppfølgingen av foreldre, er en måte å "bøte" på eller "dempe" inngrepet som er gjort i foreldrenes liv. Ved at foreldrene følges opp med støtte og hjelp, kan barnevernsarbeiderne bidra til at plassering av barn i fosterhjem blir så skånsomt som mulig for foreldrene og ikke minst for barnet. Dette funnet kan dermed også forstås som at informanten ønsker å formidle, at foreldrene er viktige for barnevernet, fordi foreldrene er viktig for barna som bor i fosterhjem.

Det å låne noe, kan vel også innebære å behandle noe med varsomhet, siden det ikke er "mitt". Med et slikt utgangspunkt, kan en tolke utsagnene fra informantene, som at de legger vekt på i sitt arbeid, å "ta vare på" barnet for foreldrene. Når informantene snakker om "låne", kan det bety at de er innforstått med at barnevernet er en del av barnas liv i en periode. Oppfølgingen av foreldrene blir da noe som gjøres, frem til at barnet skal "leveres" tilbake enten til foreldrene eller når barna som unge voksne, og barneverntjenestens tiltak avsluttes, og barna skal leve et selvstendig liv.

Om en tolker det informantene sier i den sammenheng det blir sagt, kan utsagnene bety at informantene formidler at oppfølging av foreldre gjøres både med tanke på foreldrene og de barna som barnevernet har plassert i fosterhjem. En slik tolkning, kan en finne støtte for i flere av funnene i denne studien. Jeg vil i det videre presentere funn, som viser at barnevernsarbeiderne både har foreldrene og barnet i sin bevissthet i oppfølgingen. Jeg vil så presentere flere funn, som viser at barnevernsarbeiderne gjør et oppfølgingsarbeid med barnet i fokus. Disse funnene kan illustrere på hvilken måte oppfølgingen av foreldre, kommer det plasserte barnet til gode.

Oppfølging gir foreldre mulighet til å følge barna

Ved å ha kontakt med foreldre og følge dem opp, gir barnevernsarbeiderne foreldrene en mulighet til å følge barnet i den tiden det er plassert i fosterhjem.

En informant reflekterer slik over det å ha kontakt med foreldre når barnet er plassert;

(1): "Men du er bindeleddet inn til barnet og tror jeg. Sånn at å få lov å ha en del av deg, å være, ha kontakt med deg, da har man en liten kontakt ut mot barnet eller,..."

Det informanten sier, kan forstås som en refleksjon over hvilken betydning det har for foreldrene, den kontakt og oppfølging de får fra barnevernsarbeiderne. Dette kan altså være en refleksjon over kontakt og oppfølging, forsøkt sett fra foreldrenes ståsted. Gjennom sin kontakt med barnevernsarbeideren, får foreldrene en mulighet til å være en del av barnets liv. Ordene, "*Å ha kontakt med deg, da har man en liten kontakt ut mot barnet*", kan peke i en slik retning. Dette kan fortelle noe om at en funksjon barnevernet har i sin oppfølging, er å gjøre det mulig for foreldrene å følge sitt barn under den tid det er plassert i fosterhjem. Informanten bruker ordene "*bindeledd inn til barnet*". Dette kan tolkes som at en av barneverntjenestenes funksjoner i oppfølgingsarbeidet, vil være å bidra til å binde livene til barnet og foreldrene sammen, også når de lenger bor sammen.

4.4. Oppfølging av foreldre som kommer barnet til gode

I begge fokusgruppene, kom det tydelig frem at oppfølgingen av foreldre kan dreie seg om å vurdere og avtale samvær mellom foreldre og barn. Informantene gav uttrykk for at det de la vekt på at samværene først og fremst skulle være gode for det plasserte barnet. Videre kom det frem at oppfølgingen foreldrene, også gav barnevernsarbeiderne mulighet til å beskytte barna og hjelpe barna. Ikke minst kunne oppfølgingen og deres kontakt med foreldre, gjøre det mulig for barnevernsarbeiderne å sørge for at barna kjenner sin (livs)historie.

"Gode samvær, positive samvær for ungene."

I denne studien kommer det frem at planlegging og gjennomføring av samvær er sentralt hos informantene, når de snakker om oppfølging av foreldre. En kort intervjusekvens mellom intervjueren (H) og informantene (I) i den ene fokusgruppen, kan bekrefte nettopp dette:

(H): "*Jeg tenker på oppfølging av foreldre, hva tenker dere at dere vil oppnå når det gjelder foreldre?*" (I): "*Gode samvær, positive samvær for ungene.*"

Det som her blir sagt som svar på et direkte spørsmål om hva de tenker de vil oppnå, er "*gode samvær, positive samvær for ungene*". Utsagnet kan tolkes som at de gjør et oppfølgingsarbeid, for barna. Samtidig kan dette fortelle noe om hva barnevernsarbeiderne legger vekt på i oppfølgingen. De ønsker å få til gode

samværsordninger mellom foreldre og barn, til barnets beste. Når informanten trekker frem adjektivene "gode" "positive", kan det tyde på at det ligger en vurderingskomponent i barnevernsarbeiderens oppfølgingsarbeid.

Barnevernsarbeidere er i en situasjon hvor de må vurdere ulike forhold, for å komme frem til det de mener er gode og positive samvær for barnet. Slike forhold vil jeg komme nærmere tilbake til utover i kapittelet.

Når informanten sier "for ungene", kan det fortelle oss noe om barnets plass i barnevernets oppfølging av foreldre. Utsagnet kan tolkes som at en komponent i det oppfølgingsarbeidet som gjøres over for foreldrene, er at innsatsen skal være med barnas beste for øye. Prinsippet om barnets beste, som jeg redegjorde for under punkt 2.1.2, skal være et sentralt utgangspunkt for de vurderinger som gjøres og for de beslutninger som tas av barneverntjenesten.

I en fokusgruppe, spør intervjueren om hva de gjør, når de opplever at oppfølgingen er vellykket. En informant trekker frem flere forhold. Her også blir temaet samvær trukket frem:

(I): *"Ja at vi bruker tid på det...De foreldrene som jeg opplever har tillit til meg, da tenker jeg at jeg har, eller vi har gjort noe riktig. Når en har, for da har en noe positivt grunnlag for å kunne gjøre mye. Og snakke om mye. Ta opp ting som er vanskelig og såre. Og også klare å også tilrettelegge de samværene da, med tanke på at de skal være gode for barnet. Hvis en har er det sånn på en på en måte at klart opparbeide den tilliten. Noen ganger så går det ikke. Sånn er det. Men jeg tenker at, jeg tror at tillit er et nøkkelord."*

Dette sitatet, kan vise at det er flere forhold, som kan ha betydning for om informantene opplever oppfølgingen av foreldre som vellykket. Oppfølgingen av foreldre anses som vellykket, når barnevernsarbeiderne bruker tid i sin kontakt med foreldrene, at de klarer å opparbeide seg tillit hos foreldrene og klarer å tilrettelegge av samvær. Dette funnet kan også tolkes som at tid, tillit og tilretteleggingen av samværene, er noe som henger sammen i det oppfølgingsarbeidet som gjøres. For å opparbeide seg foreldrenes tillit, som ofte er et grunnlag for samarbeid, er tiden barnevernsarbeidere har til rådighet, et element. Samarbeid med foreldre, gjør det mulig å legge til rette for samvær

som er gode for barnet. Altså kan man tolke utsagnet, som at barnevernsarbeideren opplever oppfølgingen som vellykket, når de for det første har tid til rådighet. For det andre, når barnevernsarbeiderne klarer å opparbeide seg tillit hos foreldrene. For det tredje kan en forutsetning for å oppleve oppfølgingen som vellykket, være at de får til å samarbeide med foreldrene. I denne sekvensen, nevner informanten samvær, som skal være gode for barnet. Dette bekrefter nok en gang at samvær har en sentral plass i oppfølgingsarbeidet. Samtidig viser sekvensen at foreldre følges opp, for gode samvær for barnet. Ved å legge vekt på gode samvær for barna, i sin oppfølging av foreldre, viser barnevernsarbeideren at de gjøres et oppfølgingsarbeid, som kan komme barnet til gode.

Oppfølging av foreldre for å beskytte barnet

Oppfølging av foreldre, kan gi barnevernsarbeideren mulighet til å vurdere kontakten mellom barnet og foreldrene. Barnevernet kan gjennom sin kontakt med foreldre, vurdere om samvær kan gjennomføres. Flere av informantene i studien, gir uttrykk for at barneverntjenesten har en funksjon i det å vurdere om det overhodet skal være samvær mellom foreldre og barn. Dette kan bekreftes av det en informant sier:

(1): "På en måte fordi at det kan jo også i forhold til bearbeiding og hva skal jeg si..., ja hvis et fosterbarn da har opplevd ting som er veldig vanskelig, ikke sant. Så er det, skal de ha noe samvær, skal de ikke ha noe samvær. Hva er bra, og hva er ikke bra. Er det bra, det er veldig vanskelig i forhold til, får de ro hvis de skal ha samvær veldig jevnlig. Får de ro til å begynne å bearbeide ting. Når de er så redde. Altså dette er en sak, men det er mange... Det kan være tilsvarende sånne saker. Det er veldig vanskelig altså".

Det som blir sagt i denne sekvensen, kan tolkes som at gjennom sin oppfølging av foreldre, kan barnevernsarbeiderne komme i posisjon til å vurdere ulike sider ved kontakten mellom barnet i fosterhjem og deres foreldre.

Informantens ord, "hva er bra, og hva er ikke bra", kan igjen tyde på at barnevernsarbeiderne har en sentral vurderingskomponent i sitt oppfølgingsarbeid. Informantens betraktninger om "Når de er så redde", kan videre tolkes som at

barnevernsarbeideren, har en tanke om å beskytte eller verne barnet, mot bli eksponert for situasjoner som kan skade barnet. Det en informant sier her, kan også peke i en slik retning;

(I): "Jeg bare lurere på de barna som da helst vil slippe å ha kontakt, om det hvordan vil det være for dem, når vi, heller... Vi står jo i mellom noen ganger. Og kan måtte ta imot all gørra da, slik at og også beskytte de barna. Og står imellom og kanskje, en kan jo håpe at det kanskje har en betydning når dem blir voksne og ser at en faktisk stått i mellom da. Det er også en type oppfølging. At en kan, en har den kontakten og er den bufferen."

Altså er det for barnevernsarbeideren "Også en type oppfølging", at de har kontakt med foreldrene. Gjennom kontakten med foreldre, kan de gjøre sine vurderinger om samvær bør gjennomføres. Oppfølgingen kan gjøre barnevernsarbeideren i stand til å ivareta enkelte barns behov, for ikke å ha kontakt med foreldrene. Det informanten sier her kan tolkes, som at en side ved oppfølgingen av foreldre, har som funksjon å gjøre seg kjent med forelderens liv og fungering, for i neste steg å kunne beskytte barnet. Det informanten sier i sekvensen over, kan tolkes som at barnevernet gjennom oppfølging av foreldre kan fungere som "den bufferen" mellom foreldre og barnet. Denne bufferfunksjonen kan ha den hensikt å beskytte barnet. Det som informanten sier "vi står jo i mellom noen ganger", kan støtte opp om en slik tolkning. En annen funksjon som barnevernet også har i sitt oppfølgingsarbeid, er å ta imot følelser av sorg og raseri, som svært mange foreldre føler når deres barn blir plassert i fosterhjem. Det informanten sier om å "måtte ta imot", kan bekrefte dette. Informanten trekker også fram "slik at også beskytte de barna". I det kan det ligge at barnevernet i sin oppfølging, tar imot foreldrenes følelser, med tanke på at det beskytter barna.

Videre sier den samme informanten:

(I)"For vi har de og foreldrene også som tar ting veldig langt og er en trussel, og driver mye med trusler og sjikane eller ja, slike type ting. Og det vet jo de ungene veldig godt om. De har stort sett bodd med de foreldrene, så de vet jo hvordan foreldrene er i forhold slike ting. Og da å kunne få litt fri fra det, og se kanskje når dem blir voksne, at noen har stått mellom dem her, og faktisk vært en buffer".

Det informanten sier her understreker igjen, at en av de funksjoner som barnevernet har, etter at barnet er plassert i fosterhjem, er å beskytte barnet. I denne sekvensen viser informanten at noen barn som er plassert i fosterhjem, har foreldre som har en atferd som kan være belastende for barnet. Barnevernet har en oppgave i å skape gode oppvekst og utviklingsvilkår under selve plasseringen, og må gjøre vurderinger om det kan være til det beste for barnet at kontakten mellom foreldre og barn brytes. Det som informanten sier, kan tolkes som at barnevernet har en rolle som barnets "buffer" eller beskyttere. Informanten trekker også frem "*kanskje når dem blir voksne*". Det kan tolkes som at barnevernet har barnet i tankene, og den betydning deres innsats kan ha for barnet i et lengre perspektiv. Altså kan informantens refleksjoner i denne sekvensen tolkes som at barnevernet kontakt og oppfølging med barnets foreldre, gjør det mulig å gjøre vurderinger og ta beslutninger, med tanke på at det har betydning for barnet. På denne måten kan barnevernets oppfølging av foreldrene, komme barnet til gode.

Oppfølging av foreldre hjelper barnet

Informantenes refleksjoner i studien viser den betydningen oppfølgingen kan få for barn i fosterhjem. I sekvensen under pekes det på at kontakten og samarbeidet mellom barnevern og foreldre, kan påvirke om barnets makter å slå seg til ro i fosterhjemmet og videre hvordan plasseringsløpet blir for barnet. Informanten sier dette;

(1): "Jeg tenker og at hvis vi får til samarbeid og klarer å hjelpe foreldrene i å akseptere plasseringen, så kan det ta noe av presset for ungene. Hvis de kan slippe å ha samvær hvor det er stadig, ja "jeg skal kjempe for deg – du skal snart hjem- du hører ikke til i fosterhjemmet – det er hos mamma du skal være..." . Og kanskje hadde det vært riktig heldig, der hvor det er noen av våre plasseringer, at man slapp de stadig krav om tilbakeføring. Som fører til enormt press for de ungene. Som aldri, aldri får ro. Som hele tiden... Så hvis vi hadde fått til å hjelpe foreldrene til å akseptere, betyr ikke at dem skal være enig. Men at dem kan akseptere situasjonen som den er. Og hjelpe de til å gi ungene ro da. Gi de det."

I denne sekvensen tematiseres flere forhold, som barnevernsarbeideren har med seg i sin bevissthet, i sin kontakt med foreldrene. "*Få til samarbeid*", "*hjelpe foreldre til å*

akseptere". En slik refleksjon kan vise, at barnevernsarbeiderne gjennom oppfølging av foreldre er bevisst på at de kan hjelpe foreldre til å akseptere at barnet bor i fosterhjem, noe som gir barnet mulighet til å falle til ro i fosterhjemmet. Altså kan barnevernet gjennom sitt oppfølgingsarbeid, påvirke hvordan flyttingen blir for barnet, hvordan barnet får det i fosterhjemmet.

Informanten tar opp flere faktorer, som de må forholde seg til i oppfølgingsarbeidet. I det informanten sier om å "*slippe samvær*", kan det igjen relateres til barnevernsarbeiderens vurderingskomponent i oppfølgingen. Noe barnet skal "*slippe*", kan forstås som at det er til det beste for barnet, at samvær ikke finner sted, slik som er trukket frem tidligere i presentasjonen. Ut fra det informanten skal barnevernsarbeideren forholde seg til "*runder i rettsapparatet*". Samtidig skal barnevernsarbeiderne "*hjelpe de til å gi ungene ro*". I dette kan det ligge at nye runder i rettsapparatet, kan virke forstyrrende inn på barnet som skal slå seg til ro i fosterhjemmet. Barnevernsarbeideren skal hjelpe barnet med å slå seg til ro i sitt fosterhjem, og samtidig forholde seg til foreldre som kjemper for å få barna sine hjem igjen. Alle disse faktorene som barnevernsarbeideren bringer opp, som de må forholde seg til i sin praksis i oppfølgingen av foreldre, kan fortelle oss noe om arbeidets kompleksitet og mangfold.

Funnene som det redegjøres for her, kan gi oss kunnskap om den betydningen det har for det plasserte barnet, det oppfølgingsarbeidet barnevernet gjør overfor foreldrene.

Informanten deler: "*Jeg tenker og at hvis vi får til samarbeid og klarer å hjelpe foreldrene i å akseptere plasseringen, så kan det ta noe av presset for ungene*". Dette kan illustrere de mulighetene barnevernet har, gjennom å forsøke å få til et samarbeid, ved å følge opp foreldre, til å hjelpe foreldrene i den prosessen når et barn plasseres i fosterhjem, på en måte som kommer barnet til gode.

Enda et eksempel på dette er noe en informant sa:

(I): "*Nei, hvordan vi samarbeider vårt mot de biologiske foreldrene er, det har vi jo hørt, vi har vært ute på kurs og seminarer og hvor barn som har vært plassert eh...sier noe om viktigheten av hvordan de opplever at foreldrene blir sett og hørt, av både barneverntjeneste og fosterforeldre da...og da tenker jeg at det, det er*

veldig viktig for alle fosterbarna våre... Noen ganger så er sånn at vi ikke klarer å få til det samarbeidet og da kan det kan det også kanskje være at det kan faktisk være skadelig for det barnet. Eh.. men i det store og det hele så trur jeg at vi må tenke at det at barnverntjenesten klarer å ha et så godt samarbeid som mulig inn mot foreldrene, det tilgodekommer det fosterbarnet...”.

Denne informanten sier ikke noe mer om på hvilken måte det kan være skadelig for barnet eller hvordan samarbeidet tilgodekommer fosterbarnet. Det kan forstås slik at ved å ha kontakt med foreldrene, etablere et samarbeid med foreldrene, når barnet plasseres i fosterhjem, vil hensikten for barnevernets innsats kunne være at foreldrene på en eller annen måte skal kunne være i stand til støtte barnet på vei inn i fosterhjemmet. Oppfølgingen kommer da barnet til gode.

Oppfølging av foreldre for å dempe barns bekymringer

Ett tema som kom opp i fokusgruppene, var barnevernsarbeidernes tanker rundt barnets bekymringer for mor og far, etter at de selv hadde flyttet ut hjemmet.

(I):” ... At det der å ha den kontakten med biologiske foreldre, informerer vi om deres barn om. Nå er mor slik og slik, nå er hun på sykehuset, eller nå har hun flyttet eller. At de får informasjon om livet til foreldrene, det jo det som er meningen med oppfølgingen, tenker jeg. At det er viktig, slik at ungene vet hvordan mor og far har det. Hvis vi ikke har oppfølging, så vet vi jo ingen ting”.

Her gir informanten uttrykk for at en del av barnevernets oppfølging, er å gjøre seg kjent med foreldrenes situasjon, for å kunne dele informasjon om foreldrene med barnet som bor i fosterhjem. Når informanten sier ”*At det er viktig, slik at ungene vet hvordan mor og far har det.*”, understreker at denne delen av oppfølgingen, har betydning for barnet.

Det informantene her sier, kan vise at barnevernsarbeiderne er bevisst på at ved å følge opp foreldre får de mulighet til å gjøre seg kjent med foreldrenes livssituasjon, psykiske helse osv. Det vil videre kunne sette dem i stand til å kunne gi barna i fosterhjem verdifull informasjon om foreldrene. Barnevernsarbeiderne vil kunne formidle til barna at foreldrene får hjelp, at andre tar vare på foreldrene, søsken osv. fordi de er viktig for barna. En informant reflekterer på denne måten:

(I): *Jeg tenker oppfølgingen ja, vil også føre til mindre bekymringer hos fosterbarna, sånn at tid til å venne seg til å konsentrere seg på skolen og fritiden og holde på med det de egentlig skal. Når vi har mye mer informasjon å fortelle, trygge de på at mamma får hjelp, "går til doktor", og "der er det noen voksne som hjelper hun med det som hun strever med". Og at, som du sier, "huset er slik og slik nå og så videre, og de har besøk av de". Jeg tenker det er med på å trygge de fosterbarna våre og frata de noe av den her bekymringen da, for hvordan går det nå med... "De er jo lei seg og fordi de gråter nå jeg treffer de og de er jo lei seg fordi jeg ikke er der mer". Det er jo, sånn er det jo. "*

Dette kan tolkes som en av hensiktene med oppfølgingsarbeidet, er at barnevernsarbeideren følger med på hvordan foreldre har det, for å dele noe av dette med barna. Det informantene sier om *"frata de noe av den her bekymringen"*, kan tyde på at barnevernsarbeiderne er bevisst på det store ansvaret mange av de plasserte barna har måttet ta for sine foreldre. Mange av disse barna har kanskje også over tid tatt over svært mange viktige omsorgsoppgaver over for sine mindre søsken. Når disse barna blir plassert, slipper ikke dette ansvaret taket i disse barna. Funnene i denne studien, viser at det er en bevissthet hos barnevernsarbeidere, at det oppfølgingsarbeidet de gjør, hjelper barna i deres nye hverdag, ved at de prøver å få barna til å "slippe" ansvaret, ved å formidle til barna at det er noen andre som passer på foreldrene og søsken, nå når barnet ikke lenger kan passe på dem.

Barnevernsarbeideren uttaler at de *"trygger de fosterbarna"* og slik som informantene sa: *"oppfølgingen ja, vil også føre til mindre bekymringer hos fosterbarna, sånn at tid til å venne seg til å konsentrere seg på skolen og fritiden og holde på med det de egentlig skal"*. Dette kan tolkes som at barnevernsarbeiderne har tanker om at den innsats de gjør, kommer barnet til gode, ved at de hjelper og støtter foreldrene, forteller barna dette, og på det viset prøver å ta bort noe av barnas bekymringer for foreldrene eller søsken, når de selv ikke lenger er tilstede i hjemmet.

En av de andre informantene i samme fokusgruppe sier dette:

(I): *"dette var en akutt-plassering, og det var dramatisk og det var, men hennes største greie, men hvem skal passe på mamma nå. Og da kunne si "at jo men det skal jeg..."*

Dette kan underbygge at barnevernsarbeideren, er bevisst på at ved å gi hjelp til foreldrene, også gir hjelp til barnet, og at kan være med på å dempe den bekymring barnet har for sin mor, i dette tilfellet.

I den andre fokusgruppen, reflekterte en informant slik:

(I): *"... Jeg har snakket med mange unger som har hatt psykisk syke foreldre og det verste er jo foreldre som bare forsvinner, og de ikke vet noe eller får sett dem, eller sånn. Så for unger er kanskje det enda verre mange ganger. Ikke det at de skal leve med en syk... det er jo fryktelig, men du hadde jo kontrollen de, så det var en setting der som var kontrollert, så..."* .

Informantens refleksjoner, kan fortelle noe om at barnevernsarbeiderne i sin oppfølging av foreldre, har fokus på hva barna kan ha med seg av bekymringer for sine foreldre. Oppfølgingsarbeidet gir dem mulighet til å gi barna informasjon om foreldre og hjelp til foreldre, og på denne måten hjelper de barna, slik at de bidrar til å "frata" barna noen av de bekymringene de har for foreldrene og søsknene sine . Igjen kan dette være et eksempel på hvordan barnevernets oppfølging av foreldrene, kan komme de plasserte barna til gode.

Å sørge for at barna kjenner sin (livs)historie.

Under intervjuene snakket flere av informantene om at kan ha betydning for barnet å kjenne sin historie, og at oppfølgingen av foreldre kan ha en langsiktig verdi for barnet. En av informantene trekker frem den langsiktige verdien av oppfølging av foreldre. Da intervjueren spør om informantene kan si mer om dette, sier en informant dette:

(I): *"Ja, jeg tenker at det gir, at den der, den...selvfølelsen på sitt eget opphav da. At den kan ha en betydning. På lang sikt. Det, de problemområdene som vi på en måte, eller som er en foreldre, en biologisk foreldre har, er som regel veldig synlig. Veldig åpenbart for unger, for mange i hvert fall. At det som ikke har fungert, og det som ikke, det som er veldig, veldig vanskelig da. Ja. Veldig negativt og vanskelig, og det å ha noen av de positive tingene, å ha noen positive både minner om noen positive treff, som en kan ha med seg i bagasjen, som en litt slik vekt på den vektskålen. For det er jo faktisk en del av seg selv da, fordi om en får på en måte... Jeg tror ikke, jeg*

tror ikke arv er alt, jeg tror at miljøet også er veldig mye for alle unger, og også for fosterbarn selvfølgelig. Og det å få familie og føle seg trygg, og at hører til der livet ut, det tenker jeg kjempeviktig og veldig bra når en får til det. Men jeg tror likevel at hvis de kan få noe av det andre også, at det er noen verdi i det som ligger i det andre, så tror jeg kanskje hjelper dem på vegen i voksenlivet, rett og slett.”

Dette utdraget fra intervjuet, er trukket ut fra en sekvens der det reflekteres over den langsiktige verdien av barnevernsarbeidernes oppfølging av foreldre. I det informantens deler kan det ligge at til tross for at foreldrene kan ha store problemer, som også er synlige for barna, legger barnevernsarbeiderne vekt på at barna skal kjenne sin bakgrunn og historie. Det kan tolkes som at barnevernsarbeiderne har en tanke om at dette kan ha en betydning for barna senere i livet. Ordene, *”selvfølelse på sitt eget opphav”*, kan bekrefte at barnevernsarbeiderne i sin oppfølging har fokus på den langsiktige verdien av oppfølging, for barnet i fosterhjem. Dessuten kan det også tyde på at barnevernsarbeidene har en tanke om at denne kjennskapen til foreldre, kan ha betydning for deres selvfølelse, eller følelsen av hvem de er. Videre kan informantens ord, *”å ha noen positive både minner om noen positive treff, som en kan ha med seg i bagasjen”*, kan fortelle noe om at de vektlegger å også å få frem det som er positivt i den relasjonen som er mellom barnet og foreldrene, og at dette kan ha betydning for barnet sett i et lengre perspektiv. At informanten sier dette, *”så tror jeg kanskje hjelper dem på vegen i voksenlivet”*, kan peke i den retningen. Når barnevernsarbeideren snakker om *”veien til voksenlivet”* og temaet er den langsiktige verdien av oppfølging av foreldre, så kan det også fortelle noe at det arbeidet barnevernsarbeiderne gjør i sin oppfølging av foreldre, som har betydning for hele barnets liv, også som voksen.

Nedenfor er de en sekvens som kan fortelle noe om barnevernsarbeiderens tanker om betydningen av at barna skal kjenne sin livshistorie. Som en del av en diskusjon og refleksjon rundt oppfølging, stiller intervjueren (H) dette spørsmålet;

(H): ”Jeg tenker på oppfølging av foreldre, hva tenker dere at dere vil oppnå når det gjelder foreldre?”

En informant reflekterer over dette på denne måten;

(I): ”Tenker jo at det er den, ikke sant dem har et langt liv fremfor seg de barna. Det er jo deres biologiske opphav. Og det få mer eller mindre betydning, for dem på et

eller annet tidspunkt. For det, mennesket er forskjellig på hvor viktig det er, den biologien. Men for noen blir det jo veldig viktig, og da at en har på en måte fremma det som er positivt da. I det. For det er jo veldig mange ting som er vanskelig og komplisert. At en har klart det, tenker på barnet ditt, der det er en mor som vært, veldig mange komplekse ting rundt henne. Og så klarer en likevel å gi hun anerkjennelse på en måte, den mamman da, at det barnet faktisk klarer å åpne for den mamman, for barnet kommer til å forholde seg til henne senere i livet. Tror jeg er, tror det er en langsiktig verdi i det da.”

Utsagnet fra informantene kan forstås slik at når barnevernsarbeideren har kontakt med foreldre, får de mulighet til å formidle noe positivt om foreldrene, ut fra en tanke om at det kan ha betydning for barnet og ha betydning for barnet på lengre sikt. Selv i situasjoner der foreldres liv er vanskelig, finner barnevernsarbeiderne noe positivt de kan dele med barnet. Barnevernsarbeiderne formidler altså at det oppfølgingsarbeidet de gjør har en langsiktig verdi for barnet og de legger vekt på at barna skal kjenne sin historie. Dermed vil oppfølgingen av foreldre, kunne komme det plasserte barnet til gode i et lengre perspektiv.

4.5. En vurderingskomponent, som kommer barnet til gode

Om en sammenstiller studiens funn, viser flere av informantenes refleksjoner at barnevernsarbeiderne gjennomgående har en vurderingskomponent i sitt arbeid med oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem. De vurderer hvorvidt samvær mellom barn og foreldre skal gjennomføres, og eventuelt på hvilken måte samværene skal gjennomføres. Barnevernsarbeideren vurderer foreldrenes fungering og hvorvidt en kontakt vil kunne påvirke barnet og være til skade for barnets trygghet og utvikling. Jeg viser blant annet til punktene 4.5. om oppfølging av foreldre for gode samvær for barnet og punkt 4.6. om oppfølging av foreldre for å beskytte barnet. Informantens refleksjoner kan forstås, som at vurderingskomponenten er svært sentral i deres arbeid med å følge opp foreldre med barn i fosterhjem. Videre kan informantens refleksjoner tyde på at innholdet i denne vurderingskomponenten er å beslutte hva som kan være til det beste for barnet. Gjennom å ha barnet langt fremme i tankene, vil en kunne si at det gjøres et oppfølgingsarbeid som kommer det plasserte barna til gode.

4.6. Oppfølging av foreldre – en kort refleksjon

I denne presentasjonen av studiens funn har jeg konsentrert meg om og valgt ut de deler av materialet, som jeg mener på ulike vis kan bidra til å belyse hvordan oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem, kan komme det plasserte barnet til gode. Jeg er opptatt av hvilken plass barnet har i det oppfølgingsarbeidet som gjøres av barnevernsarbeiderne. Blikket er derfor rettet mot det informantene har sagt, som kan fortelle noe om hvordan barnevernsarbeidene har med seg barnet, når de følger opp foreldre med barn i fosterhjem. Sentrale funn i studien er at oppfølging av foreldre er etterlengtet å snakke om, samtidig som informantene uttrykker dårlig samvittighet når de skal snakke om oppfølging av foreldre. Funnene viser at oppfølgingen har svært mange elementer i seg og det kan oppleves som en utfordring for barnevernsarbeideren å følge opp noen typer foreldre. Barnevernsarbeiderne etterlyser også et system for hvordan dette arbeidet skal gjøres.

Informantene refleksjoner viser at oppfølgingen gir foreldre mulighet til å følge barna, den gir barnevernet mulighet for å legge til rette for gode samvær for barna. Gjennom oppfølging av foreldre, kan barnevernet beskytte barna og bidra til å dempe barns bekymringer. Oppfølging av foreldre har også en langsiktig verdi, ved at barnevernsarbeideren ved å følge opp foreldre, sørger for at barna kjenner sin *(livs)historie*. Dette er elementer ved barnevernsarbeidernes oppfølgingsarbeid overfor foreldre med barn i fosterhjem, som på ulike vis kan komme det plasserte barnet til gode.

5. Diskusjon av studiens funn

I dette kapittelet diskuterer jeg studiens funn, sett i sammenheng med det kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn i denne oppgaven. Jeg vil også diskutere funnene sett i lys av de teoretiske perspektivene jeg har valgt. Jeg har et særlig fokus de funn som kan gi noen svar på hvilke måter barnevernsarbeidernes oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem, kan komme det plasserte barnet til gode, slik jeg spør om i studiens problemstilling.

5.1. Oppfølging av foreldre – etterlengt å snakke om

I denne studien om oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem gav bortimot samtlige av barnevernsarbeiderne som var med uttrykk for at oppfølging av foreldre er et interessant, viktig og etterlengt tema å snakke om. Dette inntrykket ble skapt allerede i svar på eposter og i telefonkontakt med barnevernslederne under invitasjonsrunden og ble ytterligere forsterket den dagen intervjuene skulle finne sted i møte med informantene. Hva kan deres positive tilnærming til temaet i studien være uttrykk for? For det første kan barnevernsarbeidernes positivitet når det gjelder å snakke om temaet oppfølging av foreldre, handle om at barnevernsarbeiderne i sin hverdag har få muligheter til å snakke om og reflektere over deler av sin praksis. Før intervjuene og under selve fokusgruppeintervjuene ble dette til en viss grad bekreftet, da noen av informantene gav uttrykk for at det var lite tid til å sette seg ned sammen for å snakke om faget sitt. For det andre kan deres positive tilnærming også være uttrykk for at de opplever kunnskap om oppfølging av foreldre, som en mangelvare. For det tredje kan dette også være et uttrykk for at oppfølgingen av foreldre med barn i fosterhjem er et område som de føler de ikke får særlig godt til.

Da Slettebø utarbeidet en veileder i 2009, var en av hovedbegrunnelsene fra Barne- og likestillingsdepartementet for å få utarbeidet en slik veileder, at de var klar over at alle foreldre ikke har fått tilstrekkelig oppfølging av barneverntjenesten etter en plassering av barnet utenfor hjemmet. Veilederen skulle møte et behov for kunnskap og retningslinjer i dette arbeidet (Slettebø, 2009).

Studien her er gjort bortimot 10 år senere. Den kan gi bidra til økt kunnskap om oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem, sett fra barnevernsarbeidernes ståsted i dag. Studien viser hvilke refleksjoner og tanker barnevernsarbeiderne gjør seg om det arbeidet de gjør.

La oss først tenke oss at barnevernsarbeidernes positivitet knyttet til å snakke om temaet oppfølging av foreldre, kan være et uttrykk for et behov og ønske om mer kunnskap og/eller retningslinjer for arbeidet. Informanter i begge fokusgruppene reflekterer over at de både mangler og etterlyser et system for hvordan dette arbeidet skal gjøres. Dette kan tale for at de opplever at det er mangler ved systemet rundt seg. Når de etterlyser system for oppfølging, kan det også bety at de ikke helt vet hva som blir forventet at de skal gjøre. Det å ikke vite hva som forventes, kan for den enkelte barnevernsarbeideren få betydning for hvordan en opplever det arbeidet en gjør, og kan gi en følelse av å ikke gjøre en god jobb.

Flere av barnevernsarbeideren gir uttrykk at de har ulike typer følelser knyttet til temaet oppfølging av foreldre. Umiddelbart etter at intervjueren i introduksjonsspørsmålet spør om hva de tenker når en snakker om oppfølging av foreldre, så gir flere av informantene uttrykk for at de har følelser, som "dårlig samvittighet" og "kjenner det i magen". Når barnevernsarbeiderne har slike følelser knyttet til et område av sitt arbeid, kan det for det første være et uttrykk for at de opplever at de ikke får til å følge opp foreldre. Dette kan henge sammen med at de mangler et system for arbeidet, som de etterlyser og at de ikke vet hva som forventes av dem. For det andre kan det være et uttrykk for at de ikke får gjort så god jobb med å følge opp foreldre som de synes de bør og skal, og at dette kan oppleves som ubehagelig for dem. For det tredje kan det være ubehaget med å følge opp foreldre i seg selv, som kan hindre dem i arbeidet. Ubehaget kan fremstå som psykiske smerter som kan være lite synlige for andre (Ohnstad, Rugkåsa & Ylvisaker, 2014). I følge Ohnstad et al., (2014, s. 13) i boken "Ubehaget i sosialt arbeid" kan sosialt arbeid ofte vekke ubehag. Møter med klienter kan fremkalle følelser av ubehag for den profesjonelle og rollen som profesjonell kan oppleves som belastende (Ohnstad et al., 2014).

I denne studien deler noen informanter sine følelser knyttet til det å ha kontakt med foreldre som har utsatt sine barn for overgrep og vold. Det kan være nettopp denne type ubehag som forfatterne av boken "Ubehaget i sosialt arbeid" viser til. Ubehaget kan være rettet mot å være i kontakt med noen foreldre. Dermed blir det vanskelig å få til et samarbeid med noen av foreldrene bla. på grunn av høyt konfliktnivå eller traumer som foreldre har påført barna sine, som kan gjøre det utfordrende for barnevernsarbeideren i det hele tatt å ha kontakt med enkelte foreldre. Informantenes refleksjoner som knyttes til forhold ved foreldrene, som kan gjøre det vanskelig for dem å følge opp, kan støtte en slik forståelse.

Det som kan være et viktig element her, er at de følelser av dårlig samvittighet som flere informanter gav uttrykk for, kan tyde på at barnevernsarbeideren selv er bærer av ansvaret for det arbeidet som det knytter seg dårlig samvittighet til. Informantene reflekterte over at det kunne være forhold ved dem selv, som kunne stå i veien for å følge opp foreldrene. Det som var interessant og som var gjennomgående i studien, var at barnevernsarbeiderne hadde lite fokus rettet mot forhold utenfor dem selv og foreldre, som kan gi noen svar på hva som gjør at de føler dårlig samvittighet og kanskje føler at de ikke får til dette med oppfølging av foreldre. Slike forhold som det er naturlig å sette fokus på, i tillegg til mangel på system som informanter har nevnt, kunne være at barnevernsarbeiderne ikke har tilstrekkelig ressurser til rådighet, som for eksempel tid. Tid blir nevnt av informanter som en viktig forutsetning for å få til et samarbeid med og oppfølging av foreldrene. Dette kan også dreie seg om manglende opplæring, rutiner og manglede støtte fra lederen og kollegaer, eller andre faktorer i arbeidet med oppfølging av foreldre.

Et spørsmål jeg har stilt meg, er i hvilken grad barnevernsarbeiderne har en klar bevissthet om at mye av den innsatsen de gjør i forbindelse med plassering av barn i fosterhjem, er oppfølging av foreldre. Den dårlige samvittigheten flere gir uttrykk for når de skal snakke om oppfølging av foreldre, kan tyde på barnevernsarbeiderne ikke helt ser at mye av det de gjør, er et oppfølgingsarbeid.

Jeg har også stilt meg spørsmål om barnevernsarbeiderne er klar over at svært mye av det oppfølgingsarbeidet de gjør, kommer barnet til gode. Det er uansett en viktig

kunnskap om oppfølgingsarbeidet, at barnevernsarbeiderne føler ”*dårlig samvittighet*” og ”*kjenner det i magen*”, når de snakker om oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem. Kunnskapen vil kunne være et utgangspunkt for barnevernstjenester for å se nærmere på praksis, for å kunne møte disse følelsene hos barnevernsarbeiderne. Samtidig vil en kunne avdekke hva som skal til for at barnevernsarbeiderne i sitt arbeid opplever at oppfølgingen av foreldre er et felt som det knyttes følelsen av mestring til, og ikke følelsen av dårlig samvittighet.

5.2. Oppfølgingen kommer barnet til gode

5.2.1. Samarbeid – en forutsetning for oppfølging

Til tross for informantenes følelser av dårlig samvittighet, er hovedinntrykket etter denne studien at barnevernsarbeiderne strekker seg langt for å følge opp foreldre med barn i fosterhjem. Det er også et inntrykk at svært mye av det informantene forteller at de gjør og har med i betraktning når de følger opp foreldrene, på forskjellig vis kan komme de plasserte barna til gode.

En viktig forutsetning for å kunne følge opp foreldre med barn i fosterhjem, er at det er mulig for barnevernet å få til en form for samarbeid. Funn i studien viser at om barnevernet får til samarbeid med foreldrene, kan de hjelpe foreldrene til å akseptere plasseringen. Barnevernsarbeiderne kan dermed bidra til at barnet får ro og ta bort noe av det presset fra foreldre, som enkelte av barna lever under også etter at de er plassert i fosterhjem. Det samarbeidet de har med foreldrene og det oppfølgingsarbeidet barnevernet gjør, kan på dette viset komme det plasserte barnet til gode. Samarbeidet med foreldrene gir barnevernsarbeiderne mulighet til å hjelpe foreldrene, noe som også hjelper barnet i fosterhjemmet. Jeg viser til Bunkholdt (2017) og Slettebø (2009), som fremhever betydningen av at foreldre og de andre rundt barnet, for eksempel fosterforeldre og barnevernsarbeiderne, kan bidra slik at oppholdet i fosterhjemmet blir stabilt for barnet.

Særlig når foreldrene er sterkt imot plasseringen og kjemper en kamp i fylkesnemnd og rettsapparatet for å få barna tilbakeført, er det en stor utfordring for barnevernsarbeidere å få til samarbeid med foreldre. Et samarbeid med foreldrene, kan

hjelp foreldrene til å makte å gi barnet noe støtte når det plasseres i fosterhjem. Informantenes refleksjoner viser at det er ulike faktorer som kan stå i veien for at barnevernet klarer å få til et samarbeid med foreldre, når barn plasseres i fosterhjem. Dette kan på den ene siden være forhold ved foreldrenes atferd rettet mot barnevernsarbeiderne som vanskeliggjør en samarbeidstilnærming. For eksempel kan det dreie seg om trusler, sjikane og raseri rettet mot barnevernsarbeiderne. Det kan på den andre siden dreie seg om følelser hos den enkelte barnevernsarbeideren, knyttet til handlinger foreldre kan ha utsatt barna for, som kan gjøre det vanskelig for barnevernsarbeideren å samarbeide med foreldre, slik jeg kom inn på i avsnittet over. Altså kan det være både forhold ved foreldrene og forhold ved den enkelte barnevernsarbeideren, som kan legge hindringer i veien for at barneverntjenestens samarbeid med og oppfølging av foreldrene.

Dette samsvarer lang på vei med funn i studiene til Wilkins og Whittaker (2017). De gjør rede for hvilke barrierer som kan stå i veien for barnevernets samarbeid med foreldre, der det er store bekymringer for barnas omsorgssituasjon i hjemmet. Blant annet peker de på forhold ved foreldrene og forhold ved barnevernsarbeideren selv, her blant annet manglede samarbeidsferdigheter i kontakt med familien. Videre peker de på de rammene som barnevernet arbeider under, samt at barnevernsarbeideren kan ha for ensidig fokus på barnet. Dette er ifølge Wilkins og Whittaker (2017), forhold som kan stå i veien for barnevernsarbeiderne i å involvere foreldre og samarbeide med foreldre. Selv om denne studien er gjort med utgangspunkt i barnevernsarbeideren i familier med barn som bor i hjemmet, så kan en tenke seg at liknede utfordringer også gjelder for barnevernsarbeidere som forsøker å få til et samarbeid med foreldre med barn i fosterhjem.

Det er likevel et inntrykk etter intervjuene at barnevernsarbeiderne er bevisst på noen av disse forholdene, og at de ønsker å legge dette til side for å få kontakt med foreldrene, og har som mål å få til et samarbeid. Det å bestrebe seg for å få til et samarbeid og gjøre det mulig for foreldrene å medvirke under flyttingen av barnet og i tiden etter flytting i fosterhjemmet, er i også tråd med det sentrale prinsippet om brukermedvirkning i sosialt arbeid (Slettebø, 2009) (Wilkins & Whittaker, 2017) (Bunkholdt, 2017). Uansett vil det å få til et samarbeid med foreldrene være en forutsetning for å kunne følge opp

foreldre med barn i fosterhjem. Uten et samarbeid vil det være få muligheter for å følge opp foreldre, på en måte som kommer barna til gode. Derfor blir barnevernets innsats for å få til et samarbeid, en av de viktigste inngangsportene for å følge opp foreldre med barn i fosterhjem.

Det er altså flere forhold, som kan gjøre det vanskelig for barnevernsarbeiderne å følge opp foreldrene, når barn plasseres i fosterhjem. Flere av barnevernsarbeidernes refleksjoner, tyder på at de har en stor forståelse for foreldrenes situasjon. For foreldrene kan barnevernsarbeideren være den som påfører foreldrene smerten ved å plasseres barnet deres. Når barnevernsarbeideren senere skal være den som følger opp foreldrene, vil dette kunne gjøre et samarbeid vanskelig sett fra foreldres ståsted. Den forskningen som er lagt til grunn i denne oppgaven (Schofield & Ward, 2011) (Moldestad & Skilbred, 2009) (Slettebø, 2009), viser at foreldre ofte kan ha en opplevelse av at det forventes at de skal klare å samarbeide, i den svært vanskelige situasjonen de står i når barnet deres blir plassert i fosterhjem. Dette bekreftes lang på vei også hos Bunkholdt (2017), som trekker frem at foreldrene er ofte i krise og sorg, og kan føle raseri og avmakt, som gjør at de ikke makter å engasjere seg i barnet sitt eller i prosessen rundt plasseringen. I informantenes refleksjoner under intervjuene, kan en få inntrykk av at de er innforstått med at foreldrene ofte ikke er i stand til å samarbeide på grunn av egen krise, sorg, raseri og sterke uenighet i beslutningen om å plassere barnet i fosterhjem. Bunkholdt (2017) mener at med tiden kan derimot foreldres følelser endres, og de kan være i stand til å samarbeide med barneverntjenesten og fosterforeldrene. Dette vil avgjøres av om barneverntjenesten eller andre instanser, kommer hurtig til, slik at foreldrene kan få tilbud om hjelp og støtte, når barnet flyttes ut av hjemmet (Bunkholdt, 2017). Refleksjoner under intervjuene kan på den ene siden tyde på at barnevernsarbeiderne har forståelse for foreldrenes vanskelige situasjon når de skal følge opp foreldrene. På den andre siden viser deres refleksjoner at de samtidig har barnet med seg og barnets behov fremme i bevisstheten bla. når de skal vurdere samvær mellom foreldre og barn, og i andre sentrale elementer i oppfølgingsarbeidet.

5.2.2. Oppfølging av foreldre – med barnefokus

I studien ble det stilt spørsmål om hvorfor barnevernet arbeider med oppfølging av foreldre og hva en ønsker å oppnå. Særlig interessant var informantens refleksjoner om oppfølging av foreldre som en selvfølgelig del av arbeidet når barn plasseres i

fosterhjem. En informant trekker raskt frem at de ønsker å oppnå gode samvær for barna, som svar på hva de ønsker å oppnå med sin oppfølging. Dette kan det tale for at barnevernsarbeidere har et barnefokus i sitt oppfølgingsarbeid. Betyr det at barnevernsarbeiderne har en klar bevissthet om at det å følge opp foreldrene, kan komme barna til gode? Hvor bevisst og uttalt dette barnefokuset er for hver av barnevernsarbeiderne i det oppfølgingsarbeidet de gjør, har vært vanskelig å få et klart bilde av. På den ene siden snakker de om samvær til det beste for barna, å følge med på hvordan foreldrene har det med tanke på å beskytte barna og være buffere som sentrale elementer ved oppfølging. Dette er sider ved oppfølgingen som i en viss grad kan tale for et bevisst barnefokus i oppfølgingsarbeidet. På den andre siden er det først når intervjueren stiller spørsmål om oppfølging som kommer barnet til gode, at de trekker frem viktigheten av å kjenne sitt eget opphav, den langsiktige verdien av oppfølging, å ta vare på minner og det som er positivt i den kontakt og erfaringer barna har med foreldrene. Dette taler for at de kanskje ikke er så bevist på at store deler av det oppfølgingsarbeidet de gjør, har et barnefokus og at de gjør et oppfølgingsarbeid som på mange vis kan komme barnet til gode. Når spørsmålet kommer opp, viser de til den langsiktige verdien av oppfølging, noe som taler for at de i alle fall er bevisst på hvordan oppfølgingsarbeidet kan ha betydning for barnets liv, på lengre sikt.

Jeg vil legge til at det er et synlig barnefokus i studien av oppfølgingen av foreldrene, og intervjuene ble styrt i den retningen. Problemstillingen i studien er hvordan oppfølgingsarbeidet kan komme det plasserte barnet til gode. Dette betyr at intervjueren styrer intervjuet mot slike forhold, på bekostning av å få frem sider ved oppfølgingsarbeidet der barnet har en mindre fremtredende plass. Jeg vil gjerne legge til at barnevernet arbeider ut fra et prinsipp om barnets beste, noe som også kan forklare det tydelige barnefokuset i de funnene som er gjort i studien av barnevernsarbeidernes oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem.

Er det slik at denne fokus på barnet, kan være til hinder for å få til en samarbeidstilnærming med foreldrene til de plasserte barna? I Wilkins og Whittakers (2017) studie, diskuteres hvordan ensidig fokus på barnet, kan stå i veien for å samarbeide med foreldre, særlig i høyrisikofamilier, hvor barna bor hjemme.

Av det som har kommet frem i informantenes refleksjoner i denne studien, er det mye som taler for at både barna og barnas foreldre er lang fremme i bevisstheten hos de barnevernsarbeiderne som er informanter i denne studien, og ikke kun er "only here for the child", er der kun for barnet, slik flere sosialarbeidere gav uttrykk for i studien til Wilkins og Whittaker (2017).

5.2.3. Barnevernets oppfølging - betydning for barnets utvikling og identitet

Ut fra de refleksjoner informantene har gjort om hva de legger vekt på i sin oppfølging av foreldre, fremstår det som sentralt at de arbeider for å fastholde forbindelsen mellom barna og deres foreldre. Det å holde fast på forbindelsen mellom foreldre og barn, kan på den ene siden dreie seg om at barnet og foreldrene har kontakt med hverandre, ved at barneverntjenesten legger til rette for samvær. På den andre siden kan barneverntjenesten ha en funksjon med å holde fast på forbindelsen mellom barn og foreldre, også i de tilfellene der det er besluttet at det ikke skal være samvær. Funn i studien viser at barnevernsarbeideren i sin oppfølging legger vekt på det at de har en rolle i det å ta vare på minner, legger til rette for at barna skal ha positive erfaringer å se tilbake på, i sine tanker om foreldrene og egen familie.

Barnas erfaringer med tap, traumer og omsorgssvikt i familien, er i stor grad med på å forme deres utvikling av identitet. Det vises her til Noble-Carr et al., (2013) sine studier av sårbare unge menneskers utvikling av identitet og mening i livet, og den betydning erfaringene de har fra egen oppvekst i familien, får for deres identitetsutvikling og opplevelse av mening. Carol Smart (2007) understreker også den store betydning familien har for vår identitet og minner om eget liv. Funn i studien viser at informantene ønsker å fokusere på det positive hos foreldrene, ved bla. å ta vare på gode minner, for at barna skal ha noe positivt om foreldrene å se tilbake på. En informant sier klart at *foreldre er viktig for oss som låner de barna*. Dette er funn som taler for at barnevernsarbeidere er innforstått med hvor sentrale barnas foreldre er for de plasserte barna.

Det at oppfølgingen kan bidra til barna kan ha minner om noen positive erfaringer fra tiden hjemme, og senere få noen positive erfaringer gjennom samvær med foreldrene, kan gi barna verdifull støtte i deres identitetsutvikling. Barnas minner og erfaringer med

foreldrene, har stor betydning for unges utvikling av identitet og opplevelse av mening i livet, slik Noble-Carr et al., (2013) studie viser. Ved at barnevernet i sin oppfølging, har fokus på foreldre, er bevisst på hvor viktig foreldrene er for barna, og vektlegger det hos foreldrene, som kan være positivt for barna, er dette en måte oppfølgingen kan komme det plasserte barnet til gode på. Som jeg trekker frem tidligere i oppgaven, har barnevernsarbeiderne i sitt oppfølgingsarbeid betydning for de barna i fosterhjem. Det kan sies om deres oppfølgingsarbeid at de bidrar til å skape "meningsfulle bindeledd" for barnet mellom barnas livsverdener (Backe-Hansen et al., 2010). Dette dreie seg om at barnevernet gjennom sitt oppfølgingsarbeid bidrar til å holde fast på forbindelsene som er mellom barnet og deres biologiske familie, blant annet gjennom å sørge for samvær mellom foreldre og barn, og ved å ta vare på minner om livet med foreldrene.

Bakgrunnen for at dette perspektivet trekkes inn her, er en forståelse av at barnas familie og liv med foreldrene har en betydning for barnas videre utvikling. I denne studien sier en informant "*...du er bindeleddet inn til barnet...*" i en sammenheng der det reflekteres over hva det kan bety for foreldrene å ha kontakt med barnevernsarbeiderne. Barnevernsarbeiderne gir i oppfølgingen foreldrene en mulighet til å fortsatt ha en forbindelse inn til barnet i den tiden det bor i fosterhjem. Så det å ha kontakt med barnevernet, gir foreldre mulighet til å ha kontakt med barnet. Dette funnet kan peke i den retning, at barnevernsarbeiderne er bevisst på at de gjennom å følge opp foreldre, å legge til rette for samvær kan være avgjørende for foreldrenes mulighet til å opprettholde kontakten med barna, eller i noen tilfelle der det ikke er samvær, kunne fremdeles følge med på barnets liv, ved at de får kjennskap til barnet gjennom det barnevernsarbeideren formidler fra barnet liv. Dette samsvarer langt på vei med forskning fra Schofield & Wards (2011) og Slettebø (2009), der et tema var foreldres involvering i barnas liv når barna var plassert utenfor hjemmet. Studiene viste at det å ha kontakt med barnet, ofte er det tema som påvirker foreldrene involvering i de plasserte barnas liv. Det jeg ønsker å få frem her, er at det betyr noe for foreldrene og deres mulighet til å være foreldre når barnet bor i fosterhjem, at barnevernet i sin oppfølging fungerer som "*bindeledd*" mellom barnet og foreldrene. Ut fra en tankegang om barnevernets rolle som meningsfulle bindeledd mellom barns livsverdener, bidrar oppfølgingen til å gi foreldrene mulighet til å ha en rest av foreldreskap, samtidig som barnet får muligheten til å fastholde en forbindelse til den delen av livet som er sammen

med foreldrene. Barnevernets oppfølging, kan på dette vis komme det plasserte barnet til gode.

5.2.4. Oppfølging – en innsats for et sammenhengende barneliv

Det at barnevernsarbeiderne gjør en innsats for å få til gode samvær mellom foreldre og barn, kan bidra til at barnets liv før og nå settes i en sammenheng, i den betydningen at barnet får en opplevelse av å ha *et sammenhengene barneliv*. Backe-Hansen et al., (2010), legger til grunn barnas opplevelse av å ha et sammenhengene barneliv, som en forutsetning for å anse et plasseringsløp som godt, sett fra barnets perspektiv. Dersom man legger perspektivet om et sammenhengene barneliv til grunn, vil samværene være en måte å fastholde forbindelsen mellom barnet og foreldrene på. *Sammenhengende barneliv*, betyr her at barnevernet gjennom sin innsats, kan ivareta barnet ved å binde barnets liv fra tiden hjemme, sammen med det livet som barnet lever i fosterhjemmet, for på den måten å skape en sammenheng i livet for det plasserte barnet.

Å ta ansvar for barnas sammenhengende barneliv, kan også dreie seg om at barnevernet gjennom oppfølging av foreldre, kan bidra til at barnet får en så god overgang som mulig, i den prosessen det er å flytte fra sine foreldre, til et fosterhjem. I dette ligger at barnevernet gjør en innsats overfor de barna som er plassert i fosterhjem, bla. ved å etablere "fornuftige relasjoner" mellom det stedet barnet er plassert og barnas foreldre (Backe-Hansen et al., 2010). Funn i denne studien viser, at en side ved barnevernsarbeidernes oppfølging av foreldrene, at de gjør seg kjent med hvordan foreldrene har det og hvordan de stiller seg til plasseringen. Dersom barnevernet kan hjelpe foreldre til å akseptere plasseringen og samarbeide omkring plasseringen, slik at foreldrene på et vis kan vise barnet at de aksepterer plasseringen, kan gi barnet verdifull støtte inn i fosterhjemmet (Schofield & Ward, 2011) (Backe-Hansen et al., 2010) (Bunkholdt, 2017). Dersom jeg trekker inn barnevernets funksjon i det å bidra til å gi barna et *sammenhengende barneliv*, kan en kunne forstå det slik at barnevernet gjennom sin oppfølging, kan gi foreldrene støtte og hjelp, slik at de kan make å gi barnet noe støtte i den prosessen det er å flytte fra hjemmet til et fosterhjem. Bunkholdt (2017) vektlegger det at foreldre trekkes med, kan gi viktige signaler til barnet om at foreldrene aksepterer flyttingen, og kan gjøre det lettere for barnet. Dette er en måte, som barnevernet kan bidra til at barnets får en sammenheng mellom livet hos foreldre og det

livet barnet nå skal leve i et fosterhjem. Dette er nok en funksjon i oppfølging av foreldre, som kan komme det plasserte barnet til gode.

5.2.5. **Oppfølgingen hjelper barnet med å håndtere belastninger**

Slik det kommer frem over har altså den innsats barnevernsarbeiderne legger i oppfølgingsarbeidet, betydning for det plasserte barnet på ulike måter. Deres oppfølging kan på ulike vis ha betydning både for hvordan barna og foreldrene makter å håndtere den påkjenningen det ofte er, når et barn plasseres i fosterhjem. Jeg ønsker å trekke inn Antonovskys (1985 og 2005) begrep "sence of coherence" eller "opplevelse av sammenheng", som en faktor for å vise at barnevernet kan bidra til å hjelpe foreldre og barn til å håndtere belastningene, på en måte som er positiv for deres videre fungering og utvikling. Antonovsky (2005) legger til grunn at vi mennesker har behov for å ha en opplevelse av sammenheng livet vårt, og at dette dreier seg om hvorvidt verden oppleves som begripelig, håndterbar og meningsfull for oss.

Om en trekker frem sentrale funn i denne studien, bla. barnevernets rolle i det å fastholde forbindelser mellom foreldrene og barna, ta vare på minner osv. kan være indikasjoner på at barnevernsarbeiderne i sin oppfølging av foreldre, bidrar til at foreldre og barn får en opplevelse av en sammenheng i livet, når barnet plasseres i fosterhjem. Når et barn flyttes fra sitt hjem og til et fosterhjem, kan man legge til grunn at dette er en så inngripende hendelse i barnas og foreldrenes liv, at verden oppleves lite begripelig, håndterbar og meningsfull for dem. Ved å ha kontakt med foreldrene og barnet, gjennom å gi støtte og informasjon, kan barnevernsarbeiderne på den ene siden bidra til å gjøre verden så meningsfull, håndterbar og begripelig som mulig, for barna og deres foreldre. Ruud (2011) viser nettopp til Antonovsky (2005), når hun fremhever at de voksne har en rolle i det å hjelpe barnet til å finne meninger i de erfaringer og opplevelser barnet har. På den andre siden kan barnevernet ved sin oppfølging av foreldre, kunne hjelpe foreldrene til å finne mening, å forstå og håndtere det at barnet plasseres i fosterhjem.

Forskning viser at barns plassering i fosterhjem, oppleves som et svært smertefullt inngrep i foreldrenes liv (Slettebø, 2009) (Bunkholdt, 2017) (Schofield & Ward, 2011), og at deres opplevelse av stress og traume, påvirker deres mulighet til å forholde seg til barna etter en plassering. Barnevernets oppfølging og hjelp foreldrene, vil kunne

påvirke hvordan og om foreldrene klarer å støtte barnet inn i plasseringen (Slettebø, 2009). Som det kommer frem i Schofield og Ward (2011) sine studier av foreldres involvering i barnas liv etter en plassering i fosterhjem, kan foreldrene gi barnet støtte ved sin involvering, eller motsatt, gjøre det vanskelig for barnet å slå seg til ro i fosterhjemmet gjøre livet i fosterhjemmet vanskelig. Funn her viser at barnevernsarbeiderne legger vekt på i oppfølging, å hjelpe foreldrene, ut fra en tankegang om foreldrene kanskje kan klare å gi barna en viss form for støtte, i den svært vanskelige situasjonen foreldrene selv står i. Når barnevernsarbeiderne har kontakt med foreldrene, støtter og følger opp foreldrene, kan de hjelpe foreldrene til å forsones seg med det faktum at barnet flytter i fosterhjem, slik at foreldrene i noen grad klarer å støtte barnet på vei inn i fosterhjemmet og i tiden etter. Barnevernsarbeiderens oppfølging av foreldre kan på dette viset bidra til at barnet kan komme til å oppleve at situasjonen rundt flytting i fosterhjem gir grad av mening og får en forståelse av det som skjer, og får mulighet til å håndtere på en god måte, det å flytte i fosterhjem. Ved at barnevernsarbeideren i sitt arbeid med foreldrene, hjelper barnet til å knytte mening til sine erfaringer rundt flyttingen i fosterhjem, bidrar til å gi barnet en "sense og coherence" en opplevelse av en sammenheng, i den betydningen Antonovsky legger til grunn. Barnevernets oppfølging kan få betydning for hvordan barnet mestrer de belastninger det innebærer å flytte i fosterhjem, og deres oppfølging av foreldre kan på dette vis komme det plasserte barnet til gode.

5.2.6. **Oppfølging som demper barns bekymring**

Som det kom frem i presentasjonen av funn, bekymrer svært mange av barna seg for foreldrene og/eller søsken, når de selv ikke bor hjemme. Ut fra informantenes refleksjoner, kan man få et inntrykk av at barnevernsarbeiderne er bevisst på dette i sitt oppfølgingsarbeid. Ved å informere barnet om den oppfølging og den støtte de gir til foreldrene, mener informanter i studien, å kunne bidra til å dempe de bekymringer mange plasserte barn har for sine foreldre og søsken. I følge Kvello (2012), er parentifisering, at barna tar ansvar for omsorgsoppgaver som det i utgangspunktet ikke har forutsetninger for å klare. Som oftest er dette svært skadelig for barns utvikling (Kvello, 2012). Det at barnevernsarbeiderne er bevisst på det ansvaret som barnet kan ha tatt i hjemmet, og gjør det de kan for å ta fra barn et slikt ansvar, gir de viktig støtte til barnets utvikling i fosterhjemmet. Som det fremkommer i forskningen til Schofield & Ward (2011), er det arbeidet som barnevernsarbeiderne gjør overfor foreldre og barna,

svært viktig for å ivareta barnas trivsel i fosterhjemmet. Gjennom oppfølgingsarbeidet, får de mulighet til å sørge for at foreldre og søsken får hjelp, som igjen kan bidra til at barnet i fosterhjem kan våge å gi slipp på ansvaret. På denne måten kan oppfølgingen av foreldre komme de plasserte barna til gode. Barnet gis en mulighet til å slå seg til ro, når det vet at foreldre og søsken, blir fulgt opp.

5.2.7. Oppfølging av foreldre - "buffer" mellom barna og foreldre

Denne studien viser at barnevernsarbeiderne har en vurderingskomponent i sin oppfølging av foreldrene. Ved å følge opp foreldrene, gis barnevernet en mulighet til å vurdere foreldrenes situasjon og fungering, for å vurdere om samvær kunne finne sted, til det beste for barnet. Funn i studien viser også at gjennom sin oppfølging har barnevernet en funksjon der de påtar seg å beskytte barnet mot skremmende og skadelige, påvirkninger fra foreldrene, etter at barna er plassert. En av informantene benytter ordet "buffer" om denne funksjonen. Barnevernet blir her de som skal "stå" mellom barnet og deres foreldre. De har kontakt med foreldrene gjennom sin oppfølging, også i de situasjoner der det ikke er noe samvær mellom barn og foreldre.

Hvordan fungerer barnevernet som er meningsfulle bindeledd mellom de ulike livsverdene som barnet pendler imellom, når det ikke er samvær mellom barn og foreldre? Om en trekker frem, at en av barnevernets funksjoner å opprettholde en forbindelse mellom barnet og foreldrene, slik jeg argumenterer for over, hvordan er det mulig når de foreldre og barn ikke skal være sammen og heller fungerer som "buffer" mellom barnet og foreldrene? En vil kunne si at de opptrer som meningsfulle bindeledd, ved å beskytte barnet mot den delen av livet som hører sammen med foreldrene, og den delen av livet som barnet nå lever i fosterhjemmet. Oppfølgingen gjør at de har mulighet for å ha kontakt med foreldrene, de vil kunne få verdifull innsikt i foreldrenes livssituasjon og fungering, noe som gir barnevernet et grunnlag for å vurdere, tiltak for å beskytte barnet mot ytterligere påkjenninger og skadelige erfaringer. På denne måten kan en si at oppfølgingen kommer barnet til gode, i der det ikke er kontakt mellom barnet og foreldrene, etter en plassering i fosterhjem.

5.2.8. Den langsiktige verdien av oppfølging av foreldre

Informantene reflekterer over den langsiktige verdien av barnevernsarbeidernes oppfølging av foreldre, og benytter ordene "selvfølelse på sitt eget opphav" og "så tror

jeg kanskje hjelper dem på veien i voksenlivet". Kan det bety at de er opptatt den betydning barnets biologiske familie, har for barnets identitet og utvikling. Det konstruktivistiske perspektiv på barns utvikling og hvordan identiteten skapes, går ut ifølge Eriksen (2004) ut på at identiteten er dynamisk, blir formet i samhandling med menneskene rundt oss. Identiteten kan dermed endres og utvikles over tid. Jeg viser til Eriksen (2004), som tematiserer migrasjon i Norge, og viser til at flytting vil kunne føre til skifte av identitet. En flytting fra et land til et annet, vil kunne innebære et brudd fra det som er kjent og erfart. Et barn som flytter fra et hjem hos sine foreldre og til nye omsorgspersoner i et fosterhjem, opplever også et brudd fra det som er kjent og erfart, og vil i dette perspektivet, ha en betydning for barnets videre utvikling og identitet.

Det å være barn i fosterhjem, kan med utgangspunkt i det konstruktive perspektivet bety at barnets identitet først konstrueres i samspill med de barnets biologiske foreldre og andre personer i barnets omgivelser, for så å utvikles videre i samspill med sine omsorgsgivere i fosterhjemmet. På dette vis vil flyttingen fra hjem og fosterhjem, kunne ha betydning for barnets identitet og utvikling. Lev Vygotskij (Tetzchner, 2001), understreker i sin teori om læring og utvikling, at barnet er helt avhengig av menneskene i sine nære omgivelser for læring og utvikling. Ved å benytte hovedelement Vygotskijs(1935) sosialkonstruktivistisk utviklingsteori som jeg viser til i teoridelen, kan en forstå det slik at det plasserte barnets utvikling og internalisering av den "nye" kulturen, først skjer på det sosiale plan, i samspill med de nære personene i de "nye" omgivelsene til barnet som da kan være både foreldrene, fosterforeldrene og den barnevernsarbeideren, som har ansvaret for oppfølging av foreldre, barnet og fosterhjemmet. Dette vil barnets utvikling skje på det psykologiske plan og det "nye" vil kunne internaliseres i barnets identitet og selvfølelse. Det jeg ønsker å påpeke her er at barnet er avhengig av sine omgivelser, både av sine foreldre, fosterforeldre og barnevernsarbeideren i sin videre utvikling og i skapelse av identitet.

Jeg viser også til Noble-Carr et al. (2013) sine studier om sårbare unges identitetsutvikling, som omtales flere steder over. Deres studier underbygger den store betydning foreldre og nære omsorgspersoners har for barn og unges identitetsutvikling. Studiene viser hvordan de påkjenninger barn har erfart i hjemmet hos foreldrene, påvirker deres opplevelse av egen identitet og opplevelse av mening og håp for

fremtiden. Barnevernsarbeideren snakker om *"veien til voksenlivet"* der temaet er den langsiktige verdien av oppfølging av foreldre. I dette kan det ligge en bevissthet hos barnevernsarbeiderne, om at det de gjør av oppfølgingsarbeid over for foreldre har betydning for hele barnets liv, også som voksen. Dette kan forstås som at det er i barnevernsarbeidernes bevissthet, at deres oppfølging av foreldre, på flere ulike måter vil kunne komme det plasserte barnet til gode på lengre sikt og ha betydning for barnets historie om sitt liv. Barnevernsarbeiderne forteller at de har kontakt med foreldrene, også der det ikke er noen kontakt mellom foreldre og barn, de legger vekt på å formidle noe positivt om foreldrene til barnet, fordi de mener det har betydning for barnet. Dette gir barnet noe å holde fast på i erindringer og minner om foreldrene, noe som igjen har betydning for deres identitet og tanker om seg selv.

Her kan man si at barnevernsarbeideren fremstår som det meningsfulle bindeleddet, som bidrar til å binde sammen hele det plasserte barnets liv. Barnevernsarbeideren gjør en innsats for å gi barnet *et sammenhengende barneliv*, ved å ha kontakt med foreldrene og følge opp foreldre, trekkes en linje gjennom hele livet til barn som bor i fosterhjem, slik at barnet har en opplevelse av at det har en sammenheng i livet sitt. Hos Bunkholdt (2017), dreier begrepet kontinuitet seg om det å ha en sammenhengende livshistorie. Det vektlegges å være omgitt av stort sett de samme menneskene gjennom livet, som også kjente er oss da vi var små, fordi det har betydning for vår identitetsutvikling og for hvordan vi fungerer. Viktige kilder til en sammenhengende livshistorie kan ifølge Bunkholdt (2017) kan være bilder og å ta vare på minner. I følge sosiologen Carol Smart (2007) har minner en viktig innflytelse for skapning av vår identitet, noe jeg har nevnt tidligere i diskusjonen av studiens funn. Minnene gir ifølge Smart (2007), oss muligheter til å finne mening i tidligere hendelser i livet. Vi husker særlig de hendelser og situasjoner som det kan knyttes emosjoner til, for eksempel veldig lykkelige eller veldig triste hendelser i livet. Familien har ifølge Smart fått en spesiell plass hos mennesker i de vestlige kulturer, og at ved å ta familiebilder, ved å lete etter våre røtter, viser vi at vi vektlegger familien. I følge Smart (2007) formes våre tidligste og mest intense minner, i familien med foreldre og andre primære omsorgspersoner. Ved å legge Smart (2007) sin betydning av minnene til grunn, kan det bety at de plasserte barnas erfaringer fra tiden i familien, hos sine foreldre etableres som minner, og vil kunne ha betydning for det plasserte barnets identitetsutvikling. Dette er flere ulike grunner til at

barn plasseres i fosterhjem. Barnet kan ha vært utsatt for alvorlig omsorgssvikt og skremmende opplevelser. Barnevernet må derfor ha som utgangspunkt at noen minner er knyttet til hendelser som har vært både skremmende og triste. Funn i studien viser at barnevernsarbeiderne er bevisste på familiens betydning for barna, og at de legger vekt på at barna skal ha med seg noen positive minner om sine foreldre. I sin oppfølging, bidrar barnevernsarbeiderne dermed til at barna kan finne mening i de hendelsene de har opplevd i livet sitt. Barnevernsarbeiderne gir uttrykk for at de ønsker å hjelpe barna til å ta vare på minnene, fordi det har en betydning for barna. Gjennom tilrettelegging av samvær, ved å fortelle barna noe positivt om deres foreldre, kan barnevernsarbeiderne bidra til barnas minner om sine foreldre. Til tross for de belastninger svært mange av barna har erfart i hjemmet, vil de også kunne ha erindringer og minner som er positive. Dette vil kunne ha betydning for barnas identitetsutvikling, og har betydning for barna på lengre sikt. På dette vises kan en si at oppfølgingen av foreldrene vil komme barna til gode.

Hvordan forstå verdien av det oppfølgingsarbeidet, har for barnas liv som helhet? I analysen av funn i denne studien, stilte jeg meg spørsmål om den forståelsen av et *sammenhengende barneliv* som trekkes frem over, kunne blir for snever. Informantenes refleksjoner om egen praksis, viser at barnevernsarbeidernes oppfølging av foreldre på ulikt vis, har betydning for barna i det de skal flytte i fosterhjem, og videre i det livet de har i fosterhjemmet. Barnevernsarbeiderne gir uttrykk for at den innsats de gjør over for foreldrene, også har betydning for barna *over tid*, for barnas liv og livshistorie. Som det ble trukket frem over, er de opptatt av at barna skal kjenne til foreldrenes liv og hvordan de har det uten barna. Barnevernet oppfølging av foreldre, gir dem mulighet til å følge med i foreldrenes liv, for å kunne dele noe av dette med barna. De prøver å ta vare på det som var bra, og ivareta minnene om det som er bra, og at dette kunne ha en betydning for barnets liv både her og nå, slik det er drøftet over og på lengre sikt. Slik det kommer frem i studien, legger altså barnevernsarbeiderne vekt på at deres oppfølging av foreldre, fordi det har betydning for barnas identitet, for barnas historie om seg selv og en stor innvirkning på barnets livshistorie. I denne oppgaven har dermed *et sammenhengene barneliv for det plasserte barnet*, to sider. På den ene siden dreier det seg om barnevernets innsats for å skape meningsfulle bindeledd mellom barnets tidligere liv hos foreldrene og over i fosterhjemmet. På den andre siden, vil betegnelsen

et *sammenhengende barneliv*, referere til at barnevernet ved sin innsats i oppfølging av foreldre, har en rolle i å binde hele livet til barnet sammen, slik at barnets som voksen kan se tilbake og ha en sammenhengende historie om sitt liv i sin bevissthet.

Barnevernet vil da med sin oppfølging av foreldre, ta på seg et ansvar for at det trekkes en linje fra livet i familien, gjennom den tiden barnet bor i fosterhjem og videre mot livet som ung voksen og voksen. Dermed kan denne måten å forstå et sammenhengende barneliv på, bidra til en dypere innsikt og kunnskap hvordan barnevernets oppfølgingsarbeid, kan få betydning for barnet både her og nå og for livet senere. En kan si at barnevernet gjennom oppfølging av foreldre, har som *funksjon* å skape en sammenhengende "linje" gjennom hele barnets liv. Oppfølgingen kommer dermed det plasserte barnet til gode.

6. Oppsummering og konklusjon

6.1. Oppsummering av en studie om oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem

Dette er en studie av barnevernsarbeideres oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem, og på hvilken måte oppfølgingen kan komme det plasserte barnet til gode. For å få svar på dette har jeg intervjuet til sammen ti barnevernsarbeidere i to forskjellige fokusgrupper. Målsetningen har vært å finne ut mer om barnevernets praksis og hvilke vurderinger og refleksjoner, som ligger til grunn for det oppfølgingsarbeidet barnevernsarbeiderne gjør. Særlig har det vært et mål å få innblikk i på hvilken måte det fosterhjemsplasserte barnet er tatt med i betraktning, når barnevernsarbeiderne følger opp deres foreldre. Jeg har ønsket å finne ut på hvilke ulike måter den hjelpen som gis til foreldrene og det samarbeidet som barnevernsarbeiderne har med foreldrene, kan komme barnet til gode.

6.2. En oppsummering av studiens funn

6.2.1. Oppfølging av foreldre - et arbeid som utfordrer

Denne studien viser flere sentrale sider ved barnevernsarbeidernes oppfølging av foreldre. Det kom tydelig frem at temaet oppfølging etterlengtet å snakke om. Flere av informantene knyttet følelsen av dårlig samvittighet til temaet oppfølging av foreldre. Selve oppfølgingsarbeidet kunne også oppleves som vanskelig for barnevernsarbeiderne. Særlig kunne det være en utfordring å være i kontakt med foreldre til barn utsatt for vold og overgrep. Informanter i begge gruppene gav uttrykk for at de mangler et system for oppfølging av foreldre.

6.2.2. Både barna og foreldre er med

Studien viste at barnevernsarbeiderne har både foreldrene og de fosterhjemsplasserte barna, med i sin bevissthet i oppfølgingsarbeidet. Oppfølgingen gir foreldre mulighet til å følge sine barn og være tilstede i deres oppvekst i fosterhjemmet. Forskning (Slettebø, 2009) (Backe-Hansen et al., 2010) viser at det er nettopp dette foreldre ønsker.

6.2.3. Oppfølging av foreldre har en vurderingskomponent

Denne studien viser at barnevernsarbeiderne har en vurderingskomponent, som ligger i en betydelig del av oppfølgingsarbeidet. Informantenes refleksjoner tyder på at

vurderingene først og fremst går på hva som kan være til det beste for det plasserte barnet. Barnevernsarbeiderne vurderer samværsordninger og hvorvidt samvær skal gjennomføres, nettopp med tanke på hvordan kontakt og samvær kan være for barnet. På dette viset vil barnevernsarbeidernes vurderingskomponent i oppfølgingsarbeidet, kunne komme barnet til gode.

6.2.4. **Oppfølging av foreldre kommer barna til gode**

Hva er det i barnevernsarbeidernes fortellinger og refleksjoner om egen praksis, som kan gi oss kunnskap om, på hvilken måte oppfølgingen kan komme barnet til gode? For det første viser studien at det å hjelpe foreldre, kan hjelpe barnet. For eksempel kan oppfølgingen hjelpe foreldre til å kunne makte å støtte sitt barn inn i en plassering i fosterhjem. En slik støtte fra foreldre, kan være av stor betydning for barnet i fosterhjem (Slettebø, 2009) (Backe-Hansen et al., 2010). En oppfølging som legger vekt på slik hjelp til foreldrene, kommer dermed barnet til gode. For det andre viser denne studien at foreldre følges opp, for å kunne tilrettelegge for gode samvær for barna. På dette viset, kommer oppfølgingen barna til gode. For det tredje viser studien at barnevernsarbeiderne legger vekt på at barna skal kjenne til forhold rundt foreldrene sitt liv og sin livshistorie. Selv om foreldre kan ha betydelige problemer, legger barnevernsarbeiderne vekt å finne noe positivt å formidle om foreldrene deres. Barnevernsarbeiderne gir uttrykk for at oppfølgingen kan ha en langsiktig verdi for barnet, i den forstand at de vektlegger det som kan være positive minner om foreldrene, slik at barna har det å se tilbake på i voksenlivet. Disse funksjonene ved barnevernsarbeiderens oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem, gjør at oppfølging av foreldre kan komme det plasserte barnet til gode. For det fjerde ønsker barnevernsarbeiderne gjennom sin oppfølging, å forsøke å ta fra barna noe av det ansvaret mange av barna har tatt for foreldre og søsken, i den tiden de bodde hjemme. Barnevernsarbeidernes fokus på dette i oppfølgingen, vil i aller høyeste grad komme barna til gode. Ved å "slippe" ansvaret, får barnet mulighet til å slå seg til ro i fosterhjemmet. Ved å legge vekt på dette i oppfølgingen av foreldre, kommer oppfølgingen barna til gode. For det femte har oppfølging av foreldre den funksjon å beskytte barna. Ved å følge opp foreldrene, kan de holde seg informert om forhold rundt foreldrenes liv og psykiske helse, som kan være til skade for barnet å bli eksponert for. Oppfølging som har til hensikt å beskytte barnet i fosterhjemmet, kommer barnet til gode.

Jeg har redegjort for de rammer og lovgiving som styrer barnevernsarbeidernes arbeid med barn og foreldre. Videre har jeg valgt ut kunnskap om barn i fosterhjem og deres foreldre, med tanke på å gi et bilde av barn i fosterhjem, og forhold ved det å være foreldre til barn i fosterhjem. Jeg har vektlagt den betydning et sammenhengende barneliv kan ha for barn i fosterhjem. Jeg har vært opptatt av at barnevernsarbeideren gjennom sin oppfølging av foreldre, kan fungere som "meningsfulle bindeledd" (Backe-Hansen et al., 2010, s. 47) mellom det livet barnet har med sine foreldre og det livet barnet lever i fosterhjemmet. Blant annet har jeg trukket frem Antonovskys teori (1987) om "sence of coherence", en opplevelse en sammenheng i livet. Her dreier det seg bla. om at foreldre hjelpes til å støtte barnet inn i plasseringen, ut fra en tanke om at det hjelper barnet i den belastningen det er å flytte i fosterhjem. Jeg har også vektlagt den betydning et sammenhengende barneliv kan få for barna på lengre sikt, bla. for deres historie om deres liv. Jeg har fokusert på familiens betydning for de plasserte barnas utvikling og identitet, ved å trekke inn teori om identitet, familiens og minnenes betydning for våre liv. Ved å velge disse perspektivene har jeg ønsket å få frem at oppfølgingen av foreldre på ulike vis kan komme de plasserte barna til gode. Ved å ta utgangspunkt i de ulike perspektivene om et sammenhengende barneliv, en sammenhengende livshistorie, minnenes betydning, teori om identitet og utvikling, samt en studie av sårbare unges utvikling av identitet og opplevelse av mening og håp, ønsker jeg å vise at det barnevernsarbeiderne legger vekt på i sitt arbeid med å følge opp foreldrene, kan ha en betydning for det plasserte barnet og komme det plasserte barnet til gode.

6.3. Konklusjon

Det denne studien viser, er at oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem har flere og komplekse funksjoner, og kan oppleves som et utfordrende felt for barnevernsarbeiderne. Oppfølgingen skal ivareta både foreldrene og barna, når barn flytter i fosterhjem. Barnevernsarbeiderne viser gjennom sine refleksjoner under intervjuene, at de opplever at de ikke gjør nok for å følge opp foreldre. Deres følelse av dårlig samvittighet og etterspørsel etter retningslinjer for arbeidet, kan tyde på dette. Det likevel et hovedinntrykk etter å ha utført intervjuene, at barnevernsarbeiderne strekker seg langt og legger ned mye arbeid i å få kontakt med og få til et samarbeid med

foreldrene. De gjør en innsats for å ha kontakt med foreldre, som av ulike grunner utfordrer dem følelsesmessig.

Denne studien kan bidra til å sette fokus på hvordan oppfølging av foreldre kan komme barnet til gode. Den kan si noe om foreldrenes og barnets plass i det oppfølgingsarbeidet som barnevernsarbeiderne gjør. Dessuten viser studien at oppfølgingen av foreldre, kan bidra til å støtte og hjelpe barnet på ulike vis inn den nye omsorgssituasjon i fosterhjemmet. Samtidig bidrar studien til å sette fokus på at oppfølging kan ha en langsiktig verdi for barnet, å få betydning for barnets historie om sitt liv.

Et spørsmål som jeg satt igjen med etter å ha analysert og diskutert deler av materialet i studien, er hva som skal til for at oppfølging av foreldre, ikke lenger er et felt som gir barnevernsarbeidere dårlig samvittighet? Dette spørsmålet kan være utgangspunkt for videre studier i feltet. Funnene i studien viser at det fremdeles kan være et behov for å se nærmere på dette arbeidet. Informantenes refleksjoner kunne gi inntrykk av at det er barnevernsarbeiderne selv som bærer mye ansvaret for et felt, som gir dem dårlig samvittighet. Dette kan i seg selv være nok til å gjøre flere studier av oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem.

Som jeg viser til i kunnskapsdelen tidlig i oppgaven, skal barnevernets arbeid styres etter et prinsipp om barnets beste. Denne studien har også et hovedfokus rettet mot barnets plass i oppfølgingen av foreldre. Avslutningsvis vil jeg derfor sette frem en tanke: - Vil en tydeliggjøring av at oppfølging av foreldre på ulike måter kan komme barnet til gode, kunne bidra til at oppfølgingen av foreldre med barn i fosterhjem blir et felt som får økt fokus? Innsatsen kan styrkes på de områder som i dag kan oppleves som mangelfulle for barnevernsarbeiderne, blant annet ved at det blir laget system for oppfølgingsarbeidet og lagt til rette for at barnevernsarbeiderne skal kunne gjøre et oppfølgingsarbeid, som ikke gir dem dårlig samvittighet. Ved å imøtekomme det barnevernsarbeiderne etterspør, kan en si at det gjøres en innsats for oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem, som kommer barnet til gode.

7. Litteratur

Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. Stockholm Sverige: Natur Kultur Akademisk.

Antonovsky, A. (1987). *Unraveling the Mystery & Health: How People Manage Stress and Stay Well*. San Francisco, London: Jossey-Bass Publishers.

Aubert, V. (1972). *Det skulte samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget

Backe-Hansen, E. Egelund, T. & Havik, T. (2010). *Barn og unge i fosterhjem, en kunnskapsstatus*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, NOVA. Hentet fra http://www.nova.no/asset/4330/3/4330_3.pdf

Backe-Hansen, E., Havik, T. & Grønningsæther, A.B.(red.) (2013). *Fosterhjem for Barns behov. Rapport fra et fireårig forskningsprogram* (NOVA Rapport 16/2013) Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, NOVA. Hentet fra <http://www.hioa.no/content/download/49702/715036/file/Nettversjon-NOVA-R-16-13.pdf>

Barne- og familiedepartementet. (1991-1992). *Om lov om barneverntjenester (barnevernloven)*. (Ot.prp. 44 (1991-1992)). Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger>

Barne- og familiedepartementet. (1995). Rundskriv om saksbehandling i barneverntjenesten 1995-01-11. Oslo: Barne- og familiedepartementet.

Barne- og likestillingsdepartementet (2016). *Trygghet og omsorg. Fosterhjem til barnets beste* (Meld. St.17 (2015-2016)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no>

Barne- og likestillingsdepartementet. (2009). *Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert i fosterhjem eller på institusjon* (Q-1157). Hentet fra <https://www.regjeringen.no>

Barne-, ungdoms og familiedirektoratet. (2018). Statistikk barnevern. Hentet fra <https://bufdir.no/Statistikk-og-analyse/Barnevern/>

Barnevernloven (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>

Brynhildsrud, C. (2016): Trenger vi et biologisk prinsipp i barnevernloven? Noen betraktninger i kjølvannet av NOU 2012:5 og Prop. 106 L (2012-2013). *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernsrettslige spørsmål*. Vol 14. Hentet fra <https://www.hioa.no/tilsatt/karsbr>

- Bunkholdt, V. (2017). *Fosterhjemsarbeid. Fra rekruttering til tilbakeføring. 4. Utg.* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Christiansen, Ø. (2012). Hvorfor har barnevernet problemer med å behandle barn som aktører. *Norges Barnevern*. Nr. 1-2. 2012. Vol 89, 16-30.
- Christiansen, Ø., Havik, T & Andersen, N.,(2010). Arranging stability for Children in long-term out-of-home care. *Children and Youth Services Review*, 32 (7), 913-921.
Hentet fra
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0190740910000666>
- Christiansen, Ø., Bakketeig, E., Skilbred, D., Madsen, C., Havnen, K. Aarland, K. & Backe-Hansen, E. (2015). *Forskningskunnskap om barnevernets tiltak*. Oslo: UNI Reseach/NOVA. Hentet fra
<https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003223>
- Dencik, L., Jørgensen, P.S. & Sommer, D. (2008). *Familie og Børn i en opbrudstid*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Egelund, T. Andersen, D. Hæstbæk, A.D., Lausten, M., Knudsen L., Olsen, R. F. & Gerstoft, F. (2008). *Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFIs børneforløpsundersøkelse af årgang 1995*. (København: SFI. Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, rapport 08-23)
Hentet fra
<https://www.sfi.dk/publikationer/anbragte-boerns-udvikling-og-vilkaar-5216/>
- Eide, H., & Eide, T., (2017). *Kommunikasjon i relasjoner. Personorientering, samhandling og etikk*. 3.utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Eriksen, T.H. (2004). *Røtter og føtter: Identitet i en omskiftelig tid*. Oslo: Aschehoug.
- Gadamer, H. G. (2012). *Sannhet og metode: Grunntrekk i hermeneutisk filosofi*. Oslo: Pax.
- Gording Stang, E. (2017). Forslaget til en ny barnevernlov. Rettighetsfesting, strukturendring og språk revisjon. *Tidsskriftet for familierett, arverett og barnevernsrettslige spørsmål*. 03/2017. Vol 15. 191-212.
- Husserl, E. (1995). *Fenomenologins idé*. Stockholm Sverige: Bokförlaget Daidalos.
- Höjer, I. (2009). Birth parents' perception og sharing the care of their child with foster parents. *Vulnerable Children and Studies*, 4:2, 161-168.
- Jakobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse-og sosialfagene*. Oslo: Høyskoleforlaget

- Krueger, R. A. & Cacey, M.A. (2015). *Focus Groups. A Practical Guide for Applied Research*. 5 Edition. London. United Kingdom: SAGE Publication Ltd.
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lindboe, K. (2012). *Barnevernrett*. 6.utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lundström, T. & Sallnäs, M. (2009). Samhällsvårdade ungdommars kontakter med föräldrar och syskon. *Socionomen*, 6, *Forsknings supplement*, 52-63.
- Moldestad, B. (2007). Å være foreldre til barn i fosterhjem. *Norges barnevern*, 84 (2), 15-23.
- Moldestad, B. & Skilbred, D. (2009). Foreldres opplevelse av et foreldreskap på avstand. *Fontene Forskning 2/2009*, 41-52.
- NESH, red. 2006. *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humanoria, juss og teologi*. Oslo: De Nasjonale Forskningsetiske Komiteer. Hentet fra <https://www.etikkom.no>
- Noble-Carr, D., Barker J. & McArthur, M. (2013). *Me, Myself and I. Identity and meaning in lives of vulnerable young people*. Canberra: Institute of Child Protection Studies. Australian Catholic University. Hentet den 04.08.18 fra <https://core.ac.uk/download/pdf/30676978.pdf>
- NOU 2016:16. (2016). *Ny barnevernlov. Sikring av barns rett til omsorg*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- NOU 2012:5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling –Ekspertutvalgets utredning av det biologiske prinsipp i barnevernet*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- NOU 2000:12. (2000). *Barnevernet i Norge. Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- Ofstad, K. & Skar, R. (2015). *Barnevernloven med kommentarer*. 6.utg. Oslo: Gyldendal Juridisk.
- Ohnstad, A., Rugkåsa, M. & Ylvisaker, S. (2014). *Ubehaget i sosialt arbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ruud, A. K. (2011). *Hvorfor spurte ingen meg – kommunikasjon med barn i utfordrende livssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Schofield, G. & Ward, E. (2011). *Understanding and Working with parents of children in Long –Term Foster Care*. London GB: Jessica Kingsley Publishers.
- Slettebø, T. (2008). *Foreldres medbestemmelse i barnevernet: En studie av foreldres erfaringer med individuell og kollektiv medvirkning*. Doktoravhandlinger ved

- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/99093>
- Slettebø, T. (2009). *Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert utenfor hjemmet av barneverntjenesten. Kunnskap om metoder i praktisk arbeid*. Rapport 1/2009. Oslo: Diakonhjemmet Høgskole.
- Smart, C. (2007). *Personal Life*. Malden US: Polity Press.
- Smart, C. (2011). Families, Secrets and Memories. *Sociology*, 1. Aug. 2011, Vol.45(4). 539-553.
- SOU 2009:68. (2009). *Lag om stöd och skydd för barn och unga*. Stockholm: Socialdepartementet. Hentet fra <https://www.regeringen.se>
- Statistisk Sentralbyrå (2018). Statistikk navn. Hentet fra <https://www.ssb.no/navn>
- Stortinget (1992). *Innstilling fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om barneverntjenester (barnevernloven)(Innst.O.nr 80 (1991-1992))*. Hentet fra <https://www.stortinget.no>
- Strandbu, A. (2011). *Barnets deltakelse. Hverdagslige og vanskelige beslutninger*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sundt, H. (2017). *Fosterhjemshåndboka*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Tetzchner, S.V. (2001). *Utviklingspsykologi i barne- og ungdomsalderen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thommassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Vygotskij, L.S. (1935). *Undervisning og utvikling i førskolealderen. Om barnets psykiske utvikling*, 89-104. København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.
- Warming, H. (2005). *Har andre plejebørn det som mig?* København Danmark: Frydenlund
- Wilkins, D. & Whittaker, C. (2017). Doing Child-Protection Social Work with Parents. *British Journal of Social Work* 2017 0. 1-7.

Vedlegg nr. 1. - Notat fra kontakt med NSD

Dato: 24.10.2017.

Telefon til NSD om de kan vurdere disse spørsmålene.

Henvendelse til personvernombudet i NSD

Jeg er i tvil om mitt masterprosjekt er meldepliktig.

Spørsmålet er om jeg i behandling av mine data benytter direkte personidentifiserende opplysninger.

Forskningsopplegget:

Tema: Oppfølging av foreldre etter at barn er plassert i fosterhjem.

Jeg har planer om å benytte fokusgruppeintervju av 5-7 ansatte ved to forskjellige barneverntjenester om deres erfaringer på feltet. Jeg skal gjøre opptak på lydfil og kjenner retningslinjer for behandling av data /lydfiler.

Jeg skal ikke benytte *personidentifiserende opplysninger* i publiseringen.

Personidentifiserende opplysninger i behandlingen av datamaterialet.

Jeg er i tvil om jeg komme til å benytte direkte personidentifiserende opplysninger i behandlingen av data.

1. Er det å bruke institusjonens navn og fornavn på ansatte i bearbeidingen av datamaterialet, å anse som direkte personidentifiserende opplysninger?
2. Om svaret er ja, kan dette løses ved at jeg benytter arbeidsplass A og B, informant 1, 2, 3 osv.

Opplysninger av personlig art:

Informantene skal spørres om hva de liker å holde på med når de ikke er på arbeid. Dette er en del av metoden for å bidra til at alle får snakke, og skal fremme deltagelse i samtalene i gruppen. Det kan være en liten mulighet for gjenkjenning dersom vedkommende er spesifikk/sjelden hobby. Svarene skal ikke være gjenstand for utskrift og analyse.

Et poeng ved bruk av fokusgruppe er at informantenes alder, utdanning, antall år med arbeidserfaring osv. ikke skal legges vekt, og at alle skal anses som likeverdige deltagere av gruppen. Slike opplysninger, som i utgangspunktet kan være personidentifiserende skal derfor ikke være gjenstand for behandling eller analyse.

Utfordring:

- Må kjenne navnene om jeg må tilbake å gjøre et intervju nummer to.
- Hva med krav til etterprøvbarhet, dersom jeg benytter arbeidsplass A og B, og informant 1,2,3 osv.

Tilbakemelding fra NSD - muntlig henvendelse 24.10.2017.

- Er mitt masterprosjekt meldepliktig?

Tilbakemeldingen jeg får, fra NSD er ut fra det jeg opplyser, høres det ut som prosjektet ikke er meldepliktig. Dette er ikke en formell behandling. Er jeg fremdeles usikker etter å ha snakket med NSD, anbefaler de å melde prosjektet. Det er inntil 30 dagers behandlingstid

1. Rekrutteringen skjer gjennom leder av barneverntjenesten og ikke direkte til navngitt saksbehandler.
2. Samtykkeerklæringer oppbevares adskilt fra resten av materialet som skal bearbeides. Taushetserklæringer må ikke behandles elektronisk, da er prosjektet meldepliktig.
3. Dersom klientopplysninger blir røpet: I introduksjonen til intervjuene, må gjøre oppmerksom/minnes på taushetsplikten. Forskerens og informantenes ansvar for at det ikke blir røpet taushetsbelagte opplysninger.
4. Introduksjonen, hobby/interesser. Bør vente med å sette på opptaker til hoved - intervjuet starter. Unngår da at det ligger personidentifiserende opplysninger i materialet.

Konklusjonen:

Ut fra den samtalen jeg hadde med NSD, og de opplysninger jeg gav til NSD, høres det ut som at prosjektet ikke er meldepliktig, men det bør meldes dersom jeg fremdeles er i tvil.

Vedlegg nr. 2 - Brev til barneverntjenesten

Barneverntjenesten i ...
V/Barnevernleder

Invitasjon til deltakelse i undersøkelsen: Oppfølging av foreldre når barn er plassert i fosterhjem.

Jeg er student ved Høgskolen i Innlandet avdeling Lillehammer, ved masterprogrammet Sosialfaglig arbeid med barn og unge. I forbindelse med dette skal jeg gjøre en undersøkelse blant ansatte i kommunale/interkommunale barneverntjenester, der temaet er oppfølging av foreldre når barn er plassert i fosterhjem. Veileder for prosjektet er veileder Marit Godeseth.

Jeg ønsker å invitere ansatte i ... Barneverntjeneste til deltakelse i undersøkelsen, der målet er at dere gjennom egen erfaring og praksis kan bidra til å gi et bilde av og en økt innsikt i det arbeidet som har blitt gjort og som gjøres overfor foreldre til barn som er plassert i fosterhjem.

Jeg har valgt å bruke metoden *fokusgruppe*. Dette er en metode der jeg gjør ett intervju som varer maksimalt 2 timer, i en gruppe med ca. 5-8 ansatte, som har erfaring fra arbeid med oppfølging.

I en fokusgruppe blir det lagt vekt på at deltakerne skal kunne snakke relativt fritt *sammen* om ulike tema. Det er tema knyttet til oppfølging av foreldre til barn i fosterhjem, som vil være hovedfokus i denne gruppa. Jeg vil underveis komme med spørsmål og tema for å fremme diskusjoner i gruppa.

Jeg tar sikte på å holde en slik gruppe i løpet av februar eller tidlig i mars, om det passer for dere.

Jeg overlater til barnevernleder å velge ut de ansatte som har relevant praksis og erfaring, fra arbeid med denne gruppe foreldre. Jeg trenger ikke å få navn på de ansatte på forhånd. Jeg lurer på om dere har et møterom eller liknende, der fokusgruppa kan holdes?

Undersøkelsen gjøres i tråd med forskningsetiske retningslinjer. Det er tatt kontakt med NSD, Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste, for en drøfting av prosjektet. Det vil ikke bli behandlet eller publisert materiale der en røper opplysninger som kan person-identifisere den enkelte deltaker, en bruker (barn/foreldre), samarbeidspartnere eller andre. Jeg bruker en elektronisk-stemmeopptaker under fokusgruppa. Deltakerne vil få utdelt samtykkeerklæring, som de må skrive under på, før gruppeintervjuet begynner. En deltaker kan når som helst trekke seg fra gruppa, om en ønsker det.

For flere opplysninger om prosjektet, er det bare å ta kontakt med meg på e-post eller telefon.
Jeg tar kontakt om noen dager.

Med vennlig hilsen

Heidi Loddengaard Lofthus

Vedlegg nr. 3 - Informasjon og samtykke-erklæring

Ansatte i barneverntjenesten

Deltakelse i fokusgruppe-intervju.

Du har blitt spurt om du kunne tenke deg å delta i en studie, som er en del av mitt masterprosjekt ved programmet "master i sosialfaglig arbeid med barn og unge", ved Høgskolen i Innlandet, avdeling Lillehammer. Veileder er Marit Godeseth.

I denne studien inviteres ansatte ved barneverntjenesten, til å delta i et fokusgruppeintervju for å dele og diskutere den erfaring du har når det gjelder oppfølging av foreldre når barn plasseres i fosterhjem. Formålet med studien, er at du gjennom din erfaring og praksis kan bidra til å gi et bilde av og en økt innsikt i dette arbeidet.

Samtalene blir tatt opp på en elektronisk stemmeopptaker.

Studien blir gjort med utgangspunkt i forskningsetiske retningslinjer. Det er tatt kontakt med NSD, Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste, for en drøfting av prosjektet. I arbeidet med materialet og ved publisering av materialet er det forskningsetiske krav. Forskningsmaterialet vil bli behandlet strengt konfidensielt og anonymisert. Opptaket vil kun være tilgjengelig for student og veileder, og vil bli slettet når prosjektet er ferdig. Det vil ikke bli behandlet eller publisert informasjon, som kan person-identifisere deltakere, brukere, samarbeidspartnere eller andre.

Retningslinjene til NSD blir lagt til grunn. Forskningsprosjekt som inkluderer personer, settes kun i gang etter deltakernes informerte og frie samtykke. Deltakerne har til enhver tid rett til å avbryte sin deltakelse i studien, uten at de må oppgi noen grunn.

Samtykke-erklæring

Med utgangspunkt i den informasjon jeg har fått, gir jeg mitt samtykke til å delta i fokusgruppeintervjuet.

Navn:

Signatur:

Dato:

Vedlegg nr. 4 - Opplegg til bruk i fokusgruppeintervju

- **Velkommen** til deltakelse i fokusgruppeintervju.
- Tusen takk.
- Hvem er jeg: ..., tar master i ..., undersøkelsen en del av masterprosjektet.

- Dere er invitert fordi dere har det til felles, at dere har kunnskap og erfaring fra et felt/tema som jeg er interessert i - oppfølging av foreldre når barn bor i fosterhjem.

- Gruppe der dere sitter sammen for å **diskutere** og **reflektere** rundt de tema som trekkes inn - **dele** deres kunnskap om oppfølging av foreldre.

- Et hovedtema.
- Fri til å trekke inn forhold og tema som dere ser som viktige. Jeg kommer inn av og til, både med tema eller spørsmål for å få mer klarhet i hva dere mener osv.

- **Regler i fokusgruppe:**
- Det finnes ikke gale svar

- Forventer at dere har forskjellige oppfatninger om ting

- Det er meningen at dere **deler** deres tanker med oss her, selv om de ikke helt samsvarer med hva de andre sier.

- I denne gruppen er det meningen at dere **fritt** kan diskutere

- Dere er frie til å diskutere med hverandre, dere trenger ikke å henvende dere til meg.

- Dersom det trekkes frem noe og du er enig, uenig eller ønsker å legge til noe, diskutere noe, komme med eksempler- så er du fri til å gjøre det.
- Jeg ønsker å gi alle rom for å dele sin kunnskap, så det kan hende at jeg henvender meg til dere for å få frem alle sitt syn, utdype noe osv.

- Har du mobil, skru på lydløs.

- Det er bare å forsyne seg av det jeg har satt frem.

Før vi starter må jeg bare få bekreftet at alle har lest brev/info. Samt undertegnet på samtykke-erklæring.

Alt materialet blir behandlet **konfidensielt**, det skal ikke fremkomme noe som kan indentifisere dere, barn, foreldre samarbeidspartnere.

Må minne dere på taushetsplikten, at det ikke skal være mulig å kjenne igjen barn, foreldre eller andre samarbeidspartnere.

Sette på opptaker

Forskningsspørsmål til fokusgruppen:

Introduksjon:

Dere er alle invitert til deltagelse i denne fokusgruppen fordi dere har det til felles, at dere har kunnskap om et tema jeg er interessert i, nemlig

oppfølging av foreldre når barn er plassert i fosterhjem.

Dele erfaringer og kunnskap fra deres praksis.

Diskusjoner, refleksjoner over deres praksis.

Tema: Oppfølging av foreldre når barn er plassert i fosterhjem.

1. Nøkkelspørsmål:

Når jeg sier oppfølging av foreldre - hva tenker dere da? (25 min)

1.1 Hva er oppfølging?

1.2 Hva gjør dere?

1.3 Vellykket oppfølging – hvordan ser den ut? Gi gjerne eksempler

1.4 En ikke vellykket oppfølging? Gjerne eksempler

1.5 Hva vil dere oppnå?

1.6 Hvorfor oppfølging?

1.7 hva ber foreldrene om? hva vil foreldene ha hjelp til?

1.9 Hvem er delaktige i oppfølging av foreldre?

Hva er særlig viktig?

Hva legger dere vekt på?

2. Nøkkelspørsmål:

Begrepet kontinuitet, blir brukt i store deler av faglitteraturen, som er skrevet om barn som er plassert i fosterhjem.

- 2.1. *Hva tenker dere, når jeg bruker begrepet kontinuitet?*
- 2.2. *Kontinuitet for hvem?*
- 2.3. *Hvordan kan oppfølging av foreldre, bidra til kontinuitet for barnet?*

(Pause: 10 min.)

3. Nøkkelspørsmål:

- 3.1. *Hvordan kan oppfølging av foreldre komme de plasserte barna til gode?*
- 3.2. *Oppfølging av foreldre – til barnets beste
Hvordan/hva gjør dere?*

4. Nøkkelspørsmål:

Når det nærmer seg slutten, er det noe som vi til nå ikke har tatt opp her, som er viktig for å forstå oppfølgingen av foreldre?

5. Avslutningsspørsmål

Oppsummering: Når det gjelder oppfølging av foreldre, kan dere nevne en ting hver som er spesielt viktig/en ting spesielt dere vektlegger.

Oppsummering:

Skru av opptaker

Tusen takk for at dere tok dere tid til å møte her.

Er det noen spørsmål nå:

Dette er spørsmål jeg kan ha med meg, om det går litt "trått".

1. **Barnets beste** –(om dette blir trukket inn)
2. **Godt samarbeidsklime**. i mellom foreldre og barneverntjenesten
3. **Godt samarbeidsklime**. mellom foreldre og fosterforeldre
4. **Gode samværsforeldre**. Hva kjennetegner en god samværsforelder
5. **Gode samarbeidsforeldre**, - hva kjennetegner dem

Dette opplegget er laget med utgangspunkt i Krueger, R. A. & Cacey, M.A. (2015). *Focus Groups. A Practical Guide for Applied Research*. 5 Edition. London. United Kingdom: SAGE Publication Ltd.